

Gaat het goed als het mis gaat?

Onderzoek naar
fysieke Veiligheid

**Rekenkamercommissie
Dordrecht**

DORDRECHT

Gaat het goed als het mis gaat?

Onderzoek naar fysieke Veiligheid in de gemeente Dordrecht

Rekenkamercommissie Dordrecht

Foto RKC : v.l.n.r. Jeroen Kerseboom, Karin Meijer en Coen Cransveld

Secretariaat Rekenkamercommissie Dordrecht

Postadres Postbus 8
3300 AA Dordrecht
Email rekenkamercommissie@dordrecht.nl
Internet www.dordrecht.nl/rekenkamercommissie
Twitter [@RKCDordrecht](https://twitter.com/RKCDordrecht)
Facebook www.facebook.com/rekenkamercommissiedordrecht

Femke Lagerveld | Secretaris

Email fm.lagerveld@dordrecht.nl
Telefoon 078 7704984

Sylvia Khadjé | Bestuurs-/Managementassistente

Email s.khadje@dordrecht.nl
Telefoon 078 7704998

Dit onderzoek is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van de Rekenkamercommissie |

Jeroen Kerseboom	voorzitter
Karin Meijer	lid
Coen Cransveld	lid

Dit onderzoek is aanboden aan | De raadsleden van de gemeente Dordrecht

Aan dit onderzoek werkten mee | drs. J.M.A. Schalk | drs. M.C.A. Bakx | Onderzoekcentrum Drechtsteden

Drukker | Next Door Reclamestudio

Opmaak | Sylvia Khadjé

Publicatie | juli 2015

Inhoudsopgave

Deel I		
1.	Over dit onderzoek	6
2.	Conclusies	8
3.	Aanbevelingen	10
4.	Beknopte reactie college	12
5.	Nawoord	13
Deel II		
1	Onderzoeksbevindingen	
1	Inleiding	16
2.	Onderzoeksopzet en aanpak	18
2.1	Doel- en vraagstelling	18
2.2	Aanpak van het onderzoek	18
3	Veiligheid in Dordrecht	20
3.1	Het risicoprofiel van Dordrecht	20
3.2	Hoe worden inwoners geïnformeerd	21
3.3	Risicocommunicatie	21
3.4	Crisiscommunicatie	23
3.5	Beleid en verantwoordelijkheid op papier en in de praktijk	24
4	Risicoprofiel Dordrecht	29
4.1	Het beleid start met het risicoprofiel	29
4.2	Invulling risicoprofiel door Veiligheidsregio ZHZ	31
4.3	Voldoet het risicoprofiel aan de normen	35
4.4	Aandachtspunten voor toekomstige ontwikkelingen	36
5	Beleid en verantwoordelijkheid	40
5.1	Beschrijving van het beleid	40
5.2	Taakinfilling door de gemeente(raad)	46
5.3	Toets aan normenkader	49
6.	Effect van communicatie	56
6.1	Kenmerken communicatie	56
6.2	Resultaten bewonerspanel	60
6.3	Toets aan normenkader	64
7.	Leren van de praktijk	72
7.1	Lessen van elders	72
Bijlagen		78
1	Gebruikte bronnen	
2	Overzicht fysieke veiligheid in Gemeenteraad 2010-2014	
3	Lijst met afkortingen	
4	Verslag bewonerspanel	
5	Vragenlijst bewonerspanel	
6	Overzicht communicatiemiddelen	
7	Reactie Gemeenteraad op concept regionaal risicoprofiel 2011	
8	Factsheet Verbonden Partijen, VRZHZ en Organogram VRZHZ	
9	Aanvullende informatie risicoprofiel	

DEEL I

CONCLUSIES, AANBEVELINGEN, REACTIE COLLEGE EN NAWOORD REKENKAMERCOMMISSIE

1 Over dit onderzoek

Calamiteiten op het gebied van spoorveiligheid, waterveiligheid en bij bedrijven kunnen zich in (de nabijheid van) Dordrecht voordoen. De gevolgen van dergelijke calamiteiten in schade en/of slachtoffers kunnen aanzienlijk zijn. Denk aan een overstroming na een dijkdoorbraak of een lekkage van gevaarlijke stoffen na een treinincident. Een goede crisisorganisatie is hierop voorbereid en reageert adequaat. De Rekenkamercommissie Dordrecht heeft de taakinvulling van de gemeente Dordrecht op het gebied van risico's rondom fysieke veiligheid¹ en de communicatie daarover onder de loep genomen.

Een brandend bedrijfspand in Dordrecht (*fictief voorbeeld*)

Aan de "Voorweg" in Dordrecht is een brand uitgebroken in een bedrijfspand. Het betreft een brand met ontsnapping van een toxische wolk. Een aantal woningen in de buurt wordt ontruimd. Er zijn zeven klachten binnengekomen over rook en brandlucht. Er is GRIP 1 afgekondigd, wat betekent dat de hulpdiensten ter plekke zijn, onder meer voor chemisch advies.

Indien nodig zal de burgemeester van de gemeente Dordrecht een noodbevel uitbrengen: overwegende dat zich vandaag een ongeval heeft voorgedaan; dat ten gevolge hiervan een mogelijk gevaarlijke stof in de lucht is gekomen; dat hierdoor het leven en de gezondheid van personen die zich in de Voorweg bevinden ernstig wordt bedreigd, kan hij besluiten het gebied af te sluiten

Bron: een fictief oefenscenario gebaseerd op incident bij een bedrijf in Rijnmond
Noodbevel, zie ook artikel 175 van de Gemeentewet

Met een onderzoek naar fysieke veiligheid wil de rekenkamercommissie de raadsleden inzicht geven in het beleid van de gemeente Dordrecht in opzet en in praktijk. We hebben gekeken naar de prioritering binnen het beleid, de afstemming met de veiligheidsregio, de controle op het veiligheidsbeleid, de communicatie van de gemeente over veiligheid met haar burgers, en naar het opstellen en actualiseren van rampbestrijdingsplannen.

Het onderzoek beantwoordt de volgende vragen:

- 1 Welke veiligheidsrisico's spelen er in Dordrecht en hoe hoog zijn de risico's?
- 2 Hoe worden de inwoners van Dordrecht over de risico's en crises geïnformeerd? Weten Dordtenaren wat de risico's zijn en wat er te doen staat bij een ramp?
- 3 Hoe is de verantwoordelijkheid voor verschillende risico's in de wet verankerd en hoe vult de gemeente Dordrecht deze verantwoordelijkheid in de praktijk in?

¹ In het onderzoek gaat het om fysieke veiligheid, zoals risico's ten gevolge van gevaarlijke stoffen, crisisbeheersing, rampenbestrijding en brandveiligheid. We handhaven de term externe veiligheid wanneer dit in een ander document zo wordt genoemd. We beperken ons tot fysieke risico's op drie gebieden: spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvenveiligheid die specifiek zijn voor Dordrecht. Algemene risico's zoals huiselijk geweld, terrorismedreiging of epidemie blijven buiten dit onderzoek.

- 4 In hoeverre is in beleid en praktijk zichtbaar hoe geleerd is van ontwikkelingen (zoals blijkend uit onderzoek) en ervaringen met (bijna) calamiteiten in/nabij de veiligheidsregio?

Definities:

Externe veiligheid: kans om buiten een inrichting te overlijden als rechtstreeks gevolg van een ongewoon voorval binnen die inrichting waarbij een gevaarlijke stof betrokken is. Bron: Besluit externe veiligheid inrichtingen, artikel 1d, 27 mei 2004

Fysieke veiligheid

De mate waarin mensen beschermd zijn en zich beschermd voelen tegen persoonlijk leed door ongevallen en tegen onheil van niet-menselijke oorsprong. Bron: Basisboek integrale veiligheid, Boom/Lemma, 2011

Spoorveiligheid

Fysieke veiligheid als gevolg van het spoorvervoer van gevaarlijke stoffen

Basisnet: Het netwerk van spoor-, weg- en waterwegen waarover vervoer van gevaarlijke stoffen plaats kan vinden en waarvoor de overheid regels heeft vastgesteld voor het vervoer van gevaarlijke stoffen en de ruimtelijke ontwikkeling in de directe omgeving. Bron: Basisboek integrale veiligheid, Boom/Lemma, 2011

Waterveiligheid

Fysieke veiligheid als gevolg van overstroming en andere vormen van wateroverlast

Bedrijfsveiligheid

Fysieke veiligheid als gevolg van bedrijf waar met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt

De Nota van Bevindingen is gebaseerd op de onderzoeksperiode tot en met eind 2014. Wel kon op enkele punten actualisering plaatsvinden in de periode tot en met begin maart 2015.

2 Conclusies

De risico's in Dordrecht op gebied van spoorveiligheid en waterveiligheid zijn hoog, voor wat betreft bedrijvenveiligheid gemiddeld. Dordrecht en Zwijndrecht behoren met Tilburg tot de gemeenten met de hoogste risico's op gebied van spoorveiligheid van Nederland.² Op gebied van waterveiligheid is de mogelijke schade en aantal slachtoffers bij overstroming ook hoog. De risico's worden door de gemeente en Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ) erkend. Ook veel inwoners blijken een goede inschatting te kunnen maken over de aanwezigheid van risicobronnen, zoals spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvenveiligheid in hun omgeving.

Zowel de gemeente als de veiligheidsregio verspreiden actief informatie over veiligheidsrisico's. De meeste van de door ons geraadpleegde inwoners geven aan dat ze het afgelopen jaar niet actief over risico's geïnformeerd zijn. Inwoners kunnen via diverse kanalen zelf informatie vinden over risico's, waarbij de gemeentelijke website het meest volledig is. Informatie van de risicokaart en VRZHZ is minder actueel of volledig.

Hoewel in de Wet veiligheidsregio's (Wvr) is gesteld dat het bestuur van de veiligheidsregio (VRZHZ) de bevolking informatie over rampen en de crises³ die de regio kunnen treffen (de risico's) moet verschaffen, blijkt de gemeente (veel) meer aan risicocommunicatie te doen dan de VRZHZ. De informatie van de gemeente over risico's wordt echter door een kwart van de Dordtenaren als onvoldoende beoordeeld. Een op de vijf Dordtenaren beoordeelt de informatie als goed; ruim de helft heeft er een neutraal oordeel over. Wel zeggen de meeste bewoners dat ze weten wat ze moeten doen als de sirene gaat.

De gemeenteraad hecht veel belang aan (informatie over) spoorveiligheid. Waterveiligheid, bedrijvenveiligheid en kaderstelling/controle van de veiligheidsregio zijn in de periode 2010-2014 in beperkte mate in de gemeenteraad aan bod gekomen. De raad heeft zijn rol in deze periode vooral controlerend (en niet zozeer kaderstellend) ingevuld.

De VRZHZ heeft voldaan aan de wettelijke planvorming door het opstellen van het regionaal risicoprofiel, het regionaal beleidsplan en oefenbeleidsplan, het regionaal crisisplan en ter

² Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Verslag schriftelijk overleg Besluit externe veiligheid in verband met het vervoer van gevaarlijke stoffen over transportroutes, 28-3-2014.

³ Een ramp is een zwaar ongeval of andere gebeurtenis waarbij het leven en de gezondheid van veel personen, het milieu of grote materiële belangen in ernstige mate zijn geschaad of worden bedreigd. Een gecoördineerde inzet van diensten of organisaties van verschillende disciplines is vereist om de dreiging weg te nemen of de schadelijke gevolgen te beperken. Een crisis: een situatie waarin een vitaal belang van de samenleving is aangetast of dreigt te worden aangetast. Bron Wvr, artikel 1.

ondersteuning van gemeenten diverse handboeken en draaiboeken. Aandachtspunt is dat de VRZHZ zich niet heeft gehouden aan de door haarzelf aangekondigde jaarlijkse actualisatie van het risicoprofiel. Volgens de VRZHZ was er in 2013 geen aanleiding om het risicoprofiel te herzien en is dit aan het bestuur voorgelegd en geaccordeerd.

Uit de ongevallen met transport via spoor van gevaarlijke stoffen (zoals bij Wetteren, in 2013) zijn lessen te leren. Ten eerste dat het systeem dat menselijk falen corrigeert, zelf ook kan falen en ten tweede dat een snelle beschikbaarheid van actuele informatie over de vervoerde gevaarlijke stoffen een knelpunt kan zijn. Uit eerdere onderzoeken blijkt dat de informatie van Pro Rail over wat er vervoerd wordt, niet tijdig bekend is.⁴ Dit zorgt voor extra risico's als er wat gebeurt, zowel voor omwonenden als voor hulpverleners.

⁴ We verwijzen hier naar lessen uit het treinongeval in Wetteren en naar het verslag van het schriftelijk overleg Besluit externe veiligheid in verband met het vervoer van gevaarlijke stoffen over transportroutes, 28-3-2014, p 9 (Ministerie van Infrastructuur en Milieu): "De leden van de ChristenUnie-fractie constateren eveneens dat het soort gevaarlijke stof en daarmee de handelingsstrategie vaak niet onmiddellijk bekend is. Bij een recent alarm in Oss duurde het meer dan een uur voordat bekend was om welke stof het ging." Hoewel op 30-1-2014 het 'Informatiesysteem Gevaarlijke Stoffen' officieel van start is gegaan. Dit systeem geeft een compleet en actueel overzicht van welke treinen en ladingen er waar op het spoor staan. Hiermee hebben hulpdiensten in geval van een calamiteit direct inzicht in de locatie en de inhoud van wagons op opstelplaatsen. Bij de treinbotsing in Tilburg in maart 2015 is echter sprake van dezelfde ervaringen: het negeren van een rood sein werd niet tegengehouden door een geautomatiseerd systeem, en werd de vervoerde stof in eerste instantie door de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant onjuist als LPG benoemd, hetgeen na anderhalf uur is gecorrigeerd als butadieen.

3 Aanbevelingen

De social(e) media maken het mogelijk dat inwoners zelf op zoek gaan naar informatie op het moment dat ze er zelf behoefte aan hebben. Het eenmalig verspreiden van een Risicowijzer of Veiligheidswijzer past minder bij deze tijd, mede omdat deze informatie minder snel kan worden geüpdatet en verspreid. Het is belangrijk dat inwoners ook via social media direct een goede ingang kunnen vinden. Wij bevelen het college aan dat de gemeentelijke website en andere media hier maximaal op aansluiten.

Omdat er (gelukkig) weinig feitelijke ervaring met communicatie tijdens crises of een ramp is, is het van belang hier frequent in oefeningen aandacht aan te geven en deze te evalueren. Concreet dienen in 2015 nog bij twee bedrijven de rampbestrijdingsplannen geactualiseerd te worden. Vooraf dienen deze geoefend te zijn. Het is belangrijk dat tijdens deze oefening de informatie uit het rampbestrijdingsplan mede centraal staat. Ook zou de waarschijnlijkheid van mogelijke slachtoffers bij nabijgelegen bedrijven in de oefening meegenomen kunnen worden. Als de informatie over wat via spoor, weg of water wordt vervoerd in Dordrecht onder de maat is, zorgt dit voor extra risico's voor omwonenden en hulpverleners. De gemeente dient er bij verantwoordelijken voor het transport via het spoor op aan te dringen dat het informatieniveau voorafgaand aan en tijdens ongevallen aan de maat is. De gemeenteraad zou door de VRZHZ geïnformeerd kunnen worden over het gebruik en ervaringen met het Informatiesysteem Gevaarlijke Stoffen. Zo kunnen inwoners ervan uit gaan dat ze snel en adequaat geïnformeerd worden over de risico's als er wat gebeurt.

De VRZHZ heeft begin 2015 de gemeenteraden opnieuw om input voor het risicoprofiel én beleidsplan voor de komende vier jaar gevraagd. Sinds 2011 hebben zich nieuwe inzichten voorgedaan op gebied van risico's waaronder de uitkomsten van de Deltacommissie in verband met de waterveiligheid. Een goed moment om niet alleen een zienswijze te geven op het risicoprofiel, maar ook input te geven voor het beleidsplan van de VRZHZ en –naast financiële begroting en verantwoording- procesafspraken te maken voor regelmatige terugkoppeling over planvorming, beleidsvorming, ontwikkelingen en evaluatie van activiteiten, zoals oefeningen (zie bijvoorbeeld de Factsheet Verbonden Partijen in bijlage 8 Nota van Bevindingen). Dit biedt de raad de mogelijkheid om waterveiligheid en bedrijvenveiligheid een hogere prioriteit te geven dan in de vorige raadsperiode. We bevelen de gemeenteraad aan om kaders te stellen voor de input voor het regionaal risicoprofiel en het regionaal beleidsplan, en daarbij het gemeentelijk beleid voor integrale veiligheid, ruimtelijk orderingsbeleid (structuurvisie) en

milieubeleid te betrekken, alsmede de uitkomsten van de Deltacommissie en de aanstaande Omgevingswet (die naar verwachting in 2018 een groot aantal wetten integreert).

Gezien de mogelijke onduidelijkheid over wie verantwoordelijk is voor risicocommunicatie, is een goede afstemming vooraf van (verantwoordelijkheid over en inhoud van) informatie tussen VRZHZ en gemeente (Dordrecht) van belang voor een effectievere en efficiëntere risicocommunicatie. Voorkomen moet worden dat gemeente en VRZHZ –bijvoorbeeld bij nieuwe risico’s- op elkaar wachten met communiceren met de inwoners. We geven de gemeenteraad in overweging om vooraf kaders op te stellen voor de communicatie (doel en middelen) over veiligheidsonderwerpen en voor onderlinge afstemming van communicatie tussen gemeente en VRZHZ (en andere partijen). Een communicatieplan kan daarbij behulpzaam zijn. De Gemeenteraad kan daarmee kaders stellen voor risicocommunicatie.

4 Beknopte reactie college

Het college heeft op 9 juni 2015 gereageerd op onze conceptconclusies en -aanbevelingen. Wij geven de belangrijkste punten uit de reactie hieronder beknopt weer. De volledige reactie van het college is terug te vinden op onze website (www.dordrecht.nl/rekenkamercommissie).

Het college geeft aan recent een uitgebreide campagne over risicocommunicatie te hebben gevoerd, en ook het afgelopen jaar tijdens incidenten de communicatie-boodschappen ten aanzien van risico's te hebben uitgedragen. Het signaal vanuit het bewonerspanel, dat de meeste inwoners aangeven het afgelopen jaar niet actief te zijn geïnformeerd over fysieke veiligheidsrisico's of de informatie niet voldoende te vinden, zal het college betrekken bij zijn aanpak van de risicocommunicatie. Het verbeteren van de informatie op de gemeentelijke website en het benutten van de mogelijkheden van sociale media zullen hierbij belangrijke aandachtspunten zijn.

Onze aanbeveling om ten aanzien van de risicocommunicatie de afstemming met de Veiligheidsregio te verbeteren neemt het college over. Het college schrijft over onze aanbeveling aan de raad om hier kaders voor te stellen dat het voor college voldoende duidelijk is wie waarvoor verantwoordelijk is.

Het college neemt in zijn reactie enkele voorbeelden op van inspanningen die Dordrecht heeft gedaan om de risico's rondom spoor- en waterveiligheid te verminderen. Het heeft deze gemist in ons rapport.

Het college vindt het onduidelijk waarom wij een aantal adviezen geven over hoe te handelen bij oefeningen en het verkrijgen van informatie over risico's voor omwonenden en hulpverleners. Dordrecht heeft al aardig wat ervaring opgedaan met crisiscommunicatie, is al twee keer onderwerp van onderzoek geweest via de Onderzoeksraad voor veiligheid (OVV), en de gemeente voldoet aan deze punten. En ze sluiten bovendien niet aan bij ontwikkelingen die vanuit de gemeente in gang zijn gezet om gevaren over spoor en water onder de aandacht te brengen van de Rijksoverheid en andere verantwoordelijken.

Over deel II van ons rapport merkt het college in algemene zin op dat het geen helder beeld geeft van de fysieke veiligheidsopgaven, de aanpak daarvan en de verdeling en invulling van de verantwoordelijkheden. Daarvoor acht het college het rapport te fragmentarisch en worden zaken nog te vaak niet of niet goed in de juiste context geplaatst.

5 Nawoord Rekenkamercommissie

Wij concluderen in ons rapport dat de gemeente Dordrecht de veiligheidsrisico's in de regio erkent, actief informatie verspreidt over de veiligheidsrisico's en dat de gemeente (veel) meer aan risicocommunicatie doet dan de Veiligheidsregio. We begrijpen dat het college graag een uitgebreider overzicht van zijn activiteiten had willen lezen in ons rapport. In onze conclusies en aanbevelingen hebben we ons echter vooral gericht op de ruimte voor verbeteringen.

De meeste door ons geraadpleegde inwoners geven aan niet geïnformeerd te zijn, en één op de vier inwoners beoordeelt de informatie als onvoldoende. Onze aandachtspunten bij de oefeningen voor de rampbestrijdingsplannen hebben betrekking op de twee bedrijven die hier in 2015 nog mee aan de slag moeten.

Zoals wij gewend zijn te doen, hebben we ons conceptrapport pas na een expliciet akkoord op de juistheid van de bevindingen door het ambtelijk apparaat voorgelegd aan het college voor een bestuurlijke reactie. De lerende en voortdurend op verbetering gerichte houding die wij van het college verwachten, en die wij willen ondersteunen met onze rapporten, verwachten we ook van onszelf. De gang van zaken in de uitvoering van dit onderzoek betrekken we daarom in onze volgende projecten.

DEEL II

ONDERZOEKSBEVINDINGEN

1 Inleiding

De gemeente Dordrecht kent een hoog risicoprofiel fysieke veiligheid. Een belangrijke factor hierin is de ligging aan weg-, spoor- en waterwegen waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd. Maar er zijn ook andere plaatsgebonden risico's, zoals rondom LPG-stations. De website www.risicokaart.nl maakt verschillende veiligheidsrisico's inzichtelijk. De rekenkamercommissie heeft 'fysieke veiligheid' al geruime tijd genoemd als potentieel onderzoeksonderwerp. In haar vergadering van 2 juli 2014 heeft de rekenkamercommissie besloten in de tweede helft van 2014 een onderzoek uit te laten voeren naar fysieke veiligheid.⁵ Aan het Onderzoekcentrum Drechtsteden is gevraagd dit onderzoek uit te voeren.

Drie aspecten van de risicokaart springen in het bijzonder in het oog omdat ze regio specifiek zijn. Ten eerste kent de spoorzone in Dordrecht (en Zwijndrecht) fysieke veiligheidsknelpunten. Dit hangt samen met de hoeveelheid vervoer van gevaarlijke stoffen, de nabijheid van de Rotterdamse haven en rangeerterrein Kijfhoek en de bebouwing nabij het spoor.⁶ Ten tweede heeft de regio als laaggelegen en waterrijk deltagebied te maken met overstromingsrisico's zowel vanuit de rivier als de kust. Ten derde vormen enkele bedrijven in (of nabij) Dordrecht een risico.⁷ Daarnaast zijn er andere voor meer delen van Nederland generieke risico's.⁸ De focus voor het onderzoek leggen we bij de drie regio specifieke risico's: spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijven.

Recente calamiteiten op het gebied van spoorveiligheid, waterveiligheid en branden bij Moerdijk laten zien dat bovengenoemde risico's niet ondenkbeeldig zijn, maar zich in (de nabijheid van) Dordrecht kunnen voordoen. Denk aan het ongeval op 11 juli 2014 op rangeerterrein Kijfhoek, de treinbotsing bij Wetteren België (goederenvervoer van Rotterdam

⁵ In het onderzoek gaat het om fysieke veiligheid, zoals risico's ten gevolge van gevaarlijke stoffen, crisisbeheersing, rampenbestrijding en brandveiligheid. We handhaven de term externe veiligheid wanneer dit in een ander document zo wordt genoemd. We beperken ons tot fysieke risico's op drie gebieden: spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvenveiligheid die specifiek zijn voor Dordrecht. Algemene risico's zoals huiselijk geweld, terrorismedreiging of epidemie blijven buiten dit onderzoek.

⁶ Het vervoer van gevaarlijke stoffen vanuit het havengebied van Rotterdam gaat dwars door stedelijk gebied van Zwijndrecht en Dordrecht en zorgt voor risico's die ruim uitgaan boven de groepsrisiconorm, (OCD, Milieu in de Drechtsteden 2012).

⁷ In Dordrecht zijn 4 zogenoemde BRZO-bedrijven (Besluit risico's zware ongevallen 1999), Dupont de Nemours en drie op bedrijventerrein Dordt-west. Branden bij nabijgelegen bedrijven Chemie-Pack (05-01-2011) en Shell Moerdijk (03-06-2014) hebben laten zien dat gevolgen van incidenten zich kunnen uitstrekken tot op het grondgebied van de gemeente Dordrecht. Ook in Zwijndrecht staan enkele BRZO-bedrijven.

⁸ Zoals door een ongeval (luchtvaart, kernongeval, ongeval op water, verkeersongeval op land of tunnelongeval), natuurbrand, aardbeving, langdurige stroomuitval, brand of instorting van grote gebouwen, kwetsbare objecten, epidemie of verstoring openbare orde en paniek van menigten.

via Dordrecht en België naar Dow Chemical Terneuzen) op 4 mei 2014 en de branden bij Chemie-Pack (5 januari 2011) en Shell Moerdijk (3 juni 2014).

Bewoners van buitendijkse delen van Dordrecht (zoals in de Historische Binnenstad en de Staart) worden jaarlijks geïnformeerd over het overstromingsrisico. Dordrecht ontwikkelt daarnaast specifiek waterveiligheidsbeleid (meerlaagse veiligheid voor nieuwbouw van de buitendijkse wijk Stadswerven én het gehele binnendijks woongebied) met het oog op toenemende risico's door veranderingen van het klimaat.

De rekenkamercommissie wil inzicht verkrijgen in taken, rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de gemeente Dordrecht op dit veiligheidsterrein. Het is de vraag hoe de gemeente met deze taken, rollen omgaat, zoals bij het opstellen en actualiseren van risicoprofiel, beleidsplan en rampenplannen. Daarnaast wil men inzicht in de samenwerking binnen de veiligheidsregio, de handhaving van het veiligheidsbeleid en de communicatie van de gemeente over veiligheid met haar burgers. Bij dit laatste gaat het ook om de effectiviteit van de risicocommunicatie van de gemeente: weten Dordtse burgers wat ze moeten doen als er zich daadwerkelijk een ramp voordoet?

2 Onderzoekopzet en aanpak

Het onderzoek kent meerdere onderdelen. Deze worden in dit hoofdstuk beschreven.

2.1 Doel- en vraagstelling

Met het onderzoek wil de rekenkamercommissie een bijdrage leveren aan een adequaat risicobeleid van de gemeente, waarbij de gemeente effectief met haar inwoners communiceert over de risico's en burgers weten ze moeten doen bij een ramp/incident. Gegeven de Wvr en de samenwerking binnen de VRZHZ gaan we na hoe gemeente en gemeenteraad hun rol invulling hebben gegeven.

Het onderzoek behandelt vier vragen:

1. *Welke risico's spelen waar en in welke mate in Dordrecht? En hoe hoog zijn deze risico's? Wat is met andere woorden het risicoprofiel?*
2. *Hoe is de verantwoordelijkheid voor verschillende risico's in de wet verankerd en hoe vult de gemeente Dordrecht dit in de praktijk in?*
3. *Wat is het beoogde en daadwerkelijke effect van de communicatie over deze verschillende risico's? Hoe licht de gemeente Dordrecht haar inwoners over de risico's voor en wordt hiermee het beoogde doel, doelgroep en effect bereikt?*
4. *In hoeverre is in beleid en praktijk zichtbaar hoe geleerd is van ontwikkelingen (zoals blijkt uit onderzoek) en ervaringen met (bijna) calamiteiten in/nabij de veiligheidsregio?*

2.2 Aanpak van het onderzoek

Als eerste laten we zien wat de risico's binnen de gemeente Dordrecht zijn. We sluiten daarbij aan bij het regionaal risicoprofiel en de risicokaart. Op basis van de gegevens van de risicokaart en het risicoprofiel richten we daarna de focus van het onderzoek op drie risicogebieden: spoorveiligheid, waterveiligheid en veiligheid van bedrijven, waar zich zware ongevallen kunnen voordoen met gevolgen voor de omgeving. Het zijn drie belangrijke, concrete en regio specifieke risico-onderwerpen. We gaan met behulp van deskresearch na of het risicoprofiel voldoet aan de wettelijke eisen die daaraan in de Wvr worden gesteld (onder andere actualiteit), in hoeverre dit risicoprofiel en het beleidsplan in de gemeenteraad

behandeld zijn en het crisisplan en het rampbestrijdingsplan aan de gemeenteraad ter kennis zijn gebracht en voldoende rekening is gehouden met de Dordtse situatie.

Per risico maken we een beschrijving van de verantwoordelijkheidsverdeling in wet en praktijk. Ook kijken we naar het doel en effect van communicatie. Bij beantwoording van de onderzoeksvragen, maken we gebruik van een normenkader. We toetsen de veiligheidspraktijk aan dat normenkader dat gebaseerd is op de Wvr en het risicoprofiel en beleidsplan van de VRZHZ. De normen zijn gebaseerd op de volgende drie vragen:

- Is er een actueel document?
- Is de vastgestelde procedure gevolgd?
- Voldoet het document aan de inhoudelijke eisen?

Ook voor het bepalen van het effect van communicatie is een analysekader opgesteld, waarbij we drie vragen stellen:

- Is er actueel beleid?
- Is de vastgestelde procedure gevolgd?
- Hoe is de werking in de praktijk?

Deze vergelijking van praktijk aan het normenkader leidt tot verbetervoorstellen voor wat betreft de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad. De onderlinge vergelijking van de drie risicogebieden kan daarnaast ook tot concrete verbetervoorstellen leiden.

Voor beantwoording van derde vraag over het effect van risicocommunicatie hebben we ook een aantal vragen voorgelegd aan de leden van het bewonerspanel (zie kader). Zoals: in hoeverre zijn de bewoners op de hoogte van de voorlichting van de gemeente? Wat weten ze van de veiligheidsrisico's? En wat menen deze bewoners te moeten doen in geval van een ongeval of ramp? De vragenlijst is in overleg met de rekenkamercommissie tot stand gekomen.

Wat is het Bewonerspanel?

Het Bewonerspanel is een digitaal panel dat bestaat uit inwoners uit de gemeente Dordrecht van 12 jaar en ouder. Zij geven graag hun mening via korte internetenquêtes. De panelleden ontvangen een paar keer per jaar een e-mailbericht met een link naar een vragenlijst. In Dordrecht zijn ongeveer 1.700 deelnemers, met een gemiddelde respons van 35%-45%. Inwoners kunnen zich via de website van de gemeente en van het OCD voor het Bewonerspanel opgeven.

De vierde vraag beantwoorden we door gebruik te maken van deskresearch en informatie van de VRZHZ.

3 Veiligheid in Dordrecht

3.1 Het risicoprofiel van Dordrecht

De risico's zijn door de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (hierna te noemen VRZHZ)⁹ conform de Wet veiligheidsregio's (hierna Wvr) in 2011 geïnventariseerd en vastgelegd in het regionaal risicoprofiel voor de 17 gemeenten in de regio. In het regionaal risicoprofiel is per gemeente een overzicht gemaakt van de risico's. In het onderzoek richten we ons op drie van deze risico's spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvenveiligheid.

De hoogte van een risico wordt bepaald aan de hand van de waarschijnlijkheid (kans) dat het optreedt en de impact (het effect aan mogelijke slachtoffers en schade). Een ongeval met een goederentrein gevaarlijke stoffen in Dordrecht heeft een hoge waarschijnlijkheid én hoge impact. Dordrecht en Zwijndrecht behoren met Tilburg tot de gemeenten met de hoogste risico's van Nederland.¹⁰

Een overstroming zal een hoge impact hebben, maar de waarschijnlijkheid is "laag/gemiddeld". Bij een dijkdoorbraak loopt het eiland van Dordrecht snel (dat wil zeggen tussen 6 en 24 uur), diep (van 0,5 tot 2 meter) en lang onder water, met mogelijk 300 slachtoffers en een economische schade van 7 miljard.¹¹

Een ongeval bij een bedrijf heeft zowel een "lage/gemiddelde" waarschijnlijkheid als impact. Gekeken is naar de veiligheidszones van vier bedrijven met rampbestrijdingsplannen in Dordrecht waar met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt. De veiligheidszones liggen in Dordrecht op voldoende afstand van woningen. Dat neemt niet weg dat bij een brand of calamiteit niet alleen werkenden, bezoekers en hulpverleners op het eigen terrein, maar ook omwonenden slachtoffer zouden kunnen worden.

⁹ VRZHZ kan zowel betrekking hebben op de organisatie de veiligheidsregio als het gebied waar deze organisatie werkt. De regio Zuid-Holland Zuid is het meest zuidelijke deel van de provincie Zuid-Holland en omvat 17 gemeenten: Alblasserdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht Sliedrecht, Zwijndrecht, Gorinchem, Molenwaard, Giessenlanden, Hardinxveld-Giessendam, Zederik en Leerdam, Oud-Beijerland, Binnenmaas, Korendijk, Cromstrijen en Strijen. De indeling van de VRZHZ komt (in deze regio) overeen met die van de Dienst Gezondheid & Jeugd en Omgevingsdienst ZHZ. Voor wat betreft de Nationale Politie wijkt de indeling af. Nederland is namelijk ingedeeld in 10 politie-eenheden, waarbij district Zuid-Holland Zuid in zijn geheel onder de eenheid Rotterdam valt.

¹⁰ Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Verslag schriftelijk overleg Besluit externe veiligheid in verband met het vervoer van gevaarlijke stoffen over transportroutes , 28-3 2014.

¹¹ Synthesedocument Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden, achtergronddocument B7, 1 juli 2014.

3.2 Hoe worden inwoners over risico's en crises geïnformeerd?

We maken een onderscheid in risicocommunicatie en crisiscommunicatie. Risicocommunicatie is algemene communicatie over de risico's die er voor inwoners van Dordrecht is, zoals op gebied van spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvenveiligheid. De risicocommunicatie kan ook gaan over wat te doen als er zich een ramp of crisis voor zou doen. Deze zorgt voor bewustwording en voorbereiding op en kennis over mogelijke rampen. Veel uitingen van communicatie zijn passief, dat wil zeggen dat inwoners zelf deze informatie op dienen te zoeken.

Op het moment dat er een ramp of crisis zich voordoet is er sprake van specifieke incidentgebonden crisiscommunicatie. Hierbij wordt informatie gegeven over wat en waar iets gebeurd is, wat de gevolgen zijn, wat er aan gedaan wordt en er wordt ingegaan op handelingsperspectief van degenen in/of nabij het gebied. Incidenteel en indien nodig worden inwoners actief geïnformeerd bijvoorbeeld via brief of huis-aan-huis verspreide informatie.

3.3 Risicocommunicatie

In 2013 heeft de VRZHZ samen met Politie, GGD ZHZ, Omgevingsdienst ZHZ en Ambulancedienst een Veiligheidswijzer¹² ontwikkeld en actief onder inwoners verspreid. Met afzonderlijke edities voor Dordrecht Centrum, Dordrecht West en Dordrecht Oost. Hierna is er geen vergelijkbare folder/brochure huis-aan-huis verspreid. Iedere gemeente is van een groot aantal exemplaren voorzien om aan nieuwe bewoners te verstrekken. We hebben niet kunnen nagaan of de gemeente Dordrecht anno 2014 actief nieuw gevestigde huishoudens een Veiligheidswijzer opstuurt.

De website www.vrzhz is meer gericht op professionals dan op inwoners en verwijst inwoners door naar de gemeente voor informatie.¹³

Informatie over waar risico's geconcentreerd zijn, is te vinden via de landelijke website www.risicokaart.nl, welke onder verantwoordelijkheid van provincies wordt bijgehouden en waar onder meer gemeenten (College van B&W) gegevens voor aanleveren. Het is een objectieve basis voor informatie en beleidskeuzes. De risicokaart is echter in zijn huidige vorm geen effectief instrument binnen de risicocommunicatie richting burgers. Het is –volgens de

¹² De veiligheidswijzer die in Dordrecht is verspreid is te raadplegen op http://www.dordtveilig.nl/wijkensites.dordrecht/up/ZksrxkdJaN_veiligheidswijzer.pdf

¹³ Een voorbeeld van verwijzing naar gemeenten: in de regio Zuid-Holland Zuid is er vanwege de harde wind en regen in sommige gemeenten sprake van hoogwater. Voor maatregelen die u kunt nemen om overlast tegen te gaan verwijzen we u naar de website van uw gemeente.

Inspectie van Veiligheid en Justitie- daartoe te statisch en burgers worden er in de praktijk niet of slecht mee bereikt.¹⁴

In de praktijk vindt risicocommunicatie vooral plaats vanuit de gemeente, in aansluiting op integrale veiligheid, spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvenveiligheid. De gemeente heeft informatie over risico's en wat te doen bij een ramp opgenomen op haar website: www.dordrecht.nl en www.dordtveilig.nl.¹⁵ Daarnaast is er informatie op maat voor inwoners van buitendijkse gebieden die met een overstroming te maken kunnen krijgen en overige belanghebbenden: www.dordrecht.nl/hoogwater.

In de afgelopen jaren is door VRZHZ en gemeente samen actief over spoorveiligheid gecommuniceerd. Onder meer zijn anderhalf jaar geleden in totaal bij 25.000 huishoudens binnen de regio brieven huis-aan-huis bezorgd over de risico's op het gebied van spoorveiligheid en is er een website gemaakt: <http://www.watdoeje.nl/spoorzone> en www.spoorzonezhz.nl.

Ten behoeve van het onderzoek heeft het Onderzoekcentrum Drechtsteden (OCD) een bewonerspanel over communicatie gehouden. Veel inwoners blijken een goede inschatting te kunnen maken over de aanwezigheid van risicobronnen, zoals spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvenveiligheid in hun omgeving. De meerderheid heeft het afgelopen jaar echter geen informatie over risico's ontvangen.

Voor zover informatie ontvangen is, was deze vooral afkomstig van de gemeente, zo blijkt uit het bewonerspanel. De informatie van de gemeente wordt door ongeveer 20% voldoende tot goed bevonden en door 24% onvoldoende tot slecht. Ruim de helft (56%) staat hier neutraal tegenover. De bewoners willen geïnformeerd worden over de maatregelen die ze zelf kunnen nemen en over wat de gemeente doet om risico's zo klein mogelijk te houden. Genoemde verbeteringen zijn: duidelijkheid over risico's, welke risico's zijn er en hoe groot zijn ze.

¹⁴ Op verzoek van de Kring van de commissaris van de Koning wordt thans een visie op de toekomst van de risicokaart opgesteld. In deze visie worden het streefbeeld en de uitgangspunten van de toekomstige "risicokaart" aangegeven: in 2020 heeft de burger eenvoudig toegang tot betrouwbare risico-informatie. De risico-informatie zal begrijpelijk, betrouwbaar, bruikbaar, beschikbaar en bestendig moeten zijn. Nieuwsbrief risicokaart, december 2014, p 2.

¹⁵ <http://www.dordtveilig.nl/dordt/wat-kunt-u-doen/rampen-en-crisis?waxtrapp=omwucpBsHaKIptBmBnBC>

3.4 Crisiscommunicatie

De verantwoordelijkheid voor crisiscommunicatie ligt bij de burgemeester¹⁶, die ervoor dient te zorgen dat bij een ramp of crisis de inwoners informatie wordt verschaft over de oorsprong, de omvang en de gevolgen en de te volgen gedragslijn. Voorbeeld van een crisis is de brand op 5 januari 2011 bij Chemie-Pack¹⁷, een brand die weliswaar buiten Dordrecht plaatsvond, maar die zich wel uitstrekte over een deel van het grondgebied van Dordrecht en opgeschaald is naar GRIP 4.¹⁸

De VRZHZ en de betrokken gemeenten hebben vanaf het allereerste moment het beschermen en informeren van de bevolking prioriteit gegeven. Dat was de reden waarom in Zuid-Holland Zuid meteen groots werd opgeschaald¹⁹, de bevolking²⁰ snel werd gewaarschuwd en vrijwel meteen via de calamiteitenzender RTV Rijnmond is gecommuniceerd.

De Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid deelt de conclusie van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OvV) dat het bij de brand in Moerdijk vanuit de overheden ontbrak aan regie ten aanzien van de crisiscommunicatie en dat de communicatie onvoldoende aansloot op de beleving van de burgers.²¹

Uit het bewonerspanel blijkt dat een ruime meerderheid aangeeft dat ze weten wat ze moeten doen als de sirene gaat.

¹⁶ Of indien de omvang van de ramp het vraagt, de voorzitter van de veiligheidsregio.

¹⁷ Gezien deze ramp van meer dan plaatselijke betekenis, ging de leiding over de rampenbestrijding over in handen van de voorzitter dan de veiligheidsregio, conform Wvr, artikel 39 (van 5 januari 15.43 tot 6 januari 01.40).

¹⁸ Daarnaast zijn er in de periode 2010-2014 6 GRIP 1 en 4 GRIP 2 incidenten geweest, waaronder een zeer grote brand in een vrijetijdscentrum met vuurwerkopslag 1-1-2010 (Neurenburgpad), een zeer grote brand na explosie met 1 dode en 18 gewonden (16-6-2010, woning Prinses Julianaweg) en een grote brand Noorderelsweg (schuur met hooi, mogelijk asbest vrijgekomen) 10-9-2012.

¹⁹ Al snel na de eerste melding werd opgeschaald naar GRIP 2, binnen een uur na de eerste melding naar GRIP 4.

²⁰ In Willemsdorp, de zuidelijke punt van Dordrecht ging de sirene af; inwoners van het eiland van Dordrecht moeten ramen en deuren gesloten houden.

²¹ Persbericht Veiligheidsregio ZHZ, 9 februari 2012. De speciale digitale informatie over de brand Moerdijk is via de website van de VRZHZ bijgehouden tot en met 28 januari 2011, het moment waarop ook het speciale informatienummer stopte, zie www.vrzhz.nl/publikaties-19/info-brand-moerdijk/berichtgeving-op-datum.

3.5 **Beleid en verantwoordelijkheid op papier en in de praktijk**

Gemeentelijk beleid

De gemeente is verantwoordelijk voor integrale en fysieke veiligheid.²² De gemeenteraad stelt de kaders vast en ziet toe op de uitvoering (controle). Zo is het college van B&W verantwoordelijk voor de organisatie van de brandweezorg, de rampenbestrijding/crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening (artikel 2, Wvr). De gemeenteraad stelt in samenwerking met het college het veiligheidsbeleid voor de aankomende vier jaar vast en neemt daarmee dus de regierol op zich voor het lokale veiligheidsbeleid. In het Integraal Veiligheidsplan 3 (IVP3) 2011-2014 en het Jaarplan Integrale Veiligheid 2014 staan de acties en beoogde resultaten van het veiligheidsbeleid en de partijen die daarbij betrokken zijn. Via deze weg vindt processturing plaats van de Veiligheidsregio. Portefeuillehouder voor Integrale veiligheid is de Burgemeester van de gemeente Dordrecht.

Het beleid van de gemeente op het terrein van veiligheid is niet in één nota te vatten. Op gebied van fysieke veiligheid zijn tenminste vijf invalshoeken relevant: het begrotingsprogramma, integraal veiligheidsbeleid, spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvenveiligheid. Fysieke veiligheid is zowel onderdeel van het integraal veiligheidsbeleid, als van het milieubeleid en ruimtelijke ordeningsbeleid.

Binnen het thema veiligheid geeft de Gemeenteraad in de periode 2010-2014 de prioriteit aan sociale veiligheid.²³ Binnen de drie thema's van fysieke veiligheid geeft de Gemeenteraad spoorveiligheid een hoge prioriteit. Dit blijkt onder meer uit de aangenomen motie bij de begrotingsbehandeling 2014.²⁴ Bovendien staan tijdens een themabijeenkomst over fysieke veiligheid op 12-12-2012 afwegingen tussen nieuwe ontwikkelingen nabij het spoor en spoorveiligheid centraal.

²² De veiligheidsregio is een 'openbaar lichaam' op basis van een gemeenschappelijke regeling tussen alle colleges B en W van de betrokken gemeenten. Gemeenten zijn hiermee te beschouwen als de opdrachtgevers van de veiligheidsregio en blijven verantwoordelijk voor fysieke veiligheid. In het veiligheidsbestuur van de veiligheidsregio hebben alle burgemeesters van de desbetreffende gemeenten zitting. De gemeenten bepalen het beleid inclusief de begroting van de veiligheidsregio.

²³ Dat valt af te leiden uit de onderwerpen tijdens de begrotingsbehandelingen, de themavergadering Veiligheid en overlast n.a.v. het Integraal Veiligheidsprogramma (IVP3) (15-6-2011) en de Evaluatieve bijeenkomst over Veiligheid (uitsluitend sociale veiligheidsaspecten) (3-4-2013).

²⁴ In de motie wordt gevraagd om de Gemeenteraad tenminste tweemaal per jaar middels een raadsinformatiebrief op de hoogte te stellen van ondernomen acties om de risico's van het transport van gevaarlijke stoffen per spoor te reduceren dan wel weg te nemen, de impact bij een calamiteit te reduceren en hoe bewoners bij de spoorzone worden geïnformeerd en betrokken bij bijvoorbeeld een rampenoefening (Gemeenteraad 12 november 2013).

In de begroting 2015 geeft de gemeente Dordrecht waterveiligheid een hoge prioriteit. Waterveiligheid zal als onderdeel van het Programma Water 2015-2019 worden opgenomen. Ook een project over risicocommunicatie rondom hoogwater is in dat programma opgenomen.

Veiligheid van bedrijven heeft binnen de drie thema's de laagste prioriteit voor de Gemeenteraad. Er is tussen 2010 en 2014 één raadsinformatiebrief over risicorelevante inrichtingen ter kennisgeving van de Gemeenteraad gebracht. Wel heeft de (agendacommissie van de) Gemeenteraad verzocht om informatie over de brand bij Chemie-Pack Moerdijk te betrekken bij de bespreking van het regionaal risicoprofiel om zo de lessen ervan mee te nemen. Dat verzoek heeft echter een averechts effect gehad (want mede daardoor is te laat gereageerd op het regionaal risicoprofiel).

De aansturing van de veiligheidsregio vindt plaats vanuit het integraal veiligheidsbeleid en is neergelegd in het Integraal Veiligheidsprogramma (IVP3).²⁵ Hierin staat dat de borging van de gemeentelijke rol voor een evenwichtiger en proactieve advisering aan het bestuur VRZHZ een aandachtspunt is. Ook wordt van de VRZHZ gevraagd om het Bureau Gemeenten uit te breiden. Met haar activiteiten draagt het Bureau Gemeenten bij aan de versterking van de gemeentelijke risico- en crisisbeheersing tegen de achtergrond van de Wvr.

Verantwoordelijkheid veiligheidsregio VRZHZ

Op basis van de Wvr van 1-10-2010 zijn sinds 1-1-2011 taken overgedragen aan de veiligheidsregio's. De veiligheidsregio's zijn ingesteld om de crisisbeheersing en rampenbestrijding in ons land te verbeteren, zodat burgers beter beschermd worden tegen de risico's van brand, rampen en crises. We toetsten de taken met betrekking tot het risicoprofiel, het regionaal beleidsplan, het regionaal crisisplan de rampbestrijdingsplannen en het oefenbeleidsplan.

Totstandkoming risicoprofiel

In 2011 heeft de VRZHZ aan de gemeenten (gemeenteraden) input gevraagd voor het regionaal risicoprofiel en het regionaal beleidsplan. Vanuit de VRZHZ is daarmee voldaan aan de Wvr, artikel 15. De reactie van de gemeenteraad van Dordrecht is echter de dag na de vaststelling van het regionaal risicoprofiel opgestuurd en daarom niet hierbij, maar pas bij de 1^e actualisatie in 2012 betrokken. De VRZHZ heeft aangegeven in haar beleidsplan om het risicoprofiel jaarlijks te actualiseren. Aan de jaarlijkse actualisatie is deels voldaan: het is alleen in 2012 geactualiseerd. Volgens de VRZHZ was er in 2013 geen aanleiding om het

²⁵ Het concept van IVP4 2015-2018 wordt in 2015 aan de Gemeenteraad voorgelegd.

risicoprofiel te herzien en is dit aan het bestuur voorgelegd en geaccordeerd. Eind 2014 heeft een integrale herziening van het risicoprofiel plaatsgevonden, welke in 2015 aan gemeenteraden ter zienswijze en daarna ter besluitvorming wordt voorgelegd. De 1^e actualisatie is overigens niet ter kennisname gebracht aan de Dordtse Gemeenteraad.

Totstandkoming regionaal beleidsplan

De VRZHZ heeft voldaan aan de Wvr, artikel 14 en voorafgaand aan de vaststelling van het beleidsplan aan de gemeenten verzocht om wensen omtrent het risicobeleid kenbaar te maken. De Gemeenteraad heeft hier geen gebruik van gemaakt. Het Beleidsplan 2012-2015 is door de Gemeenteraad voor kennisgeving aangenomen. In de reactie van de gemeente naar de veiligheidsregio (zie bijlage 7) wordt alleen ingegaan op het risicoprofiel en worden geen beleidsprioriteiten of veiligheidsthema's of wensen omtrent de organisatie opgenomen.

Regionaal crisisplan

De VRZHZ heeft voldaan aan de Wvr, artikel 16 en een crisisplan opgesteld. Dit beschrijft de organisatie, de verantwoordelijkheden, de taken en bevoegdheden die de gemeenten gezamenlijk treffen met betrekking tot algemene maatregelen op gebied van rampenbestrijding en de crisisbeheersing. Relevant hierbij is dat per 1 januari 2015 de bestaande gemeentelijke (ondersteunende) crisisorganisatie samengevoegd wordt tot één crisisorganisatie binnen de Drechtsteden. Dit zal de efficiency en effectiviteit ervan ten goede komen.

Rampbestrijdingsplannen

In Dordrecht zijn vier BRZO-bedrijven waarvoor conform de Wvr, artikel 17, een rampbestrijdingsplan is gemaakt. Het opstellen en actualiseren van de rampbestrijdingsplannen valt onder de verantwoordelijkheid van de VRZHZ. De plannen dienen tenminste eens in de drie jaar geoefend en op juistheid, volledigheid en bruikbaarheid getoetst te worden. Aan de actualisering is tot nu toe voldaan, omdat twee plannen geactualiseerd zijn en twee plannen in 2015 weer aan actualisering toe zijn. Tot nu toe is ook bij twee van de vier bedrijven geoefend.

Uit de evaluatie van de oefening zowel in 2012 als in 2013²⁶ blijkt dat het gebruik van rampbestrijdingsplannen/kaarten/scenario's tijdens de oefening minimaal is geweest. Daarentegen heeft het Regionaal operationeel Team wel snel een beeld van de actuele situatie, maar blijft erg in het 'hier en nu' en richt zich niet of nauwelijks op de te anticiperen

²⁶ VRZHZ, Oefenjaarverslag 2012, Versie C01, p 11 en Oefenjaarverslag 2013, p 13.

scenario's. In 2013 blijkt de sectie crisiscommunicatie relatief langzaam op de omgeving en het incident te reageren.²⁷

Oefenbeleidsplan

De VRZHZ heeft voldaan aan de Wvr, artikel 14 en in het beleidsplan een oefenbeleidsplan opgesteld. Conform dit oefenbeleidsplan en jaarplannen wordt jaarlijks geoefend. Via oefenjaarverslagen wordt daarvan verslag gedaan. Er wordt op alle niveaus (Grip 1, Grip 2, Grip 3 en Grip 4) geoefend.

Leren van de praktijk

De gemeentesecretaris van de gemeente Moerdijk geeft naar aanleiding van de ervaringen met de brand bij Chemie Pack op 5-1-2011 het advies aan burgemeesters, die bij dit soort crisissituaties een belangrijke rol hebben als bestuurder, communicator, boegbeeld en burgervader om veel te oefenen en goede afspraken te maken met adviseurs over de communicatie.²⁸

De ontsporing van de goederentrein bij Wetteren (België) op 4-5-2013 liet zien dat het veiligheidsprincipe van het spoorwegsysteem gefaald heeft, nadat er ter plekke te hard gereden werd. Belangrijkste les daarnaast is dat het belangrijk is om te zorgen voor opvangmogelijkheden van mogelijk toxisch bluswater. De snelle beschikbaarheid van actuele informatie over de vervoerde gevaarlijke stoffen kan voor een adequate crisisbeheersing een knelpunt zijn.²⁹

Inwoners kunnen zichzelf voorbereiden op een eventuele ramp of calamiteit. Het Rode Kruis heeft daar een checklist voor een noodpakket voor ontwikkeld. En sociale media bieden mogelijkheden om initiatieven te ontwikkelen die behulpzaam kunnen zijn bij risico- of crisiscommunicatie en bevolkingszorg. Een voorbeeld is de app <http://ikbenveilig.rodekruis.nl/>. Deze app is ook in het draaiboek Informatie van de VRZHZ in het kader van de Bevolkingszorg opgenomen, maar zou ook breder gecommuniceerd kunnen worden naar de inwoners.

²⁷ VRZHZ, Oefenjaarverslag 2013, p 13.

²⁸ Gemeente Moerdijk, Vuurdoop p, 61.

²⁹ Gelet op de ervaringen met het treinongeval in Wetteren en ook n.a.v. het verslag schriftelijk overleg Besluit externe veiligheid in verband met het vervoer van gevaarlijke stoffen over transportroutes, 28-3-2014, p 9 (Ministerie van Infrastructuur en Milieu). Bij de treinbotsing in Tilburg op 6-3-2015 is sprake van dezelfde ervaringen: ten eerste het negeren van een rood sein is niet tegengehouden door een geautomatiseerd systeem, en werd de vervoerde stof in eerste instantie door de veiligheidsregio midden en west brabant onjuist als LPG benoemd, hetgeen na anderhalf uur is gecorrigeerd als butadieen.

In de bijlagen is informatie opgenomen over de gebruikte bronnen en wanneer het onderwerp veiligheid in de Gemeenteraad aan de orde is geweest. Daar is ook een lijst te vinden met gebruikte afkortingen. En meer achtergrondinformatie zoals verslag en de vragenlijst voor het bewonerspanel, een overzicht van communicatiemiddelen, de reactie van de gemeenteraad op het concept risicoprofiel van 2011 en een factsheet over de VRZHZ als Verbonden Partij, waarin ook kort op de activiteiten uit afgelopen jaar en komend jaar ingegaan wordt.

4 Risicoprofiel Dordrecht

Het risicoprofiel bevat de inventarisatie van de verschillende risico's in de gemeente. Per risico wordt inzichtelijk gemaakt wat de waarschijnlijkheid is, dat het risico zich voordoet (kans) en de mogelijke impact hiervan (gevolg). Dit geeft een overzicht van bestaande risico's in de gemeente, maar nog zonder het beleid en mogelijke maatregelen. Het inzicht maakt duidelijk wat niet of minder veilig is in de gemeente en zorgt voor prioritering in de aanpak en vormgeving van het beleid. De veiligheidsregio legt het risicoprofiel voor aan de gemeenteraad die daarop een zienswijze kan geven waarmee het profiel kan worden aangevuld en input voor beleid kan worden gegeven. De gemeenteraad kan het inzicht over de veiligheidsrisico's meenemen in zijn kaderstellende afwegingen en controlerende taak.³⁰

4.1 Het beleid start met het risicoprofiel

Sinds 1 oktober 2010 is de Wvr in werking. Evaluaties van rampen zoals Enschede en Volendam gaven aan dat de bestuurlijke organisatie en schaal van rampenbestrijding tekort schoot. Samenwerking van brandweezorg, geneeskundige hulpverlening en crisisbeheersing onder één regionale bestuurlijke regio was nodig. De veiligheidsregio's zijn ingesteld om de crisisbeheersing en rampenbestrijding in Nederland te verbeteren zodat burgers beter beschermd worden tegen de risico's van brand, rampen en crises. Rampenbestrijding en crisisbeheersing zijn gebaat bij een vlotte, adequate en eenduidige aansturing van de hulpverleningsdiensten.

De voorzitter van de veiligheidsregio (meestal de burgemeester van de grootste gemeente) neemt daarom bij bovenlokale rampen en crises de relevante bevoegdheden over van de betrokken burgermeesters.³¹ Zo is er sprake van eenhoofdig gezag, waardoor de bestrijding van de ramp of crisis daadkrachtig kan worden aangepakt. Nederland is verdeeld in 25 veiligheidsregio's. De veiligheidsregio's zijn verlengd lokaal bestuur. De veiligheidsregio is een 'openbaar lichaam' op basis van een gemeenschappelijke regeling tussen alle colleges B en W van de betrokken gemeenten. Gemeenten zijn hiermee te beschouwen als de opdrachtgevers

³⁰ Zie ook de kennispublicatie Taak en invloed gemeenteraad op (fysieke) veiligheid van het infopunt veiligheid

³¹ De coördinatie van de incident- en rampenbestrijding wordt uitgevoerd middels de GRIP-procedure, waarbij de nummering een globale maat is voor de mate waarin coördinatie benodigd is. (GRIP= Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure).

van de veiligheidsregio en blijven verantwoordelijk voor fysieke veiligheid. In het veiligheidsbestuur van de veiligheidsregio hebben alle burgemeesters van de desbetreffende gemeenten zitting. De gemeenten bepalen het beleid inclusief de begroting van de veiligheidsregio.

Beleid- en planvorming

In de Wvr is beschreven dat het bestuur van de veiligheidsregio een aantal beleidsdocumenten vaststelt. Het gaat ten eerste om een inventarisatie en analyse van aanwezige risico's, inclusief relevante risico's uit aangrenzende gebieden (*risicoprofiel*). Het risicoprofiel is de basis voor het *beleidsplan*, waarin de veiligheidsregio het beleid voor de meerjarige uitvoering van de opgedragen taken vastlegt. De veiligheidsregio is ook verantwoordelijk voor een *crisisplan*, een operationeel plan dat de generieke aanpak van rampen en crises in de regio beschrijft en het *rampbestrijdingsplan*: een operationeel plan waarin de aanpak van concrete rampsituaties voor specifieke inrichtingen beschreven staat.

Tabel 1 *Beleid- en planvorming*

document	thema	artikel
<i>Risicoprofiel</i>	<i>Inventarisatie aanwezige risico's</i>	<i>Wvr 15</i>
<i>Beleidsplan</i>	<i>Het beleid voor meerjarige uitvoering taken</i>	<i>Wvr 14</i>
<i>Crisisplan</i>	<i>Operationeel plan dat de generieke aanpak van rampen en crises</i>	<i>Wvr 16</i>
<i>Rampbestrijdingsplan</i>	<i>Operationeel plan aanpak concrete rampsituaties en inrichtingen (bedrijven)</i>	<i>Wvr 17</i>
<i>Oefenbeleidsplan</i>	<i>Onderdeel Beleidsplan</i>	<i>Wvr 14</i>

Bron: Wvr, Toelichting, p 18

Deze documenten laten zien dat de planvorming geconcentreerd is op regionaal niveau. De gemeenten kunnen strategische keuzes maken in ruimtelijk beleid om risico's te verminderen, voor zover dit binnen de mogelijkheden van de gemeente ligt. Zo ontwikkelt de gemeente Dordrecht beleid hoe om te gaan met toename van risico's door klimaatverandering op gebied van waterveiligheid: meerlaagse veiligheid.

De kenmerken van het risicoprofiel, zoals bedoeld in de Wvr artikel 15, samengevat:

- Bevat een overzicht van risicovolle situaties binnen de veiligheidsregio, een overzicht van soorten branden, rampen en crises die zich kunnen voordoen en een analyse van de gevolgen daarvan.
- Wordt vastgesteld door het bestuur van de veiligheidsregio (artikel 15 Wvr).
- Dient mede als basis voor de afspraken in het beleidsplan.
- Wordt vastgesteld na overleg met de gemeenteraden.

- Het risicoprofiel wordt minimaal iedere vier jaar opnieuw vastgesteld.

Het risicoprofiel is één van de bronnen³² voor de risicokaart, een geografische kaart waarop de in de veiligheidsregio aanwezige risico's zijn aangeduid. Gedeputeerde Staten van de provincie³³ dragen zorg voor de productie en beheer hiervan. Onder meer de colleges van B&W dragen hier gegevens voor aan (artikel 45 Wvr). De risicokaart ondersteunt op zijn beurt het maken van het risicoprofiel door regio's. De risicokaart geeft aanvullend aan het risicoprofiel inzicht in waar de risico's zich voordoen en is door de openbaarheid mede bedoeld voor informatie ten behoeve aan inwoners.

4.2 Invulling risicoprofiel door VRZHZ

Overgedragen taken aan de veiligheidsregio

Een aantal gemeentelijke taken op het gebied van fysiek veiligheidsbeleid is overgedragen aan de VRZHZ.³⁴ Zo stelt het bestuur van de veiligheidsregio na consultatie van de gemeenteraden het risicoprofiel voor vier jaar vast. De gemeenteraden geven hun zienswijze op het regionaal risicoprofiel en maken op basis hiervan hun wensen kenbaar omtrent het in het beleidsplan op te nemen beleid.

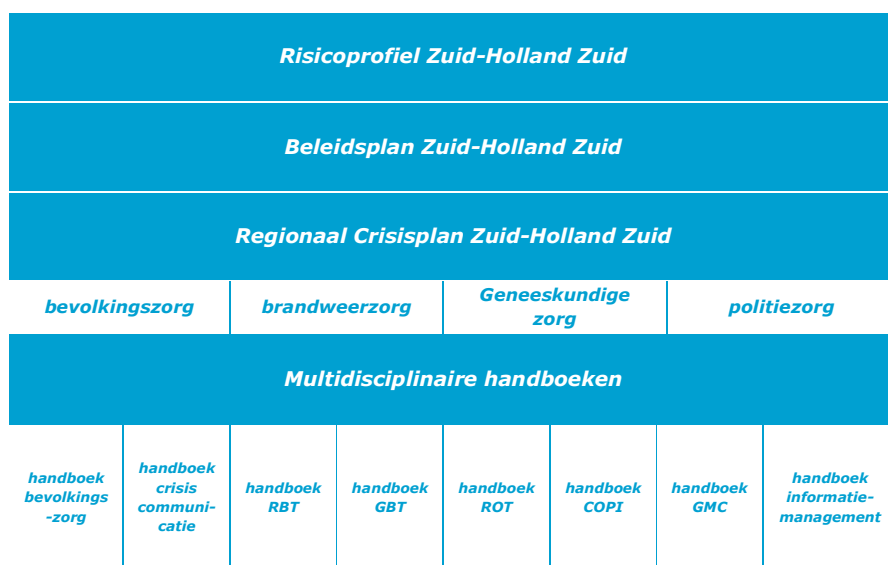
De onderlinge samenhang van relevante documenten die de VRZHZ opstelt, is weergegeven in onderstaand schema.

³² Gedeputeerde Staten dragen zorg voor de productie en het beheer van een geografische kaart waarop de in de veiligheidsregio aanwezige risico's zijn aangeduid, op basis van het risicoprofiel. zie toelichting bij de Wvr, p41

³³ Daarnaast hebben provincies een rol in buitengewone omstandigheden (die zich nog niet hebben voorgedaan), Wvr, artikel 53

³⁴ Volgens artikel 10 van de Wvr is onder meer het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises alsmede het adviseren daarover overgedragen aan het bestuur van de veiligheidsregio.

Onderlinge samenhang beleidsdocumenten VRZHZ

Bron: Regionaal crisisplan Zuid-Holland Zuid, 2013, p 5
 In bijlage 3 worden de afkortingen verklaard.

De VRZHZ heeft in het risicoprofiel risico's ingedeeld in vier categorieën op basis van ingeschatte waarschijnlijkheid en impact. Onze keuze om te focussen op risico's ten gevolge van transport van gevaarlijke stoffen via spoorweg, waterveiligheid³⁵ en bedrijven waar zich risico's van zware ongevallen kunnen voordoen, is gebaseerd op dit risicoprofiel. Het gaat om regio specifieke³⁶ risico's verdeeld over categorie 1, 2, 3 en 4 uit het risicoprofiel. De indeling is gebaseerd op onderscheid hoge of gemiddeld tot lage impact in combinatie met hoge of gemiddeld tot lage waarschijnlijkheid (zie tabel 2).

³⁵Het gaat zowel om overstromingsrisico's voor buitendijks als binnendijkse woongebieden. Het overstromingsrisico voor buitendijks wonen valt onder categorie 3 (hoge waarschijnlijkheid, gemiddelde impact). Dit komt doordat deze woningen over het algemeen hoger gelegen gebouwd zijn en voorbereid zijn op hoge waterstanden.

³⁶Generieke risico's van categorie 1 en 2 (langdurige stroomuitval en een milde of ernstige griep пандеміе) nemen we niet mee in het onderzoek. Ongevallen bij BRZO bedrijven vallen in categorie 3.

Tabel 2 Categorie indeling risico's en voorbeelden

impact	Waarschijnlijkheid	
	hoog	gemiddeld/laag
hoog	categorie 1 spoorveiligheid	categorie 2 waterveiligheid
gemiddeld/laag	categorie 3 brand in Binnenstad	categorie 4 ongeval bij bedrijven

Bron: Regionaal risicoprofiel Veiligheidsrisico Zuid-Holland Zuid, 2011 p 28 en 29 en Eerste actualisatie regionaal risicoprofiel Veiligheidsregio, 2012

Sinds de invoering van de Wvr (oktober 2010) heeft de VRZHZ in 2011 het risicoprofiel vastgesteld en dit eenmaal geactualiseerd (actualisatie 28 maart 2012). Dit voldoet aan de wet, welke dit eenmaal in de vier jaar voorschrijft. De VRZHZ heeft echter aangegeven in het regionaal risicoprofiel dat het risicoprofiel geen statisch document beoogt te zijn, maar jaarlijks zal worden geactualiseerd. Trends kunnen op deze wijze worden meegewogen en het effect van beleid op bepaalde risico's kan worden gemeten. Het risicoprofiel zal vanuit dat oogpunt nog niet volledig zijn. Het risicoprofiel dient te worden gezien als "groeidocument" dat op basis van bestuurlijke en operationele "input" en ontwikkelingen in de regio zal worden uitgebouwd.³⁷

De risico's zijn door de VRZHZ samengevat in de risicoduiding Regionaal Risicoprofiel ZHZ en per gemeente benoemd.

Tabel 3 Risicoduiding per risicoscenario

onderwerp	risicoscenario	categorie-indeling Dordrecht
natuurlijke omgeving	overstroming dijkkring	2
	overstroming buitendijks gebied	3
	extreem weer	3/4
gebouwde omgeving	branden/instorting/ontruiming grote en bijzondere gebouwen	3
technologische omgeving	ongeval met gevaarlijke stoffen, bedrijf of vervoer	4
	ongeval met gevaarlijke stoffen, spoor	1
	buisleiding	3
vitale infrastructuur en voorzieningen	uitval nutsvoorzieningen, langdurige stroomuitval	1
	uitval nutsvoorzieningen, verstoring drinkwater	3
	uitval nutsvoorzieningen, verstoring telecommunicatie en ICT	4
verkeer en vervoer	verkeersongeval op het land wegtunnel	3
	ongeval weg	4
	ongeval op water, beroepsvaart	3
	ongeval op water, recreatievaart	4
gezondheid	pandemie, griep	1/3
	ziektegolf, legionella	4

³⁷ Regionaal risicoprofiel, p 19.

<i>sociaal maatschappelijke omgeving</i>	<i>paniek in menigten</i>	4
	<i>grootschalige ordeverstoring, onrust (zoals bij jaarwisseling)</i>	3
	<i>incident met sociaal psychologisch impact, gezinsdrama, zinloos geweld</i>	3

Bron: VRZHZ, regionaal risicoprofiel Zuid-Holland Zuid, eindrapport maart 2011, p 28 en 29

Bij de 1e actualisatie van het risicoprofiel in 2012 is onder meer ingegaan op door de gemeenten ingebrachte zienswijzen. Zo is bijvoorbeeld het risico van combinatie van ongelukken op Kijfhoek en risico's ten gevolge van transport en opslag van radio-actief materiaal via scenario's berekend en ingedeeld in één van de vier bovengenoemde categorieën. De berekeningen zijn gemaakt met de rekentool die door (vrijwel) alle veiligheidsregio's wordt toegepast.³⁸ De hieraan voorafgaande analyse vond plaats volgens de methode nationale risicobeoordeling (programma nationale veiligheid) en de landelijke handreiking regionaal risicoprofiel.

Een **voorbeeld** op gebied van spoorveiligheid laat zien waardoor de omvang van het risico (waarschijnlijkheid én impact) beïnvloed wordt. Het risico ontstaat bij een ongeluk met het vervoer van gevaarlijke stoffen zoals (zeer) brandbaar gas en vloeistoffen of giftige stoffen. Het aantal wagons met deze gevaarlijke stoffen dat door Dordrecht wordt vervoerd nam na ingebruikname van de Betuwelijn af. (zie p 36 regionaal risicoprofiel uit 2011 waarin voorlopige cijfers t/m 2009 zijn opgenomen). (Ook in 2010 en 2011 was er ten gevolge van de crisis en de volledige ingebruikname van de Betuweroute een verdere afname van aantal wagons met gevaarlijke stoffen door Dordrecht). Het Groepsrisico wordt echter nog met factor 1 tot 5 overschreden.³⁹ Het aantal wagons heeft rechtstreeks invloed op de waarschijnlijkheid. Als er zich een explosie of brand voordoet, dan kan de impact groot zijn wanneer er veel mensen in de buurt wonen of zijn. Het aantal omwonenden heeft invloed op de impact.

De mogelijkheden om risico's te verminderen liggen daarom in vermindering van het aantal wagons met gevaarlijke stoffen, verminderen van het aantal omwonenden/aanwezigen (of niet toenemen van aantal aanwezigen, door nieuwe ontwikkelingen) en aanvullende maatregelen (zoals betere toegang voor hulpdiensten, betere vluchtwegen, langzamer rijden). In juli 2014 is een nieuwe raadsinformatiebrief hierover verschenen waarin een aantal nieuwe maatregelen wordt aangekondigd welke het Ministerie en IenM /Prorail zullen gaan uitvoeren. Het gaat o.a. om de bouw van een zogenaamde ontsporingsgeleiding in zowel de binnen als de buitenbocht ten oosten van het station Dordrecht. Deze geleiding zorgt ervoor dat de ontspoorde trein het spoor blijft volgen en zo escalatie van het incident voorkomt. Ook worden enkele kruiswissels gesaneerd dit ter vermindering van conflictsituaties en het verminderen van de kans op ontsporing⁴⁰

³⁸ Deze rekentool is te vinden op de website www.regionaalrisicoprofiel.nl.

³⁹ zie OCD, Milieu in de Drechtsteden, p 9-11.

⁴⁰ Zie RIB Stand van zaken spoorveiligheid (SO 1249285), ter kennisgeving aangenomen in Gemeenteraad 16-9-2014

4.3 Voldoet het risicoprofiel aan de normen?

We toetsen het risicoprofiel van Dordrecht, zoals opgenomen in het regionaal risicoprofiel aan drie normen (zie tabel 4).

Tabel 4 Normen risicoprofiel

nr	norm	bron	oordeel
A1	Vooruitlopend op en als basis voor het beleidsplan dient de veiligheidsregio een risicoprofiel vast te stellen	Wvr, artikel 15, 1e lid	voldaan
A2	Het bestuur van de VR dient met de gemeenteraad te overleggen over het risicoprofiel (haalplicht bij gemeenteraden)	Wvr, artikel 15, 3e lid.	voldaan
A3	Het risicoprofiel dient een groeidocument te zijn: door de jaarlijkse evaluatie kunnen ontwikkelingen ⁴¹ en trends meegewogen worden en kan het effect van beleid op bepaalde risico's gemeten worden.	Beleidsplan VRZHZ, o.a. p 12	deels voldaan

A1. Aan deze norm is voldaan. De VRZHZ heeft in 2011 voor de regio als totaal per risico een risicoprofiel gemaakt en dit in 2012 geactualiseerd. Inmiddels is er een nieuw concept regionaal risicoprofiel door de VRZHZH opgesteld dat begin 2015 aan de gemeenten voorgelegd zal worden.

A2. Aan deze norm is vanuit de VRZHZ voldaan. De VRZHZ heeft op 4 november 2010 het concept regionaal risicoprofiel naar de Colleges van Burgemeesters en Wethouders gestuurd met het verzoek om een zienswijze schriftelijk kenbaar te maken. ⁴² "Op grond van artikel 15, derde lid van de Wvr verzoeken wij u uw gemeenteraad te vragen haar zienswijze op dit concept risicoprofiel en haar wensen omtrent het risicobeleid aan ons kenbaar te maken. Hiermee wordt de mogelijkheid geboden lokale speerpunten die naar het oordeel van de gemeenteraad niet of onvoldoende in het profiel zijn opgenomen onder onze aandacht te brengen."⁴³

Het College van B&W van de gemeente Dordrecht heeft de stukken samen met een concept reactie op 4 januari 2011 naar de Gemeenteraad doorgestuurd. In de agendacommissie van 18 januari is voorgesteld om –gelet op de recente incidenten (Moerdijk-later ook Kijfhoek)- het te agenderen voor een nader te plannen vergadering van de adviescommissie (Bestuur en

⁴¹ Het kan zijn dat er nieuwe ontwikkelingen zijn, zoals de vestiging van nieuwe bedrijven, nieuwbouw of sloop van woningen, toe- of afname van gebruik of vervoer van gevaarlijke stoffen, nieuwe inzichten, nieuwe bestuurlijke en operationele input en nieuwe risico's.

⁴² Zie bijlage: behandeling zienswijzen regionaal risicoprofiel (vergaderstuk 2011/316 A, regionaal risicoprofiel) p 10

⁴³ Naast het concept risicoprofiel dat op cd-rom is meegestuurd, zijn twee reacties meegestuurd, namelijk van de Commissie Advies Brandweeraangelegenheden (CAB) en de Adviescommissie Gemeentesecretarissen Veiligheid (AGV).

Middelen).⁴⁴ Deze is op 15 maart gehouden, waarna de gemeenteraad van 22 maart 2011 de reactie op het Regionaal risicoprofiel vaststelt en op 24 maart verstuurt (zie bijlage 7).

De gemeenteraad van Dordrecht heeft hiermee input geleverd voor dit risicoprofiel. In de reactie wordt aandacht gevraagd voor radioactieve materialen, overstroming buitendijks gebied en incidenten treintunnel HSL, waterrecreatie en riviervaart. In de korte reactie wordt niet gesproken over wensen omtrent het beleidsplan.

De reactie wordt niet genoemd in het definitief regionaal risicoprofiel, dat namelijk op 23 maart door het Algemeen Bestuur van de VRZHZ is vastgesteld. De gemeente Dordrecht heeft op 24 maart 2011 de reactie verstuurd en dat was te laat om bij de feitelijke vaststelling betrokken te worden. Tijdens de Commissie Bestuur en Middelen is dit ook aan de aanwezige raadsleden gemeld. Daarbij wordt aangegeven dat de reactie meegenomen zal worden bij de 1^e actualisatie van het risicoprofiel, welke 28 maart 2012 is uitgebracht.

A3. Aan deze norm is deels voldaan. Alleen in 2012 is een 1^e actualisatie geweest, waarbij de reactie van de gemeente Dordrecht in het risicoprofiel is verwerkt. Volgens de VRZHZ was er in 2013 geen aanleiding om het risicoprofiel te herzien en is dit aan het bestuur voorgelegd en geaccordeerd. Gedurende 2014 heeft een integrale herziening van het risicoprofiel plaatsgevonden, welke in 2015 aan gemeenteraden ter zienswijze en daarna ter besluitvorming wordt voorgelegd. De 1^e actualisatie is overigens niet ter kennis gebracht aan de Gemeenteraad.

4.4 Aandachtspunten voor toekomstige ontwikkelingen

Op basis van literatuurstudie (zie bronnen in bijlage 1) geven we ten behoeve van de actualisering van het regionaal risicoprofiel enkele aandachtspunten. De aandachtspunten onderstrepen het belang om nieuwe ontwikkelingen, zoals in wetgeving te volgen en na te gaan wat de consequenties zijn voor het risicobeeld, de risicoduiding en risicoanalyse. De aandachtspunten hebben betrekking op de risicokaart en de berekening en afweging van risico's.

Risicokaart

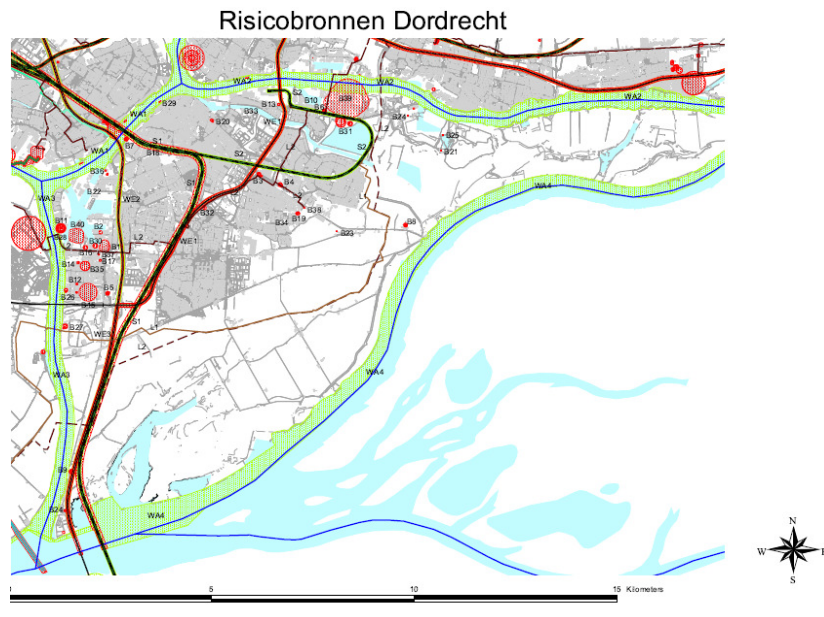
Wij constateren dat het regionaal risicoprofiel vrij algemeen blijft met betrekking tot informatie over **waar** risico's zich voordoen. Daartoe wordt verwezen naar de risicokaart en de kaarten in

⁴⁴ Omdat door de bespreking mogelijk de deadline zou worden overschreden is de griffier verzocht na te gaan hoe hard de in de stukken genoemde deadline voor het indienen van zienswijzen aan de VRZHZ is.

de bijlagen van het regionaal risicoprofiel, zoals in bijlage 2 waar een kaart van het gehele gebied Zuid-Holland-Zuid is opgenomen met locaties van bedrijven waar met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt. In bijlage 3 zijn kaarten met overstromingsrisico's opgenomen.

Op de onderstaande kaart van de OZHZ is de ligging van alle (bijzonder) risicorelevante inrichtingen afgebeeld. Waar beschikbaar, is de contour van het plaatsgebonden risico⁴⁵ (rode arcering) van een inrichting ingetekend.

Op de kaart zijn ook de risicorelevante transportassen afgebeeld met bijbehorend plasbrandaandachtsgebied⁴⁶ (groene arcering). Deze informatie wordt ook doorgegeven aan de risicokaart.

Bron: OZHZ, Kaart risicobronnen Externe Veiligheid, gemeente Dordrecht, bijlage bij memorandum Informatie (bijzonder) risicorelevante inrichtingen, augustus 2011

De website www.risicokaart.nl geeft openbare informatie over risico's per bron (zoals spoor, weg en bedrijven) ten behoeve van burgers. In 2014 is er kritiek geuit op de risicokaart in het

⁴⁵ Het plaatsgebonden risico geeft de kans aan dat een burger die zich een jaar lang continu op één plek bevindt, overlijdt door een ongeval met gevaarlijke stoffen bij een risicobedrijf of transportroute.

⁴⁶ Transportroutes waarover grote hoeveelheden zeer brandbare vloeistoffen worden vervoerd, zijn 'plasbrandaandachtsgebieden'. Bij een ongeval met zeer brandbare vloeistoffen kan een plasbrand ontstaan. Een plasbrandaandachtsgebied houdt rekening met de effecten van een plasbrand in een zone rond de transportroutes/infrastructuur.

algemeen. "De risicokaart is niet op orde"⁴⁷ Door de Inspectie Veiligheid en Justitie (IVenJ) worden vraagtekens gezet bij de betrouwbaarheid (in de zin van juist, volledig en actueel) van de gegevens op de risicokaart.⁴⁸ Het blijkt dat gemeenten niet altijd goed zicht hebben op de betrouwbaarheid van de gegevens die door hen (of onder hun verantwoordelijkheid) worden geïnventariseerd en aangeleverd ten behoeve van de risicokaart.⁴⁹ De risicokaart is in zijn huidige vorm geen effectief instrument binnen de risicocommunicatie richting burgers. Het is daartoe te statisch en sluit niet aan op de huidige behoefte. De burgers worden niet of slecht bereikt. De IVenJ geeft aan dat de veiligheidsregio's nadrukkelijker betrokken moeten worden bij de aanlevering, verwerking, het beheer en het openbaar maken van de gegevens op de risicokaart. Dan kan de risicokaart haar beoogde plek binnen de rampenbestrijding, crisisbeheersing en risicocommunicatie weer innemen.⁵⁰

In een interview benadrukt Minister Plasterk het belang van risicokaarten: "Risicokaarten geven precies inzicht in risicovolle objecten. Als je als rijksoverheid meer wilt loslaten richting lokaal bestuur en richting burgers, dan moeten beiden goed geïnformeerd zijn. Gemeente en burger kunnen dan op basis van de risicogegevens lokaal het debat voeren over wat er vervolgens aan het risico van wonen naast bijvoorbeeld een LPG installatie moet gebeuren".⁵¹

Integraal afwegingskader voor risico's

Op verzoek van de staatssecretaris en de minister van Infrastructuur en Milieu is aan de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli)⁵² een advies gevraagd over een integraal afwegingskader voor risico's. Dit in de context van voorbereidingen van de Omgevingswet, waardoor harmonisatie van onderliggende normen noodzakelijk is en discussies oproept over de achterliggende principes van normstelling. Ook bij de behandeling van de voorgenomen Wet basisnet⁵³ klonk een roep om meer samenhang te brengen in de risicobeoordeling en -afweging binnen het

⁴⁷ zie Magazine nationale veiligheid en crisisbeheersing 2012, nr 1, p 38 Inspectie Veiligheid en Justitie, mr. J.H. Gout en Rob van der Eijk.

⁴⁸ Dit is aanleiding tot een aantal verbeterpunten, zie nieuwsbrief 8 december 2014 risicokaart: informatie over ontwikkelingen in en rond de risicokaart.

⁴⁹ Uit de Rapportage 2013 uitvoering wettelijke taken, welke ter kennisgeving door de Gemeenteraad in behandeld op 27 mei 2014 maken we op dat informatie van de gemeente Dordrecht grotendeels op orde is. "De informatie voor de provinciale risicokaart is actueel en geautoriseerd. De gegevens van vervoersstromen op het water van Rijkswaterstaat worden 1e kwartaal 2014 geactualiseerd."

⁵⁰ Zie noot 16 en scan Risicokaart, onderzoek op hoofdlijnen naar de risicokaart van de Inspectie veiligheid en Justitie van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013

⁵¹ PM, Public Mission, Special Verantwoord risico nemen, december 2014, SDU, p5

⁵² Voor meer informatie zie de website: www.rli.nl

⁵³ Deze Wet basisnet vervoer gevaarlijke stoffen is door de Tweede en Eerste Kamer aangenomen en was tot begin maart 2015 nog niet in de Staatscourant gepubliceerd, daarom gold in 2014 de Wet vervoer gevaarlijke stoffen.

veiligheidsbeleid. Derde aanleiding zijn ervaringen met concrete incidenten zoals de brand bij Chemie-Pack en Odfjell en beschouwende adviezen zoals Evenwichtskunst van de WRR.⁵⁴

De Rli concludeert dat de klassieke cijfermatige berekeningen van risico's op basis van kans maal effect te beperkt zijn en onvoldoende ruimte laat voor andere inzichten zoals een bredere afweging en voor maatwerk, waarmee lusten en lasten en zorgen van omwonenden over onzekerheden op een transparantere wijze bij de besluitvorming worden betrokken.

De Rli ziet Nederland als een relatief veilige samenleving. Het is daarom de vraag hoe kosteneffectief extra overheidsbeleid gericht op minder risico's is. Een risicovolle activiteit die voor Nederland als geheel verstandig is, kan voor individueel betrokkenen onacceptabel zijn, bijvoorbeeld het vervoer van gevaarlijke stoffen. Een bijkomend dilemma is dat nieuwe risico's, bijvoorbeeld omtrent nano-technologie en genetische manipulatie, lastig te kwantificeren zijn. Vaak zijn noch de effecten bekend, noch de kans dat er effecten optreden. Het klassieke risicobeleid is hierop niet berekend. Regering en parlement vragen daarom om een integraal afwegingskader voor risico's in het fysieke domein.

Een tweede aandachtspunt dat de Rli formuleert is om burgers op een andere manier en in alle fasen van de besluitvorming over de omgang met risico's te betrekken. Betrokken burgers zijn een bron van informatie over de waarden die bij risico's in het geding zijn, aldus de Rli.

Het advies 'Risico's gewaardeerd, naar een transparant en adaptief risicobeleid' van de Rli is samen met het advies van de WRR 'consistent maatwerk, handreikingen voor dossier overstijgend risico- en veiligheidsbeleid' halverwege 2014 uitgebracht. In dit stadium is dit advies als denkrichting relevant bij de voorbereiding en actualisatie van het regionaal risicoprofiel en beleidsplan, maar zolang er nog geen nieuwe systematiek of rekentool is, blijft voor de veiligheidsregio's de huidige rekentool leidend.

⁵⁴ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2011) Evenwichtskunst. Over de verdeling van verantwoordelijkheid voor fysieke veiligheid, Den Haag.

5 **Beleid en verantwoordelijkheid**

Waar ligt de verantwoordelijkheid voor het fysieke veiligheidsbeleid? Heeft de gemeenteraad inbreng bij het regionaal beleidsplan, het crisisplan, rampbestrijdingsplan en oefenbeleidsplan? Hoe is de rolverdeling met andere partijen zoals VRZHZ, Omgevingsdienst ZHZ en Rijk, op het gebied van het beleid? Dit hoofdstuk geeft antwoord op deze vragen.

5.1 **Beschrijving van het beleid**

De gemeente is primair verantwoordelijk voor fysieke veiligheid. De gemeenteraad stelt de kaders vast voor veiligheid en ziet toe op de uitvoering (controle).⁵⁵ Zo is het college van B&W verantwoordelijk voor de organisatie van de brandweezorg, de rampenbestrijding/crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening (artikel 2, Wvr). De gemeenteraad stelt in samenwerking met het college het veiligheidsbeleid vast voor de aankomende vier jaar en neemt daarmee dus de regierol op zich voor het lokale veiligheidsbeleid. In het Integraal Veiligheidsplan 3 (IVP3) 2011-2014 en het Jaarplan 2014 staan de acties en beoogde resultaten van het veiligheidsbeleid en de partijen die daarbij betrokken zijn. Via deze weg vindt processturing plaats van de Veiligheidsregio. Portefeuillehouder voor Integrale veiligheid is de Burgemeester van de gemeente Dordrecht.

Het beleid van de gemeente is echter niet in één nota te vatten. Het inhoudelijk milieubeleid (waar spoorveiligheid, bedrijvenveiligheid en waterveiligheid onder valt) is opgenomen in het Geactualiseerd Milieubeleidsplan Dordrecht. Het Milieubeleidsplan is het kader voor integraal beleid voor de milieuthema's, die ieder voor zich in afzonderlijke beleidsnota's is uitgewerkt. Voor waterveiligheid is dit het meest duidelijk. In 2009 verscheen het tweede Stedelijk Waterplan voor de gemeente Dordrecht. Daarnaast worden bepaalde onderwerpen regionaal opgepakt en wordt regionaal samengewerkt. Spoorveiligheid, bedrijvenveiligheid en waterveiligheid vallen onder drie verschillende wethouders. Het College heeft de hoofdlijnen van het beleid opgenomen in het Begrotingsprogramma. In tabel 6 zijn de kaderstellende documenten en regionale actoren/nota's per onderwerp weergegeven.

⁵⁵ Kennispublicatie Taak en invloed gemeenteraad op (fysieke) veiligheid, infopunt veiligheid, 2014, p 5.

Tabel 5 Nota's per onderwerp

onderwerp	gemeente	regio
hoofdlijnen beleid	begrotingsprogramma	regionaal meerjarenprogramma Drechtsteden
integraal beleid	integraal veiligheidsplan (IVP3) ⁵⁶ milieubeleidsplan Dordrecht ⁵⁷	regionaal beleidsplan VRZH beleidsplan OZH
spoorveiligheid	extern veiligheidsdossier spoorlobby en ruimtereservering alternatief tracé Structuurvisie 2040	lobbydossier externe veiligheid spoor, (Drechtsteden)
bedrijven	structuurvisie i.v.m. nieuwe ontwikkelingen toetsing (bouw)vergunningen	beleidsvisie externe veiligheid ZH (OZH)
waterveiligheid	waterplan II ⁵⁸	Position Paper waterschappen over Deltabeslissingen 2015, 2013 Waterschap Hollandse Delta

Per jaar wordt door de gemeente een Jaarplan Integrale Veiligheid opgesteld. De raadsleden kunnen namens de inwoners voor de gemeente de lokale prioriteiten en de veiligheidskaders voor het beleid bepalen. De gemeenteraad benoemt de wethouders die verantwoordelijk zijn voor de diverse beleidsthema's. In Dordrecht is dit verdeeld over drie wethouders, namelijk de wethouder voor spoorveiligheid, de wethouder bedrijven, respectievelijk de wethouder waterveiligheid en de burgemeester integrale veiligheid. Hierna schetsen we kort het beleid op gebied van spoorveiligheid, ongevallen bij bedrijven en waterveiligheid.

Haalplicht

Het veiligheidsbestuur stelt ook het Regionaal Beleidsplan van de veiligheidsregio voor vier jaar vast. Hierin staan het beleid met de taken van de veiligheidsregio genoemd en wat het mandaat is voor het bestuur en de burgemeesters. De burgemeesters bespreken het ontwerpbeleidsplan vervolgens weer met hun gemeenteraad. Het veiligheidsbestuur verzoekt de gemeenteraad om hun wensen voor het beleidsplan kenbaar te maken (de zogenoemde 'haalplicht').⁵⁹

Spoorveiligheid

Het beleid is gericht op het voorkomen, reduceren en beheersen van veiligheidsrisico's als gevolg van transport, opslag en productie van gevaarlijke stoffen. Dit gebeurt door bij nieuwbouw en nieuwe infrastructuur rekening te houden met de wettelijke normen en het

⁵⁶IVP3 2011-2014, met het oog op veiligheid, 2011 en jaarplan integrale veiligheid 2014, 2013.

⁵⁷geactualiseerd milieubeleidsplan Dordrecht, 2012.

⁵⁸waterplan Dordrecht 2009-2015, 2009.

⁵⁹ Volgens artikel 15, 3e lid gaat dit tegelijk op met de haalplicht voor het risicoprofiel: Het bestuur van de veiligheidsregio stelt het risicoprofiel vast na overleg met de raden van de deelnemende gemeenten, waarbij het bestuur de raden tevens verzoekt hun wensen kenbaar te maken omtrent het in het beleidsplan op te nemen beleid.

'toetsingskader externe veiligheid' te hanteren. In het kader van het regionaal (GR Drechtsteden) 'lobbydossier externe veiligheid' wordt gestreefd naar verbeteren van de veiligheid op het spoor, aanleg van een robuuste oplossing van het goederenvervoer buiten Dordrecht om en enkele maatregelen aan wegen m.b.t. basisnet transport gevaarlijke stoffen (A15, N3, A4 Zuid). Bij de vestiging van nieuwe bedrijven moet aandacht worden besteed aan groepsrisico en het aansluiten van de betreffende bedrijfsterreinen op het 'basisnet transport gevaarlijke stoffen'.⁶⁰ In 2012 wordt de norm van het groepsrisico door transport van gevaarlijke stoffen op het traject vanaf de spoorbrug tot en met de bocht met factor 1-5 overschreden.⁶¹

In een zone van 200 meter langs het spoor mogen dan ook geen nieuwe functies worden gesitueerd gericht op de vestiging van zogenaamde "beperkt kwetsbare personen" (basisscholen, buitenschoolse opvang, crèches, ouderenvoorzieningen, verzorgingstehuizen en ziekenhuizen).⁶²

Door de gemeenteraad is op 12-12-2012 een thema avond over fysieke veiligheid georganiseerd, met als onderwerp de rol en verantwoordelijkheid van de gemeenteraad. De (mate van) overschrijding van de risiconorm voor spoorveiligheid is daarbij één van de onderwerpen geweest. Daarnaast is met de case Leerpark gesproken over de afweging tussen gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en kleine toename van de overschrijding van een risiconormen en communicatie erover naar inwoner. De thema bijeenkomst had een verkennend en opiniërend karakter. Er werden geen conclusies of besluiten gevormd.

Het Jaarplan Integrale Veiligheid 2014 benoemt vier acties om de kans op risico's bij het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor te verkleinen en incidenten beter beheersbaar en bereikbaar te maken voor hulpverlening. Het gaat onder meer om verbeteringen van de spoorzone en de lobby betreffende het vervoer van gevaarlijke stoffen, het beperken van het aantal vervoersbewegingen, op hoger plan brengen van de spoorbeveiliging en bluswatervoorziening met geboorde putten en verbeteren van de bereikbaarheid.⁶³

⁶⁰ Geactualiseerd Milieubeleidsplan gemeente Dordrecht, eind 2012.

⁶¹ Zie OCD, Milieu in de Drechtsteden 2012, p 9.

⁶² Structuurvisie Dordrecht 2040, p 17.

⁶³ Eind 2014 heeft de Brandweer Zuid-Holland Zuid een persbericht uitgebracht over de veiligheidsvoorzieningen die gerealiseerd zijn om incidenten te voorkomen en een snellere toegang tot het spoor en bluswater mogelijk te maken: www.brandweer.nl/zuidhollandzuid/actueel/nieuws/2014/extra-langs-spoor/ dd 16-12-2014).

Cijfers over het aantal wagons met gevaarlijke stoffen dat over het spoor (bij Dordrecht) komt worden pas na afloop van een jaar beschikbaar gesteld.⁶⁴ Het zicht op de hoeveelheid en soort gevaarlijke stoffen dat door een regio wordt vervoerd is in de woorden van lector Nils Rosmuller "lastig" te vinden.⁶⁵

Op 16 september 2014 is de gemeenteraad geïnformeerd over het verbeteren van de spoorveiligheid. Ten eerste betrof dit informatie over de projectsubsidie van het rijk van 15 miljoen om de spoorzone Dordrecht-Zwijndrecht veiliger te maken en ten tweede informatie over maatregelen die het gebruik van de Betuwelijn belemmeren (werkzaamheden aan het spoor in Duitsland) of kunnen verbeteren (aanleg Boog van Meteren). De lobby voor veiliger spoor wordt mede vanuit de Drechtsteden in het algemeen en Zwijndrecht in het bijzonder gevoerd.

Fysieke veiligheid bedrijven

De veiligheidszones van bedrijven waar met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt liggen in Dordrecht op voldoende afstand van woningen en andere kwetsbare bebouwing en daarmee wordt voldaan aan de wettelijke grens- en richtwaarden.⁶⁶ De veiligheidszone rondom het bedrijf DuPont de Nemours is op papier het grootst, maar ook deze blijft binnen of in de nabijheid van het eigen bedrijfsterrein liggen en veroorzaakt geen veiligheidsrisico's voor bewoners van bijvoorbeeld de Staart.⁶⁷ De Omgevingsdienst ZHZ heeft in 2009 een protocol externe veiligheid en een analyse externe veiligheid opgesteld om gemeentes behulpzaam te zijn bij beleid en informatie te geven bij ruimtelijke afwegingen.

De aanwezige risicorelevante bedrijven worden aan de hand van een vastgestelde handhaving-toezichtstrategie op regelmatige basis gecontroleerd.

Waterveiligheid

Het waterschap Hollandse Delta zorgt op het Eiland van Dordrecht voor het beheer van de waterkeringen. Dat zijn de dijken en kades die inwoners tegen het omringende water beschermen. Ten tweede zorgt het waterschap voor het waterpeil. Door water uit het gebied te

⁶⁴ De cijfers tot en met 2011 zijn gerapporteerd in Milieu in de Drechtsteden, 2012, p 11. Een nieuwe uitgave komt begin 2015 uit. Daarin worden de cijfers opgenomen tot en met 2013.

⁶⁵ Lector transportveiligheid Nils Rosmuller, bron: verslag van themabijeenkomst voor bestuurders van de VRZHZ op 25 september 2014.

⁶⁶ Zie OCD, Milieu in de Drechtsteden, 2012, p 9, Een nieuwe uitgave komt begin 2015 uit. Daarin worden de kaarten opgenomen over de situatie in 2014.

⁶⁷ De OZHZ stelt deze kaart met veiligheidszones via haar website beschikbaar:
<http://ozhz.geoide.nl/ozhz-geoide/client/client.jsp?quiconfig=ozhz&context=publiek>

pompen (met gemalen) of door extra water binnen te laten kan het waterpeil worden beïnvloed. Overtollig water wordt afgevoerd en tekorten aangevuld.

De verwachting is dat de waterstanden op de rivieren rond Dordrecht door de klimaatverandering een halve meter per 100 jaar stijgen en dat hoge waterstanden (piekafvoeren) zullen optreden op de rivieren. Als gevolg hiervan neemt buitendijks het risico op hoog water en het onderlopen van de kades en overstromingen toe. Met name in de relatief laaggelegen binnenstad kan dit tot grote problemen leiden. Binnendijks nemen het risico en de gevolgeffecten van een dijkdoorbraak toe. Vooral een doorbraak bij de Kop van 't Land heeft een groot effect.⁶⁸

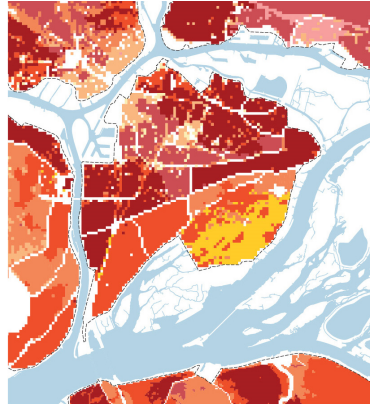
Op Prinsjesdag 2014 is het Deltaprogramma 2015 "Werk aan de delta" uitgebracht. De kaart uit het synthesedocument Rijnmond-Drechtsteden achtergronddocument B7 van 1 juli 2014 geeft voor het eiland van Dordrecht het gecombineerd overstromingsgevaar voor binnendijkse gebieden door maximale waterdiepte en minimale aankomsttijd. Bij een dijkdoorbraak loopt het eiland van Dordrecht snel (dat wil zeggen tussen 6 en 24 uur) en diep (van 0,5 en 2 meter) onder water, met mogelijk 300 slachtoffers en een economische schade van 7 miljard. Een dijkdoorbraak van de dijkkring rondom het eiland van Dordrecht (dijkkring 22.1) staat daarmee op de zevende plaats binnen de gehele regio Drechtsteden-Rijnmond. De veiligheidsrisico's wat dit betreft voor bewoners van Alblasserwaard-Vijfheerenlanden zijn echter vele malen groter.

Een indirect gevolg van een overstroming kan de uitval van nutsvoorzieningen zijn. Essentieel is daarbij de elektriciteitsvoorziening. Als deze uitvalt, vallen daardoor andere voorzieningen ook uit (domino-effect), zoals: ICT-voorzieningen (internet/telefonie), drinkwatervoorzieningen, gas (warmte), openbare zorgvoorzieningen.

⁶⁸ zie Structuurvisie Dordrecht 2040, p 13.

Gecombineerd gevaar (binnendijks) door maximale waterdiepte en minimale aankomsttijd

Maximale waterdiepte en minimale aankomsttijd bij overstroming vanuit hoofdwateren

Pernis en Rozenburg geen gegevens

 zeer diep en meteen	 zeer diep en snel	 zeer diep en langzaam
 diep en meteen	 diep en snel	 diep en langzaam
 ondiep en meteen	 ondiep en snel	 ondiep en langzaam

maximale waterdiepte

ondiep = minder dan 0,5m
diep = tussen de 0,5 en 2 m
zeer diep = meer dan 2 m

maximale waterdiepte

langzaam = meer dan 24 uur
snel = tussen de 6 en 24 uur
meteen = binnen 6 uur

Bron: synthesedocument Rijnmond-Drechtsteden achtergronddocument B7, 1 juli 2014

In het kader van het landelijk Deltaprogramma zijn eigen websites ontwikkeld ten behoeve van communicatie over risico's en wat te doen bij een overstroming. Zie de twee websites <http://www.overstroomik.nl/hoe-hoog-komt-het-water.html?postcode=> en <https://www.onswater.nl/>.

Eind 2014 (7 oktober 2014) zijn leden van de Drechtraad naar aanleiding van het uitkomen van het Deltaprogramma over de waterveiligheid geïnformeerd via een themabijeenkomst.

5.2 Taakinvulling door de gemeente(raad)

5.2.1 Behandeling beleid in de gemeenteraad

Begroting(-sprogramma)

In het begrotingsprogramma milieu en duurzaamheid (begroting 2015) wordt ingegaan op waterveiligheid en spoorveiligheid: "In 2015 actualiseren wij het toetsingskader externe veiligheid om het veiligheidsbeleid van de gemeente opnieuw in lijn te brengen met landelijke ontwikkelingen. De doelstelling van het beleid verandert niet, maar wel de technische uitgangspunten waarop het beleid is gebaseerd. Voor beheersing van de risicoplafonds: zie programmakaart Verkeer en Vervoer."

Waterveiligheid zal als onderdeel van het Programma Water 2015-2018 worden opgenomen. Water is een prioriteit van het College van B&W van de gemeente.

"Het andere project is ECORES. Hierbij gaat het om risicocommunicatie rondom hoogwater. Hiervoor is de case het buitendijks gelegen historisch havengebied en daarnaast het hele Eiland van Dordrecht."

Tijdens de behandeling van de begroting 2015 is kort over spoorveiligheid en waterveiligheid gesproken. De aanleiding is dat een overeenkomst is gesloten met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu over de daadwerkelijke uitvoering van een aantal maatregelen op het gebied van spoorveiligheid, waar de wethouder melding over maakt.

Er zijn bij de begroting 2015 geen moties over veiligheid ingediend. Bij de behandeling van de begroting 2014 is door enkele gemeenteraadsleden stilgestaan bij de spoorlobby. Er werd tijdens die begrotingsbehandeling 2014 (12 november 2013) ook een motie ingediend en aangenomen over spoorveiligheid en communicatie (motie 6).

Motie over spoorveiligheid, de spoorlobby en communicatie daarover

Er wordt bij de begrotingsbehandeling 2014 in de gemeenteraad (12 november 2013) een motie ingediend en aangenomen over spoorveiligheid, de spoorlobby en communicatie daarover (motie 6). Overwegende dat:

-Er een aantal maatregelen op en om het spoor zijn doorgevoerd om de risico's bij calamiteiten te reduceren;

- De noodzakelijke maatregelen om de bestaande risico's van het per spoor tot een aanvaardbaar niveau terug brengen dan wel weg te nemen vooral geïnitieerd moeten worden door hogere overheden;
- Het college van de gemeente Dordrecht en het Drechtstedenbestuur de lobby hiertoe met vasthoudendheid voeren, waar mogelijk samen met andere belanghebbenden;
- Spoorveiligheid een raadsbreed gedeelde zorg is, ongeacht de politieke achtergrond;
- Informatievoorziening naar de gemeenteraad over de actuele stand van zaken en ondernomen acties inzake bovengenoemde lobby gewenst is;
- Deze wens tot informatievoorziening tevens opgevat mag worden als vorm van steun en betrokkenheid van de raad bij de lobby door college en DSB (Drechtstedenbestuur).

De motietekst:

De raad tenminste tweemaal per jaar middels een raadsinformatiebrief op de hoogte te stellen van ondernomen acties om de risico's van het transport van gevaarlijke stoffen per spoor te reduceren dan wel weg te nemen, de impact bij een calamiteit te reduceren en hoe bewoners in de spoorzone worden geïnformeerd en betrokken bij bijvoorbeeld een rampenoefening. Tussentijds verslag te doen wanneer actuele, relevante informatie zich voordoet.

De wethouder voor externe veiligheid zal kijken in de uitwerking hoe de gemeente daar ook de Veiligheidsregio bij kan betrekken zodat er zoveel mogelijk eenduidige informatie is op één plaats.

Uit deze motie blijkt dat de Gemeenteraad het niet alleen belangrijk vindt dat ze zelf tijdig geïnformeerd worden, maar ook dat bewoners in de spoorzone geïnformeerd worden en bij bijvoorbeeld een rampenoefening betrokken worden.

Overig 2014

Een overzicht wanneer wat in de Gemeenteraad behandeld is, is opgenomen in bijlage 2. In 2014 zijn de volgende fysieke veiligheidsonderwerpen langs gekomen:

- Het Jaarplan Veiligheid 2014 is op 11 maart 2014 ter kennis gebracht aan de Gemeenteraad. Het Jaarplan is vastgesteld door het College op basis van het IVP3 dat door de gemeenteraad is vastgesteld.
- De raadinformatiebrief van 16 september 2014 over externe veiligheid is door de Gemeenteraad voor kennisgeving aangenomen.
- Eveneens op 16 september 2014 is een raadsinformatiebrief van de burgemeester over meetresultaten Shell Moerdijk ter kennis gebracht aan de Gemeenteraad.

Aansturing veiligheidsregio

Conform artikel 15, derde lid van de Wvr zijn de gemeenteraden van de gemeenten over het eindconcept van het regionaal risicoprofiel geconsulteerd. Ook Dordrecht heeft hierop een reactie gegeven.

Omdat sinds 2011 een aantal taken overgedragen is aan de VRZHZ, wordt in het Jaarplan Integrale Veiligheid 2014 ook aandacht besteed aan de relatie met de veiligheidsregio. Het gaat om vier aandachtspunten. De beoogde resultaten voor 2014, de acties, degene die de regie voert en de betrokken organisaties zijn opgenomen in de tabel.

Volgens dit jaarplan is de borging van de gemeentelijke rol voor een evenwichtiger en proactieve advisering aan het bestuur VRZH een aandachtspunt.

Ook wordt het Bureau Gemeenten versterkt om de coördinatie en doorontwikkeling van de gemeentelijke crisisbeheersing verder vorm te geven.

Tabel 6 Beoogde resultaten relatie gemeente-VRZHZ

resultaat	acties	regie
versterking van de gemeentelijke kolom door: a) Gemeentelijke processen van de rampenbestrijding op orde volgens de wettelijke voorschriften van de Wvr b) Borging gemeentelijke rol, voor een evenwichtiger en proactieve advisering aan het bestuur VRZHZ. c) Uitbreiding van regionale capaciteit ter ondersteuning van de gemeentelijke kolom d) Clustering van taken om te komen tot meer efficiëntie en professionaliteit	1.versterken van de gemeentelijke kolom crisisbeheersing (bevolkingszorg) door het uniformeren van de rampen-bestrijdingsprocessen en de functies daarbinnen en door binnen de VRZHZ afspraken te maken over de gezamenlijke voorbereiding en inzet. Hiertoe gaan we: 2 jaarlijks oefenen (a) 3 planvorming continu bijstellen (a) 4 capaciteit bureau gemeenten bij de VRZHZ uitbreiding (planning niet bekend) (b) (c) (d)	VRZHZ

Bron: Jaarplan Integrale Veiligheid 2014

5.3 Toets aan normenkader

We toetsen het beleid en de verantwoordelijkheidsneming aan het normenkader dat gebaseerd is op de Wvr.

5.3.1 Normen regionaal beleidsplan

Tabel 7 Normen beleidsplan

nr	norm	bron	oordeel
B1	Het bestuur van de VR dient tenminste eenmaal in de vier jaar een beleidsplan vast te stellen	Wvr, artikel 14	voldaan
B2	Voorafgaand aan de vaststelling van het beleidsplan dient de Burgemeester van Dordrecht met de gemeenteraad te overleggen over het ontwerpbeleidsplan	Wvr, artikel 14, 2a ⁶⁹	deels voldaan
B3	De beleidsprioriteiten en veiligheidsthema's die de gemeenteraad naar voren heeft gebracht dienen zichtbaar te zijn in het beleidsplan		voldaan

B1. Aan deze norm is door de VR voldaan. Het beleidsplan 2012-2015 is in 2011 vastgesteld.⁷⁰

B2. Aan deze norm is vanuit de VRZHZ voldaan, maar door de gemeente niet.⁷¹ De VR stuurt op 4-11-2010 het concept regionaal risicoprofiel naar de Colleges van B&W met verzoek om reactie vanuit de gemeenteraad. Daarin staat dat "Op grond van artikel 15, derde lid van de Wvr, wordt u verzocht uw zienswijze op het concept risicoprofiel en uw wensen omtrent het risicobeleid kenbaar te maken. Hiermee wordt de mogelijkheid geboden lokale speerpunten, die naar uw oordeel niet of onvoldoende in het profiel zijn opgenomen, onder de aandacht te brengen.

In hoofdstuk 3 is beschreven dat de reactie van de gemeenteraad van Dordrecht op het risicoprofiel (en daarmee ook de input voor het beleidsplan) te laat opgestuurd is om bij de

⁶⁹ Ook hier geldt dat het betrekken van de gemeenteraden van groot belang is bij het opstellen van het beleidsplan. Daarom is de zogenoemde haalplicht ingesteld (zie verder bij risicoprofiel) toelichting wet veiligheidsregio, p.21

⁷⁰ In 2015 wordt een nieuw In 2015 beleidsplan opgesteld voor de periode 2016 – 2019 en momenteel wordt gewerkt aan een nieuw risicoprofiel dat 2015 in het bestuur wordt vastgesteld (na consultatie gemeenten)

⁷¹ Dit komt voor wat betreft de VRZHZ overeen met de conclusie uit de Staat van de Rampenbestrijding p 267:

Het regionaal beleidsplan is op 29 juni 2011 bestuurlijk vastgesteld. Het beleidsplan, dat is gebaseerd op het risicoprofiel, voldoet voor wat betreft de inhoud volledig aan het gestelde in de Wvr. Het beleidsplan is afgestemd en voorgelegd aan de vereiste partijen. Tevens blijkt dat voorafgaand aan de besluitvorming in het bestuur de gemeenteraden in de regio betrokken zijn bij het opstellen van het beleidsplan. Hierbij zijn wensen kenbaar gemaakt omtrent het in het beleidsplan op te nemen beleid, zoals de borging van de betrokkenheid van de gemeentes en het verzoek om inzicht in de financiële consequenties van het beleid. Staat van de Rampenbestrijding 2013, Onderzoek Rampenbestrijding op Orde periode maart 2010 - oktober 2012, De regioprofielen

feitelijke vaststelling betrokken te worden. Bovendien constateren we dat de antwoordbrief uitsluitend over het risicoprofiel gaat. Er wordt niet over wensen vanuit Dordrecht omtrent het risicobeleid gesproken. De input voor het beleidsplan had over meer kunnen/moeten gaan dan alleen het risicoprofiel. Het ontwerpbeleidsplan zal namelijk niet meer afzonderlijk aan de gemeenteraden voorgelegd worden, waardoor de mogelijkheid van de Gemeenteraad om input te geven op beleidskeuzen voorbij is gegaan.

Op 10-1-2012 neemt de Gemeenteraad het Beleidsplan 2012-2015 voor kennisgeving aan.

Begin januari 2015 wordt een zelfde procedure gevolgd: "het regionaal risicoprofiel VRZHZ zal aan gemeenteraden en adviseurs worden verzonden met het verzoek om een zienswijze op het stuk in te brengen en wensen kenbaar te maken omtrent het in het beleidsplan op te nemen beleid".

B3. Voldaan, voor zover deze norm is te beoordelen omdat er door de gemeenteraad geen input is gegeven voor het beleidsplan van de VRZHZ. Wel zijn drie onderwerpen meegegeven aan het risicoprofiel. We zijn nagaan in hoeverre deze onderwerpen in het beleidsplan of 1^e actualisatie meegenomen zijn. Uit de 1^e actualisatie blijkt dat de risico's ten gevolge van transport van radioactieve materialen, incidenten met treinen HSL/tunnel of waterrecreatie-riviervaart en overstroming (buitendijks) in de 1^e actualisatie uitgewerkt zijn.

De gemeenteraad van Dordrecht heeft in 2011 via het IVP3 beleidsprioriteiten en veiligheidsthema's naar voren gebracht. (vastgesteld 15-06-2011).⁷² Daarin zijn twee punten van belang voor de relatie met de veiligheidsregio:

1. "In de regionale risico-inventarisatie zijn de risico's voor de regio en de specifieke risico's voor Dordrecht in kaart gebracht. Op basis van deze inventarisatie zal in 2011 het beleid voor de VRZHZ worden vastgesteld."(p 19)
2. Op 1 oktober 2010 is de Wvr in werking getreden. Voor rampenbestrijding en crisisbeheersing is een aantal gemeentelijke taken bij de Veiligheidsregio neergelegd. De VRZHZ moet deze taken in de komende periode een plek geven binnen de Veiligheidsregio. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is de versterking van de zogenaamde gemeentelijke kolom voor het lokale bestuur. Het gaat daarbij om:
 - o de professionalisering (kwaliteitscriteria) van gemeentelijke processen bij rampen en crises;

⁷² De discussiebijeenkomst over het thema en de behandeling in de Gemeenteraad ging vooral over sociale veiligheid.

- vormgeven van de organisatie van gemeentelijke processen door de samenwerking tussen gemeenten en de samenwerking tussen gemeente en VRZHZ;
- het inrichten van de ondersteuning van gemeentelijke processen.

Van belang is –zo staat in het IVP3- dat gemeenten op ambtelijk niveau beter vertegenwoordigd zijn in de VRZHZ en betrokken zijn bij de beleidsvoorbereiding. Juist ook als het gaat om strategische vraagstukken, waarbij er sprake dient te zijn van, zowel een ambtelijke samenwerking met hulpverleningsdiensten als een evenwichtige advisering aan het bestuur van de VRZHZ. Uit de Jaarplannen Veiligheid blijkt dit een blijvend aandachtspunt. In het Jaarplan Integrale Veiligheid 2014 staat nog steeds dat de gemeentelijke kolom versterkt moet worden, zoals door uitbreiding van regionale capaciteit ter ondersteuning van de gemeentelijke kolom.

Om gemeenten op ambtelijk niveau beter te vertegenwoordigen in de veiligheidsregio is in 2014 Bureau Gemeenten binnen de VRZHZ vormgegeven. Het bereidt besluitvorming over gemeentelijke risico- en crisisbeheersing voor en initieert en coördineert gezamenlijke activiteiten van de gemeenten. Het bureau is de schakel tussen de gemeenten en de andere bij crisisbeheersing betrokken partijen. Met haar activiteiten draagt het Bureau Gemeenten bij aan de versterking van de gemeentelijke risico- en crisisbeheersing tegen de achtergrond van de Wet veiligheidsregio's.

Daarnaast is er de Adviesgroep Gemeentesecretarissen Veiligheid (AGV) en is er een overleg (kerngroep) met ambtenaren (waaronder Dordrecht) samengesteld zodat ook gemeenteambtenaren in vooroverleg bij inhoudelijke zaken van de VRZHZ betrokken zijn. In 2015 zal blijken in hoeverre de gemeentelijke kolom in de praktijk voldoende versterkt is. Daarom blijft het aandachtspunt nog opgenomen in het concept IVP4.

5.3.2 Normen regionaal crisisplan

Tabel 8 Normen crisisplan

nr	norm	bron	oordeel
C1	De veiligheidsregio dient tenminste eenmaal in de vier jaar een crisisplan op te stellen	Wvr, artikel 16, 1 ^e lid	voldaan
C2	In het crisisplan van de VR dienen de maatregelen en voorzieningen benoemd te zijn die de gemeente Dordrecht heeft getroffen inzake rampenbestrijding en de crisisbeheersing	Wvr, artikel 16, 21 ^e lid	voldaan

C1. Aan de norm is voldaan. De VRZHZ heeft juni 2011 het Regionaal Crisisplan (RCP) vastgesteld, dat per 1 oktober 2011 in werking trad. De Gemeenteraad hoeft over dit operationeel crisisplan niet geraadpleegd te worden.

De VRZHZ heeft aangegeven een jaarlijkse actualisatie belangrijk te vinden.⁷³ "Om de bestrijding van rampen en crisis voortdurend te verbeteren zal aan de hand van voortdurende evaluatie van oefeningen, trainingen en incidenten de kwaliteit en de uitvoering van de crisisorganisatie worden beschouwd. Dit kan leiden tot aanpassing en/of actualisatie op onderdelen van het RCP of de bijbehorende handboeken, minimaal 1 keer per jaar."

Versie 2.0 dateert uit juni 2012 en versie 3.0 uit juni 2013, in werking vanaf 1 oktober 2013. In 2014 is deze versie niet geactualiseerd. In de tweede helft van 2015 zal het regionaal crisisplan weer worden geactualiseerd.

C2. Hier is aan voldaan. In het Regionaal Crisisplan worden de taken, verantwoordelijkheden en voorzieningen van de organisatie in het kader van rampenbestrijding en crisisbeheersing vastgelegd. De in het plan beschreven organisatie is generiek en past zich aan de aard en omvang van het incident aan. Het Regionaal Crisisplan gaat uit van vakinhoudelijke kennis van de professionals en de, in de VRZHZ, aanwezige capaciteit en inzet van de monodisciplinaire diensten. De operationele eenheden worden flexibel en naar behoefte ingezet. Op basis van het aantal uitvoerende eenheden bouwt zich een sturende (leidinggevende) en een ondersteunende (informatie en logistiek) structuur op. Wat voor de VRZHZ geldt, geldt ook voor de deelnemende gemeenten (waaronder Dordrecht). Door de samenwerking binnen de VRZHZ is een groter operationeel apparaat met meer expertise en ervaring inzetbaar, ook voor de gemeente Dordrecht.

De gemeente is tijdens een (dreigende) ramp of crisis met name verantwoordelijk voor het inzetten van de crisisorganisatie/ de bevolkingszorg. Dat betekent dat de gemeentelijke organisatie voorzieningen in gang zet, die burgers moeten beschermen en ondersteunen ten tijde van een ramp of crisis en de terugkeer naar de normale situatie bespoedigen. Deze voorzieningen worden uitgevoerd onder de noemer bevolkingszorg. In het Jaarplan Integrale veiligheid 2014 komt de bevolkingszorg kort aan bod.⁷⁴

⁷³ Zie ook de titelpagina van het regionaal crisisplan: Het beheer, de borging en actualisatie van dit document is belegd bij de afdeling Risico- en Crisisbeheersing van de VRZHZ. Het regionaal crisisplan wordt jaarlijks geactualiseerd.

⁷⁴ Dit Jaarplan is door de Gemeenteraad ter kennis aangenomen in vergadering van 11-3-2014.

Per 1 januari 2015 worden de bestaande gemeentelijke (ondersteunende) crisisorganisaties samengevoegd tot één crisisorganisatie binnen de Drechtsteden. Hierdoor zijn minder mensen nodig bij ondersteunende rampbestrijdingsprocessen. Ook wordt een aantal uitvoerende taken belegd bij het Nederlandse Rode Kruis. Zij worden geacht de registratie van slachtoffers, het opvangen van getroffenen en het distribueren van primaire levensbehoeften effectiever en efficiënter uit te kunnen voeren dan gemeenten. Hier wordt de Gemeenteraad over geïnformeerd via een Raadsinformatiebrief.

5.3.3 Normen rampbestrijdingsplannen

Tabel 9 Normen rampbestrijdingsplannen

nr	norm	bron	oordeel
D1	<i>De VR kent diverse dreigingen. Het bestuur van de veiligheidsregio stelt een rampbestrijdingsplan vast voor een ramp in een inrichting als bedoeld in artikel 8 van het Besluit risico's zware ongevallen 1999</i>	<i>Wvr, artikel 17, 1^e lid Bvr, artikel 6.1.1 BRZO, artikel 8</i>	<i>voldaan</i>
D2	<i>De rampbestrijdingsplannen voor BRZO-bedrijven dienen tenminste eens in de drie jaar geoefend en op juistheid, volledigheid en bruikbaarheid getoetst te worden.⁷⁵</i>	<i>Bvr, artikel 6.1.7</i>	<i>deels voldaan</i>

D1. Hier is aan voldaan. Het opstellen en actualiseren van de rampbestrijdingsplannen valt onder de verantwoordelijkheid van de VRZHZ. De rampbestrijdingsplannen zijn opgesteld op basis van paragraaf 6.1 van het Besluit veiligheidsregio's (Bvr). In Dordrecht zijn vier bedrijven waarvoor een rampbestrijdingsplan is gemaakt. De twee plannen uit december 2011 zijn in procedure: ze lagen tot en met 19 november 2014 ter inzage. Een derde plan dateert uit september 2012 en het vierde plan uit december 2012. Deze zijn in 2015 aan actualisering toe.

D2. Hier is aan voldaan voor wat betreft actualisering, maar nog niet voor wat betreft oefening van de twee rampbestrijdingsplannen die in 2015 geactualiseerd zullen worden. Uit de oefenjaarverslagen van de VRZHZ blijkt dat er in de jaren 2011, 2012, 2013 en 2014 bij twee van de vier BRZO bedrijven in Dordrecht oefeningen zijn geweest.

Uit de evaluatie van de oefening zowel in 2012 als in 2013⁷⁶ blijkt dat het gebruik van rampbestrijdingsplannen/kaarten/scenario's tijdens de oefening minimaal is geweest. Daarentegen heeft het Regionaal operationeel Team wel snel een beeld van de actuele situatie, maar blijft erg in het 'hier en nu' en richt zich niet of nauwelijks op de te anticiperen

⁷⁵ Het bestuur van de veiligheidsregio beziet ten minste eenmaal in de drie jaar of het rampbestrijdingsplan moet worden herzien en bijgewerkt. Het houdt daarbij rekening met veranderingen die zich in de inrichting of in de omgeving daarvan hebben voorgedaan, met veranderingen in de organisatie en taken van bij de bestrijding van rampen betrokken diensten en organisaties, met nieuwe technische kennis en met inzichten omtrent de bij rampen te nemen maatregelen.

⁷⁶ VRZHZ, Oefenjaarverslag 2012, Versie C01, p 11 en Oefenjaarverslag 2013, p 13.

scenario's. In 2013 blijkt de sectie crisiscommunicatie relatief langzaam op de omgeving en het incident te reageren.⁷⁷

De gemeenteraad is in de afgelopen vier jaar niet over rampbestrijdingsplannen via een raadsinformatiebrief geïnformeerd. Zolang niet afgeweken wordt van artikel 6.1.7 van het Besluit veiligheidsregio's is hier ook geen aanleiding toe.

5.3.4 Normen oefenbeleidsplan

Tabel 10 Normen oefenbeleidsplan

<i>nr</i>	<i>norm</i>	<i>bron</i>	<i>oordeel</i>
E1	Het beleidsplan van de VRZHZ omvat een oefenbeleidsplan	Wvr, artikel 14	voldaan
E2	Er dient geoefend te worden conform het oefenbeleidsplan.		voldaan

E1. Hier is aan voldaan. Het Multidisciplinair beleidsplan Opleiden, Trainen en Oefenen 2011-2014 (verder te noemen MOTO-Beleid) is als bijlage opgenomen in het Beleidsplan 2011-2014. Bij reguliere incidenten, rampen, zware ongevallen of crises wordt een beroep gedaan op specifieke kennis, vaardigheden en gedrag van hulpverleners, managers en bestuurders. Door de geringe frequentie waarmee rampen en zware ongevallen zich binnen de regio Zuid-Holland Zuid voordoen, wordt hiermee weinig routine opgebouwd. Om adequaat op te kunnen treden als zich een groot incident voordoet, worden de functionarissen in de crisisorganisatie opgeleid, getraind en geoefend.

Het MOTO Beleid beschrijft hoe hier door de partners binnen de VRZHZ gezamenlijk invulling aan gegeven wordt. MOTO Beleid beschrijft de visie, ambitie en aanpak t.a.v. het opleiden, trainen en oefenen van de multidisciplinair samengestelde teams binnen de hoofdstructuur van de crisisbeheersing, zijnde het Regionaal Beleidsteam (RBT), Gemeentelijk Beleidsteam (GBT), Regionaal Operationeel Team (ROT) en het Commando Plaats Incident (CoPi). Het Multidisciplinair beleidsplan Opleiden, Trainen en Oefenen is geactualiseerd in een MOTO Beleid 2012-2015.

Per jaar wordt nadere invulling gegeven aan de visie en doelen door middel van het MOTO jaarplan. Hierin zijn onder andere een jaaroverzicht met opleidingen, trainingen, oefeningen en doelstellingen beschreven. Hieraan gekoppeld is eveneens een gespecificeerde begroting. Aan

⁷⁷ VRZHZ, Oefenjaarverslag 2013, p 13.

het einde van elk jaar wordt het oefenjaar geëvalueerd en de leerpunten vanuit oefeningen en incidenten worden meegenomen in het volgende oefenjaar.

Per 1-1-2015 wordt de organisatie van de gemeentelijke crisisbeheersing gewijzigd. Die wijzigingen zullen worden vastgelegd in geactualiseerde draaiboeken en het handboek bevolkingszorg. Om gemeentelijke medewerkers beter op hun taak voor te bereiden wordt een regionaal beleidsplan OTO Bevolkingszorg voor gemeentelijke functionarissen opgesteld. Dit gezamenlijk beleidsplan opleiden trainen oefenen bevolkingszorg Zuid Holland Zuid 2015-2017 versie 12.0 is eind 2014 door de VRZHZ vastgesteld.

E2. Hier is aan voldaan. Per jaar wordt door de VRZHZ een oefenjaarplan opgesteld en na afloop van het jaar een oefenjaarverslag. Deze uitvoeringsdocumenten hoeven niet ter kennis te worden gebracht aan de gemeenteraad. Er kan op meerdere niveaus worden geoefend:

1. multidisciplinair: minimaal één maal per jaar wordt een multidisciplinaire oefening gehouden, gehouden op basis van een risicovol gebied/object.

En eenmaal per jaar wordt een grootschalige operationele multidisciplinaire oefening gehouden, een systeem oefening. In 2013 en 2014 vonden verschillende multidisciplinaire opleidingen, trainingen en oefeningen plaats. In 2014 was er een bovenregionale (systeem) oefening "Samen Sterker." Samen met Defensie werden alle onderdelen van de crisisstructuur geoefend, ditmaal in de Hoeksche Waard. In de jaren hiervoor zijn twee vooraf aangekondigde systeem oefeningen gehouden.

2. bestuurlijk oefenen, waarbij ook aandacht wordt geschonken aan de diverse rollen van de burgemeester, gedurende de verschillende fasen van een incident. In het oefenjaarplan is een kalender opgenomen van de oefeningen per soort team. Zo oefent ieder Gemeentelijk Beleidsteam eenmaal per jaar. Na afloop van het jaar stelt de VRZHZ een oefenjaarevaluatie op. Dit is gebeurd in 2011, 2012 en 2013. De oefenevaluatie 2014 is nog in de maak.⁷⁸

⁷⁸ Stand van zaken 1-1-2015.

6 Effect van communicatie

Hoe worden inwoners over de risico's en crises geïnformeerd? In hoeverre zijn inwoners op de hoogte van deze informatie? Weten Dordtenaren wat risico's zijn en wat te doen bij een ramp? Wat is met andere woorden het beoogde en daadwerkelijk effect van communicatie over veiligheidsrisico's? Deze vragen staan centraal in dit hoofdstuk. We hebben via het Bewonerspanel vragen aan Dordtenaren voorgelegd. De uitkomsten van dat Bewonerspanel zijn aangevuld met informatie van de gemeente zoals te vinden op diverse websites en informatie aan inwoners op maat.

We maken onderscheid in risicocommunicatie en crisiscommunicatie. **Risicocommunicatie** is algemene communicatie over de risico's die er voor inwoners van Dordrecht zijn, zoals op gebied van spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvensveiligheid. De risicocommunicatie kan ook gaan over wat te doen als er zich een crisis of een ramp voor zou doen. Risicocommunicatie zorgt voor bewustwording en voorbereiding op/kennis over mogelijke crisissituaties en rampen.

Op het moment dat er zich een ramp of crisis voordoet is er sprake van specifieke incidentgebonden **crisiscommunicatie**. Hierbij wordt informatie gegeven over wat en waar iets gebeurd is, wat de gevolgen zijn, wat er aan gedaan wordt en er wordt ingegaan op handelingsperspectief van degenen in/ of nabij het gebied.⁷⁹ We beschrijven eerst de kenmerken van risico – en crisiscommunicatie, daarna melden we de beleving en ervaringen van inwoners vanuit het bewonerspanel en in paragraaf 5.3 toetsen we de communicatie aan het vooraf opgestelde analysekader.

6.1 Kenmerken communicatie

6.1.1 Risicocommunicatie

De risicocommunicatie sluit aan bij de verdeling van verantwoordelijkheid binnen het College van B&W voor de vier onderscheiden onderwerpen: integrale veiligheid, spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvensveiligheid, met daarnaast ook raakvlakken met milieubeleid en ruimtelijke ordeningsbeleid. Afhankelijk van het onderwerp spelen ook andere partijen zoals VRZHZ en OZHZ een rol in risicocommunicatie.

⁷⁹ Een voorbeeld van crisiscommunicatie is samengesteld door de Onderzoeksraad voor veiligheid met betrekking tot de brand bij Chemie-Pack Moerdijk op 5-1-2011.
<http://www.onderzoeksraad.nl/nl/onderzoek/974/brand-bij-chemie-pack-te-moerdijk-5-januari-2011>

Er is binnen de gemeente geen afzonderlijk risico- of crisiscommunicatieplan, met uitzondering van het communicatieplan Hoog Water.⁸⁰ Er wordt gewerkt aan de hand van het regionale beleidsplan en handboek Crisiscommunicatie van de VRZHZ. Daarnaast wordt communicatie vormgegeven binnen projecten of n.a.v. incidenten. Als er bijvoorbeeld sprake is van een brand met een goederentrein op Kijfhoek, dan wordt er op dat moment ook gecommuniceerd over risico's. Er dient daarbij –afhankelijk van het onderwerp- afstemming plaats te vinden met andere partijen zoals de Regio Drechtsteden, Waterschap of OZHZ.

Actieve en passieve informatiekanalen

Er is een onderscheid te maken tussen actieve informatie, informatie die actief aan inwoners wordt verstrekt en passieve informatie, informatie die inwoners zelf kunnen opzoeken. De meeste informatie is passief.

Een belangrijke informatiebron is de website van de gemeente Dordrecht www.dordrecht.nl. Via die weg wordt men ook doorverwezen naar specifieke websites zoals www.dordrecht.nl/hoogwater.

In de afgelopen jaren is er actief over spoorveiligheid gecommuniceerd. Onder meer zijn anderhalf jaar geleden in totaal bij 25.000 huishoudens binnen de regio brieven huis-aan-huis bezorgd over de risico's op het gebied van spoorveiligheid en is er een website gemaakt: <http://www.watdoeje.nl/spoorzone> en www.spoorzonezhz.nl.

Naast de website van de gemeente Dordrecht, zijn er nog meer bronnen te raadplegen. Enkele bekende ingangen voor risicocommunicatie:

- Huis-aan-huis verspreide Veiligheidswijzer. Dit is actieve informatie.
- Risicokaart.nl
- De website van de VRZHZ

Veiligheidswijzer

In 2013 heeft de VRZHZ samen met Politie, GGD ZHZ, Omgevingsdienst ZHZ en Ambulancedienst een Veiligheidswijzer⁸¹ ontwikkeld en actief onder inwoners verspreid. Met afzonderlijke edities voor Dordrecht Centrum, Dordrecht West en Dordrecht Oost. Hierna is er geen vergelijkbare folder/brochure huis-aan-huis verspreid. Iedere gemeente is van een groot aantal exemplaren voorzien om aan nieuwe bewoners te verstrekken. We hebben niet kunnen

⁸⁰ Verslag interview met vier communicatiemedewerkers (6-11-2011).

⁸¹ De veiligheidswijzer die in Dordrecht is verspreid is te raadplegen op http://www.dordtveilig.nl/wijkensites.dordrecht/up/ZksrxkdJaN_veiligheidswijzer.pdf

nagaan of de gemeente Dordrecht anno 2014 actief nieuw gevestigde huishoudens een Veiligheidswijzer opstuurt.

In de Gemeentegids Dordt in het kort 2014 staat informatie over “wat te doen bij een noodsituatie”. Deze is afkomstig van de algemene “Denk Vooruit” campagne en de website www.crisis.nl. In de Gemeentegids Dordt in het kort 2015 is deze informatie niet meer opgenomen.

Risicokaart

De risicokaart geeft niet alleen informatie over waar risico’s zijn, maar ook factsheets met extra informatie over wat inwoners moeten doen bij allerlei verschillende soorten rampen.

Website <http://www.vrzhz.nl>

Deze website geeft informatie en doorverwijzingsmogelijkheden, met accent op crisiscommunicatie, zoals verwijzing naar de Brandweer, GHOR, Actuele crisisinfo en NL-Alert.

6.1.2 Crisiscommunicatie

De crisiscommunicatie wordt namens de gemeenten gecoördineerd vanuit de VRZHZ. Daartoe is het handboek Crisiscommunicatie opgesteld. Dit beschrijft de organisatie die belast is met de uitvoering van crisiscommunicatie tijdens de rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio ZHZ. De wettelijke basis is artikel 7 van de Wvr en artikelen 10, 11, 11a, 12 en 14 van het Besluit veiligheidsregio’s.

Overgedragen verantwoordelijkheid⁸²

Het proces crisiscommunicatie is een gemeentelijk proces. De uitvoering ervan is deels afhankelijk van informatie uit het werk van de operationele diensten. Dit deel van de uitvoering (het verstrekken van feitelijke informatie, schadebeperking en handelingsperspectief) is vanuit de gemeenten neergelegd bij het Regionaal operationeel Team (ROT). De ondersteuning van de burgemeester in zijn verantwoordelijkheid incidenten te ‘duiden’, en ondersteuning in zijn rol als ‘boegbeeld’ en ‘burgervader’ is een verantwoordelijkheid van de gemeenten. Deze ‘tweedeling’ zorgt voor een gedeelde uitvoeringsverantwoordelijkheid, van zowel de gemeenten als de Operationeel Leider.⁸³

⁸² Deze alinea is overgenomen uit het Handboek crisiscommunicatie van de VRZHZ, gemeenten en veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, 16 mei 2012, p 8.

⁸³ De Regionaal Operationeel Leider is een functie binnen de VRZHZ en is verantwoordelijk voor de multidisciplinaire aanpak van de gevolgen van het incident.

Het doel van crisiscommunicatie is snel en efficiënt voorzien in de maatschappelijke informatiebehoefte die in een crisissituatie ontstaat bij getroffen, betrokken, verwanten, gedupeerden en anderszins geïnteresseerden. Deze 'maatschappelijke informatiebehoefte' is op te splitsen in drie subdoelen:

- Informatieverstrekking: Verstrekken van algemene informatie over feiten en omstandigheden als gevolg van de crisissituatie en de verantwoordelijkheden, taken en werkzaamheden van de diverse actoren binnen de crisisorganisatie.
- Schadebeperking en handelingsperspectief: Instructies gericht op het beperken van schade voor en door (groepen in) de samenleving, waaronder ook het stimuleren van de zelfredzaamheid en de onderlinge hulpverlening. Richting geven aan het gedrag dat nodig is om de maatregelen van de overheid effectief te maken (zoals bij evacuatie en het verdelen van schaarse goederen) en om verstoring van de crisisbeheersing tegen te gaan (bijvoorbeeld ter voorkoming van overbelaste communicatie-voorzieningen of wegen).
- Duiding: Het duiden van de crisissituatie en die in een breder perspectief plaatsen, waarbij wordt aangesloten bij de gevoelens die onder (groepen in) de samenleving leven.⁸⁴

Na de start van een incident is de behoefte aan informatie over het incident en de gevolgen van een incident bij burgers en betrokkenen groot. Vragen als 'wat is er aan de hand', 'wat staat er in brand' moeten snel beantwoord worden. Datzelfde geldt voor de gevolgen van de brand voor betrokkenen 'Moet ik ramen en deuren sluiten?' 'Kan ik nog de weg op?' Als deze vragen beantwoord zijn ontstaat de behoefte aan een ander soort duidingsvragen. 'Hoe kan dit gebeuren?' 'Kan er iemand aansprakelijk worden gesteld?' Waar de eerste vragen binnen minuten moeten worden beantwoord is het beantwoorden van de laatste categorie vragen een traject van maanden of soms zelfs jaren.

Informatiekanalen

Enkele bekende kanalen voor crisiscommunicatie zijn:

- RTV Rijnmond
- VRZHZWebsites en social media

⁸⁴ Zie ZHZ, Handboek crisiscommunicatie gemeenten en veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, 16 mei 2012, p 2.

RTV Rijnmond

Radio Rijnmond (etherfrequentie 93.4 FM) is in de regio Zuid-Holland-Zuid de officiële calamiteitenzender. Deze regionale zender is altijd het belangrijkste informatiekanaal tijdens een ramp of ernstig incident. Onder andere via RTV Rijnmond krijgen inwoners te horen wat er precies aan de hand is en wat men moet doen. Beschikbaar zijn ook teletekstpagina's. Als er een speciaal informatienummer wordt opengesteld, zal dit telefoonnummer bekend worden gemaakt via RTV Rijnmond. Bij een landelijke ramp of crisis wordt de publieke omroep NPO1 ingezet als nationale calamiteitenzender.

Website vrzhz.nl

Deze website geeft informatie en doorverwijzingsmogelijkheden, met accent op crisiscommunicatie, zoals verwijzing naar de Brandweer, GHOR, Actuele crisisinfo en NL-Alert.

Websites en social media

Er zijn daarnaast nog meerdere landelijke websites, zoals, burgernet, nl-alert.nl <http://www.nl-alert.nl/> en lokale communicatiekanalen zoals sociale media, brieven, informatie via de Gemeentepagina enzovoorts (zie ook bijlage 6 voor een overzicht van communicatiemiddelen).

6.2 Resultaten Bewonerspanel

Om het oordeel van inwoners te achterhalen is door het Onderzoekcentrum Drechtsteden in december 2014 een enquête gehouden onder het Bewonerspanel Dordrecht.⁸⁵ Aan de enquête namen 940 bewoners deel. Een goede respons van 57%. Het bewonerspanel betrof de volgende vragen: ten eerste wat menen bewoners te moeten doen in geval van een ramp? Ten tweede hoe oordelen inwoners over de veiligheidsrisico's? Ten derde in hoeverre zijn de bewoners op de hoogte van de voorlichting van de gemeente Dordrecht? Tot slot inventariseerden we de meningen van bewoners over risicocommunicatie en hun verwachtingen daarover. Op enkele punten konden de uitkomsten vergeleken worden met eerder onderzoek naar de beleving van inwoners. De belangrijkste conclusies op een rij:

1 Ruime meerderheid weet wat te doen bij een ramp

Een ruime meerderheid (82%) van de bewoners geeft aan dat zij weten wat ze moeten doen als de sirene gaat. Bewoners zetten radio/tv aan (93%) en sluiten ramen en deuren (85%).

⁸⁵ Zie OCD, Rekenkameronderzoek Veiligheid, Onderzoek onder het bewonerspanel Dordrecht, januari 2015.

Binnen de antwoordcategorie 'anders' (door 3% aangekruist) geven bewoners vooral aan Twitter te volgen. Er is bij vier op de tien bewoners wel eens iets gebeurd, waardoor ze op dat moment behoefte hadden aan informatie.

Op de vraag wat bewoners verwachten aan informatievoorziening vanuit de gemeente bij een ramp melden de meeste mensen advies te willen over hoe te handelen. Bewoners willen weten wat ze het beste kunnen doen als er zich een ramp voltrekt. Daarnaast willen ze inzicht in aard en omvang van de ramp. Ook verwachten ze dat de informatie snel en duidelijk én eerlijk en volledig is.

2 Transport van gevaarlijke stoffen per spoor meest genoemde risicobron

Iets meer dan de helft (54%) van de ondervraagde inwoners acht de **kans** dat er een ramp in zijn of haar omgeving plaatsvindt niet klein. Met de stelling 'de **gevolgen** van een ramp zijn voor mijn omgeving klein' is 69% het (zeer) oneens. Het vertrouwen in de hulpdiensten en de snelle **reactie** van die diensten, is groot.

Het risico om getroffen te worden door een ongeluk bij een spoorlijn met transport van gevaarlijke stoffen wordt het grootst geacht. Dit zien we ook terug in de antwoorden op de vraag: wat is volgens u de grootste risicobron in uw gemeente? Transport (van gevaarlijke stoffen) per spoor is het antwoord dat het meest genoemd is. Een rivier met hoogwater komt na de spoorlijn met gevaarlijke stoffen als risicobron het meest voor. Maar het risico om hier zelf door getroffen te worden, wordt beduidend lager ingeschat dan een ongeluk bij een spoorlijn (36% versus 60%).

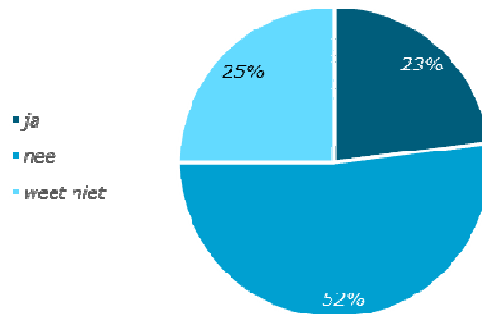
Van de bewoners die buitendijks wonen acht 58% het waarschijnlijk om zelf getroffen te worden door een overstroming van een rivier. Dit is –zoals kan worden verwacht– een significant verschil met de bewoners die binnendijks wonen (31%).

3 Meer dan de helft zegt het voorbije jaar geen info over risico's ontvangen te hebben

Wanneer we kijken naar de bekendheid van risicoinformatie, zien we dat een kwart aangeeft niet te weten of zij afgelopen jaar informatie over risico's ontvangen hebben. Bovendien zegt meer dan de helft (52%) geen informatie ontvangen te hebben.

Figuur 1 Heeft u in het afgelopen jaar informatie ontvangen over risico's in uw omgeving?

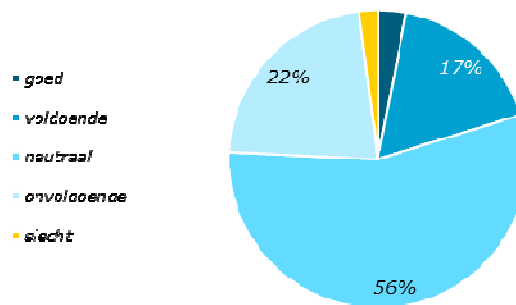

Bron: Bewonerspanel

Op de vraag 'van wie heeft u in het afgelopen jaar informatie ontvangen over risico's in uw omgeving?' antwoordt 67% de gemeente. Andere organisaties, zoals de veiligheidsregio, scoren beduidend lager (17%). RTV Rijnmond scoort vervolgens weer het hoogst als bron waar bewoners in eerste informatie zouden zoeken.

Slechts 3% van de respondenten vindt de informatie van de gemeente over risico's goed en 17% vindt deze voldoende. Ruim de helft (56%) staat hier neutraal tegenover.

Figuur 2 Wat vindt u van de informatie van de gemeente over de risico's?

4 Behoeftte aan 'duidelijkheid' over risico's

Waarover willen bewoners geïnformeerd worden? De bewoners willen in de eerste plaats geïnformeerd worden over de maatregelen die ze zelf kunnen nemen om de effecten van een ongeluk zo klein mogelijk te maken en over wat de gemeente doet om risico's zo klein mogelijk te maken. Meest genoemde verbeteringen aan de informatie zijn dan ook 'duidelijkheid bieden over risico's', bijv. welke risico's zijn er, hoe groot zijn deze. Daarnaast is er ook een behoefte aan meer (specifieke) informatie.

De rijksoverheid wordt gezien als de voornaamste verantwoordelijke voor zowel het maken van beleid omtrent risico's als voor de handhaving en controle hierop. Op beide onderdelen scoort de gemeente als 'tweede' verantwoordelijke en de regio Drechtsteden en Veiligheidsregio ZHZ als derde en vierde. Tot slot, wat zou er dan kunnen verbeteren aan vermindering van risico's in de gemeente Dordrecht? Betere controle en geen of minder vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor zijn de meest genoemde verbeterpunten.

Al eerder is onderzoek gedaan naar de beleving en ervaringen van inwoners naar risico's. Door De VRZHZ⁸⁶, Crisislab⁸⁷ en de gemeente Dordrecht.

Vergelijking uitkomsten met eerder onderzoek

Een van de uitkomsten van het onderzoek Crisislab (februari 2014) 'Risico's en gevaren in de Drechtsteden: Hoe kijken de inwoners er tegenaan?' is dat in de opinie van de burgers uit de Drechtsteden de aard van het risico vooral bepaalt wie verantwoordelijk is voor de verschillende aspecten van risicobeheersing. In grote meerderheid denken zij dat de verantwoordelijkheid voor beheersing van risico's van spoorongevallen met gevaarlijke stoffen bij de rijksoverheid en de spoorvervoerder ligt en vinden ook dat zij daar zou moeten liggen. In het OCD Bewonerspanel onderzoek gaven Dordtse burgers (ook) aan dat de rijksoverheid volgens hen het meest verantwoordelijk is voor het maken van beleid om risico's te verminderen en eveneens voor de handhaving en controle hierop.

Uit het Crisislab onderzoek blijkt eveneens dat Drechtsteden bewoners vooral informatie van de gemeentelijke overheid verwachten. "Het belangrijkste aspect wat de deelnemende betrokkenen [aan een focusgroep] bewoners van de overheid verwachten is betere communicatie. Tot dusverre vinden ze dat ze te weinig op de hoogte gehouden worden van de aard en de grootte van risico's die hen aangaan". Dit komt overeen met de uitkomsten uit OCD Bewonerspanel onderzoek, waar duidelijkheid over risico's en meer (specifieke informatie) de meest genoemde gewenste verbeteringen aan de communicatie zijn

⁸⁶ Regio Zuid-Holland Zuid, Veiligheid en beleving, 1-meting publieksonderzoek risicobeleving, 2011.

⁸⁷ In opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en in samenwerking met de GR Drechtsteden heeft Crisislab onderzoek gedaan naar hoe het algemene publiek in de Drechtsteden enerzijds en betrokken bewoners anderzijds aankijken tegen risico's die samenhangen met buitendijks wonen en het spoortransport van gevaarlijke stoffen. Het onderzoek behandelt vier thema's: de beleving van en kennis over risico's, de opvattingen over wie verantwoordelijk is voor risicobeheersing, of de besluitvorming gebaseerd moet worden op het algemeen belang of op individueel belang en de mening over wat de overheid moet doen. (Bron: Crisislab, februari 2014).

Vergelijking uitkomsten met Veiligheid en beleving, 1-meting publieksonderzoek risicobeleving Regio Zuid-Holland Zuid (21-2-2011)

Dit betreft onderzoek dat in de regio Zuid-Holland Zuid is gehouden, maar in een beperkt aantal gemeenten (niet in Dordrecht). Dit onderzoek gaat meer in detail in op het bereik van communicatievormen:

- de alarmerende functie van de sirene is relatief hoog
- 42% van de inwoners heeft van de regionale rampenzender RTV Rijnmond gehoord (in Bewonerspanel Dordrecht 54%)
- De Denk Vooruit campagne en digitale risicokaart zijn het minst bekend bij inwoners
- Meer dan de helft van de inwoners weten in 2011 niet of ze de risicowijzer⁸⁸ hebben ontvangen. Voor zover gelezen is men over de nieuwswaarde minder positief. Ze zouden meer informatie willen ontvangen over met name gevaarlijke stoffen, overstroming en terrorisme.

De uitkomsten van het bewonerspanel kunnen ten slotte vergeleken worden met de Risico- en Crisisbarometer opgesteld door Ipsos in opdracht van NCTV⁸⁹

Uit dat onderzoek blijkt dat Nederlanders vooral zelf op zoek gaan naar informatie. Ze doen dit vooral op het internet en via de TV. Men verwacht daarnaast vaker de algemene media, (websites van) kranten, nu.nl en websites van een omroep te gebruiken voor hun informatievoorziening.

6.3 Toets aan normenkader

Zoals eerder aangeven zullen we in de analyse een onderscheid maken tussen risicocommunicatie en crisiscommunicatie.

Volgens de Wvr is het bestuur van de veiligheidsregio verantwoordelijk voor risicocommunicatie en de Burgemeester voor crisiscommunicatie. Maar omdat de gemeente de bevoegdheid heeft om beleid te voeren dat van invloed is op de risico's (bijvoorbeeld via ruimtelijk beleid of een lobby bij andere overheden), zal ook de gemeente aan risicocommunicatie doen, terwijl anderzijds de veiligheidsregio ook (veel) input zal leveren

⁸⁸ De Risicowijzer is in 2009 huis-aan-huis verspreid en is in 2013 vervangen door de Veiligheidswijzer

⁸⁹ Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid, Ministerie van veiligheid en Justitie, (18 december 2013).

voor crisiscommunicatie, zoals via persberichten.⁹⁰ Een goede afstemming “communicatie” tussen VRZHZ en de gemeente (Dordrecht) is van belang voor een effectieve en efficiënte communicatie.

6.3.1. Risicocommunicatie

In het Besluit inzake rampen en crises zijn normen uitgewerkt voor de inhoud van risico- en crisiscommunicatie (artikel 5 t/m 9). Volgens dit Besluit omvat de informatie die het bestuur van de veiligheidsregio over mogelijke rampen en crises aan de bevolking verschaft, in ieder geval:

- a. gegevens die inzicht verschaffen in de oorsprong, de omvang en de te verwachten gevolgen voor de bevolking of het milieu van een dergelijke ramp of crisis;
- b. gegevens over de wijze waarop de bevolking bij een ramp of crisis wordt gewaarschuwd, op de hoogte gehouden en beschermd;
- c. een beschrijving van de maatregelen die de bevolking bij een ramp of crisis dient te treffen om de schadelijke gevolgen ervan zoveel mogelijk te beperken en gegevens omtrent de te volgen gedragslijn;
- d. een verwijzing naar en een globale toelichting op het beleidsplan, bedoeld in artikel 14, eerste lid, van de Wvr;
- e. een verwijzing naar en een globale toelichting op het crisisplan, bedoeld in artikel 16 van de Wvr;
- f. de identiteit van de persoon die de informatie verschaft onder vermelding van zijn functie;
- g. gegevens over de wijze waarop, waar en bij wie aanvullende ter zake dienende informatie kan worden verkregen.

2. De informatie wordt door het bestuur van de veiligheidsregio in de meest passende vorm verschaft. De informatie over wat te doen bij een ramp dient tenminste eenmaal per jaar te worden verschaft, de andere informatie eenmaal in de 5 jaar, of eerder, na significante wijzigingen.

⁹⁰ Ook heeft de VRZHZ als hulpmiddel een handboek crisiscommunicatie opgesteld.

Tabel 11 Normenkader risicocommunicatie

<i>nr</i>	<i>norm</i>	<i>bron</i>	<i>oordeel</i>
F1	<i>Het bestuur van de veiligheidsregio draagt er zorg voor dat de bevolking informatie wordt verschaft over de rampen en de crises die de regio kunnen treffen, over de maatregelen die zijn getroffen ter voorkoming en bestrijding of beheersing hiervan en over de daarbij te volgen gedragslijn.</i>	<i>Wvr, artikel 46,2^e lid</i>	<i>deels voldaan</i>
F2	<i>De inwoners van Dordrecht dienen door het bestuur van de VR tijdig, actueel en voldoende geïnformeerd te worden over de risico's die kunnen optreden.</i>	<i>Besluit informatie inzake rampen en crises, artikelen 5 t/m 9</i>	<i>deels voldaan</i>
F3	<i>Inwoners dienen te weten dat er risico's zijn in Dordrecht m.b.t spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvensveiligheid</i>		<i>deels voldaan</i>

F1 Deels voldaan: de informatie is beschikbaar, maar inwoners moeten zelf op zoek naar deze informatie. Via de website www.vrzhz.nl kan de bevolking het regionaal risicoprofiel, beleidsplan en regionaal crisisplan opzoeken, waarin informatie is te vinden over de rampen en de crises die de regio (gemeente) kunnen treffen en de maatregelen die getroffen zijn ter voorkoming en bestrijding of beheersing hiervan. Deze informatie is niet gericht op burgers. De informatie over de te volgen gedragslijn "wat te doen bij..." en de Veiligheidswijzer is wel gericht op burgers, maar deze laatste dateert uit 2013 en is niet digitaal beschikbaar via de website van de VRZHZ. De Veiligheidswijzer geeft een omvattend beeld vanuit politie, GGD ZHZ (inmiddels DG&J ZHZ), OZHZ en Ambulancedienst ZHZ en gaat in op wat inwoners zelf kunnen doen.

F2 Deels voldaan: In 2013 heeft de VRZHZ samen met Politie, GGD ZHZ, Omgevingsdienst ZHZ en Ambulancedienst een Veiligheidswijzer⁹¹ ontwikkeld en actief onder inwoners verspreid. Met afzonderlijke edities voor Dordrecht Centrum, Dordrecht West en Dordrecht Oost. Hierna is er geen vergelijkbare folder/brochure huis-aan-huis verspreid. Op de website van de VRZHZ wordt bij risicoprofiel verwezen naar de (verouderde) Riscowijzer uit 2009 en de website www.watdoeje.nl.⁹²

In de Gemeentegids Dordt in het kort 2014 (die jaarlijks uitgebracht wordt) stond informatie over "wat te doen bij een noodsituatie". Deze is afkomstig van de algemene "Denk Vooruit" campagne en de website www.crisis.nl.⁹³ In de Gemeentegids Dordt in het kort 2015 is deze

⁹¹ De veiligheidswijzer die in Dordrecht is verspreid is te raadplegen op http://www.dordtveilig.nl/wijkensites.dordrecht/up/ZksrxkdJaN_veiligheidswijzer.pdf

⁹² Deze website geeft informatie vanuit de Politie. De hier opgenomen "Veiligheidswijzer.nl" dateert uit 2009.

⁹³ In de gemeentegids Zwijndrecht 2015 staat meer regiospecifieke informatie over rampen, zoals verwijzing naar RTV Rijnmond, de website www.vrzhz.nl en www.watdoeje.nl. (p 22).

informatie niet meer opgenomen. Er is samenvattend via diverse kanalen informatie te vinden, maar deze informatie is niet actueel genoeg.

F3 Deels voldaan: uit het bewonerspanel blijkt dat veel inwoners een goede inschatting kunnen maken over de aanwezigheid van risicobronnen, zoals spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvenveiligheid in hun omgeving.

De informatie over risico's kan echter beter (bewonerspanel)

De meest genoemde verbeteringen aan de informatie zijn de 'duidelijkheid' over risico's, bijvoorbeeld over welke risico's er zijn en hoe groot deze zijn. Waarbij de rijksoverheid wordt gezien als de voornaamste verantwoordelijke voor het maken van beleid omtrent risico's en de handhaving en controle hierop. Met de gemeente als 'tweede' verantwoordelijke. De veiligheidsregio speelt voor inwoners geen rol van betekenis als het gaat om informatie over risico's. Ze gaan dan eerder te rade bij de Rijksoverheid en gemeente.

Ook blijkt dat een meerderheid van de bewoners het afgelopen jaar geen informatie over risico's in de omgeving ontvangen heeft. Minder dan een kwart van de bevolking geeft aan hier informatie over te hebben ontvangen. Deze informatie was dan vooral afkomstig van de gemeente. De informatie van de gemeente over risico's wordt door ongeveer 20% voldoende tot goed gevonden en door 24% onvoldoende tot slecht. De overigen hebben geen informatie ontvangen of hebben er een neutraal oordeel over (bewonerspanel).

6.3.2. Crisiscommunicatie

In het artikel 10 en 11 van het Besluit informatie inzake rampen en crises wordt ingegaan op de benodigde informatie ten tijde van een ramp:

1. De informatie die de burgemeester, dan wel de voorzitter van de veiligheidsregio's in een situatie als bedoeld in artikel 39 van de Wvr, ten tijde van een ramp of crisis aan de bevolking verschaft, omvat in ieder geval:
 - a. specifieke gegevens over de ramp of crisis, met name over de oorsprong, de omvang en de te verwachten gevolgen voor de bevolking of het milieu, alsmede over het te verwachten verloop van de ramp of crisis;
 - b. gegevens over de wijze waarop de bevolking op de hoogte wordt gehouden;

- c. een beschrijving van de maatregelen die de bevolking dient te treffen om de schadelijke gevolgen van de ramp of crisis zoveel mogelijk te beperken, en de te volgen gedragslijn, waarbij de maatregelen onder meer betrekking kunnen hebben op de volgende aspecten:
- beperken van het gebruik van bepaalde levensmiddelen die besmet kunnen zijn;
 - eenvoudige hygiëne- en ontsmettingsregels;
 - binnenshuis blijven;
 - distributie en gebruik van beschermende stoffen;
 - evacuatie;
- d. speciale instructies voor bepaalde bevolkingsgroepen.
2. De informatie, bedoeld in het eerste lid, wordt zo spoedig mogelijk en bij herhaling verschaft.

Tabel 12 Normenkader crisiscommunicatie

nr	norm	bron	oordeel
G1	<i>De burgemeester⁹⁴ dient ervoor te zorgen dat bij een ramp of crisis de inwoners informatie wordt verschaft over de oorsprong, de omvang en de gevolgen en de te volgen gedragslijn (crisiscommunicatie)</i>	<i>Wvr, Artikel 7, 1e lid en Besluit informatie inzake rampen en crises, artikelen 10, 11, 11a, 12 en 14</i>	voldaan
G2	<i>De veiligheidsregio dient voor een professionele en slagvaardige crisisorganisatie te zorgen door vastlegging van de werkwijze in éénduidige en generieke plannen, procedures en handboeken, zoals handboek Crisiscommunicatie</i>	<i>Beleidsplan ZHZ 2012-2015, p 20</i>	voldaan
G3	<i>De bevolking van de gemeente Dordrecht is tijdig, actueel en voldoende geïnformeerd over de ramp/crisis die er zijn geweest sinds in werking treden van de Wvr En inwoners dienen te weten wat ze moeten doen bij een ramp of crisis</i>		voldaan

G1 We hebben dit getoetst voor de brand Chemie-Pack⁹⁵, een ramp die weliswaar buiten Dordrecht plaatsvond, maar die zich wel uitstreckte over een deel van het grondgebied van Dordrecht en opgeschaald is naar GRIP 4.⁹⁶ Voldaan bij brand Chemie-Pack. De voorzitter van de VRZHZ heeft op 23-8-2011 de gemeenteraden van de betreffende gemeenten (waaronder

⁹⁴ Of indien de omvang van de ramp het vraagt, de voorzitter van de veiligheidsregio.

⁹⁵ Gezien deze ramp van meer dan plaatselijke betekenis, ging de leiding over de rampenbestrijding over in handen van de voorzitter dan de veiligheidsregio, conform Wvr, artikel 39 (van 5 januari 15.43 tot 6 januari 01.40).

⁹⁶ Daarnaast zijn er in de periode 2010-2014 6 GRIP1 en 4 GRIP 2 incidenten geweest, waaronder een zeer grote brand in een vrijetijdscentrum met vuurwerkopslag 1-1-2010 (Neurenburgpad), een zeer grote brand na explosie met 1 dode en 18 gewonden (16-6-2010, woning Prinses Julianaweg) en Grote brand Noorderelsweg (schuur met hooi, mogelijk asbest vrijgekomen) 10-9-2012. Crisiscommunicatie kan overigens ook nodig zijn bij overige incidenten.

Dordrecht) onder meer geïnformeerd met het feitenoverzicht crisiscommunicatie VRZHZ⁹⁷ naar aanleiding van de brand bij Chemie-Pack in Moerdijk op 5 januari 2011. In de bijhorende aanbiedingsbrief is beantwoord wie gecommuniceerd hebben, welke communicatiemiddelen zijn gebruikt, waarover gecommuniceerd is en met welke frequentie communicatiemiddelen zijn ingezet.

Waarover is gecommuniceerd?

De VRZHZ heeft in de berichtgeving steeds een beeld van de situatie geschetst en hieraan waar mogelijk een handelingsperspectief voor burgers verbonden. De VRZHZ berichtte over de stand van zaken ten aanzien van de brand en welke maatregelen werden getroffen zoals ten aanzien van het afsluiten van wegen en het stilleggen van scheepvaart- en treinverkeer.

De VRZHZ gaf advies aan inwoners over het sluiten van ramen en deuren, binnen te blijven en verwees naar andere informatiebronnen zoals de rampenzender RTV Rijnmond, het algemene informatienummer "0800-1851" en de website "www.crisis.nl". Een belangrijk aspect in de communicatie vormde de mogelijke gevaarstelling van de rookwolk voor mensen, dier en gewas.

De VRZHZ heeft steeds gecommuniceerd dat er geen schadelijke stoffen waren gemeten en dat er geen schadelijke stoffen waren vrijgekomen en dat ramen en deuren uit voorzorg gesloten dienden te worden.

Bron: Aanbiedingsbrief van het feitenoverzicht crisiscommunicatie VRZHZ, Crisisplan B.V., 8 maart 2011

Communicatie in regio is adequaat; wel aandachtspunten

De VRZHZ en de betrokken gemeenten hebben vanaf het allereerste moment het beschermen en informeren van de bevolking prioriteit gegeven. Dat was de reden waarom in Zuid-Holland Zuid meteen groots werd opgeschaald⁹⁸, de bevolking⁹⁹ snel werd gewaarschuwd en vrijwel meteen via de calamiteitenzender RTV Rijnmond is gecommuniceerd.

De VRZHZ reageert hiermee op het verschijnen van het onderzoeksrapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OvV) over de brand Moerdijk. Al eerder concludeerde de Inspectie Openbare Orde en veiligheid dat Zuid-Holland Zuid als één van de effectregio's proactief en alert reageerde en de juiste prioriteiten stelde. Deze conclusie wordt bij lezing van het OvV-rapport de facto bevestigd, aldus het persbericht van de VRZHZ.¹⁰⁰

⁹⁷ Feitenoverzicht crisiscommunicatie VRZHZ nav brand bij Chemie Pack Moerdijk, Crisisplan B.V.

⁹⁸ Al snel na de eerste melding werd opgeschaald naar GRIP 2, binnen een uur na de eerste melding naar GRIP 4.

⁹⁹ In Willemsdorp, de zuidelijke punt van Dordrecht ging de sirene af; inwoners van een deel van het eiland van Dordrecht moeten ramen en deuren gesloten houden.

¹⁰⁰ Persbericht Veiligheidsregio ZHZ, 9 februari 2012.

De Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid deelt de conclusie van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OvV) dat het bij de brand in Moerdijk vanuit de overheden ontbrak aan regie ten aanzien van de crisiscommunicatie en dat de communicatie onvoldoende aansloot op de beleving van de burgers.¹⁰¹

Ter toelichting op dit laatste, de reacties van burgers:

1. -tijdens de georganiseerde bewoners bijeenkomst op 13-01-2011 blijkt er veel ongerustheid van inwoners. De snelheid en volledigheid van de informatie is een aandachtspunt.¹⁰²
2. -de sirene is afgegaan in een klein deel van Dordrecht, namelijk Willemsdorp, later zijn inwoners van Sterrenburg, Wielwijk en Dordtse Kil via een brief geïnformeerd. Men kan zich achteraf afvragen of dan de sirene ook in deze wijken aangezet had moeten worden, omdat er roet neer kan slaan en inwoners in deze wijken aangeraden is om ramen en deuren te sluiten/de ventilatie af te zetten. Er dient een afweging gemaakt te worden over wie en hoe (actief) over de mogelijke gevolgen van een ramp geïnformeerd moeten worden.
3. -bij communicatie over (de effecten) van deze ramp is voor inwoners niet duidelijk of men bij de VRZHZ moet zijn of bij de gemeente Dordrecht. Als inwoner van Dordrecht zal men in eerste instantie naar de gemeentelijke informatie kijken, maar aan de andere kant is in dit (grensoverstijgend) geval de VRZHZ de primaire en meest volledige bron voor informatie.¹⁰³

Het regionaal crisisplan is aangepast op basis van de geleerde lessen uit de inzet bij de grote brand in Moerdijk samen met de uitkomsten van de onderzoeken van de Onderzoeksraad voor Veiligheid en de Inspectie V en J. In aanvulling op het crisisplan heeft de regio een Operationele Regeling op- en vastgesteld.¹⁰⁴

G2 Voldaan: er is een handboek crisiscommunicatie uit 2012 dat de organisatie die belast is met de uitvoering van crisiscommunicatie tijdens de rampenbestrijding en crisisbeheersing beschrijft (zie verder 6.1.2).

¹⁰¹ Persbericht Veiligheidsregio ZHZ, 9 februari 2012. De speciale digitale informatie over de brand Moerdijk is via de website van de VRZHZ bijgehouden tot en met 28 januari 2011, het moment waarop ook het speciale informatienummer stopte, zie <http://www.vrzhz.nl/publikaties-19/info-brand-moerdijk/berichtgeving-op-datum>.

¹⁰² Feitenoverzicht crisiscommunicatie Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, Crisisplan, B.V. p 39.

¹⁰³ Punten 2 en 3 zijn af te leiden uit brief 603422 m.b.t. de Brand Chemie-Pack Moerdijk, welke ter kennis is gebracht aan de gemeenteraad 23-8-2011.

¹⁰⁴ Staat van de rampbestrijding 2013 p 266.

G3 Voldaan: een ruime meerderheid (82%) van de inwoners geeft aan dat zij weten wat ze moeten doen als de sirene gaat. Bewoners zetten radio/tv aan (93%) en sluiten ramen en deuren (85%). In de Gemeentegids Dordt in het kort (die jaarlijks uitgebracht wordt) staat informatie over “wat te doen bij een noodsituatie”. Deze is afkomstig van de algemene “Denk Vooruit” campagne en de website www.crisis.nl. Deze informatie staat echter niet meer in de Gemeentegids Dordt in het kort 2015.

Tabel 13 Normenkader communicatie bij ramp of oefening

nr	norm	bron	oordeel
H1	Bij het oefenen van ramp of crisis dient aandacht te zijn voor publieksvoorlichting		voldaan
H2	De evaluatie van gehouden oefeningen bevordert de toekomstige kwaliteit van rampbestrijding en beheersing in het algemeen en crisiscommunicatie in het bijzonder	Wvr, artikel 23	voldaan

H1. Voldaan: in het Leeractiviteitenplan 2014 van de VRZHZ zijn de oefeningen Grip 1, Grip 2, Grip 3 en Grip 4 opgenomen. Crisiscommunicatie is bij oefeningen Grip 1 en Grip 2 expliciet als leerdoel benoemd.¹⁰⁵

H2. Voldaan: in 2012 heeft de VRZHZ een multidisciplinaire evaluatiesystematiek opgesteld.¹⁰⁶ Hierin staat hoe op welke wijze oefeningen (variërend van Grip 1 t/m 4 worden geëvalueerd). In de Wvr is de verplichting tot evalueren niet expliciet verwoord. Het evalueren wordt beschouwd als onderdeel van het kwaliteitszorgsysteem van de veiligheidsregio, waarover in artikel 23 wel wordt vermeld dat “het bestuur van de veiligheidsregio een kwaliteitszorgsysteem hanteert”.

¹⁰⁵ Zie VRZHZ, Multidisciplinair Leeractiviteitenplan, p 19 en p 20.

¹⁰⁶ VRZHZ, Multidisciplinaire Evaluatiesystematiek, versie 0.7, augustus 2012.

7 Leren van de praktijk

In het onderzoek willen we nagaan in hoeverre van ervaringen elders geleerd wordt. We hebben ons hierbij beperkt tot enkele voorbeelden van schriftelijk gedocumenteerde ervaringen met spoorveiligheid, waterveiligheid en bedrijvenveiligheid sinds de invoering van de Wvr met verbinding/relevantie voor Dordrecht.

Leren van de praktijk

De gemeente Moerdijk heeft in juli 2014 het boek Vuurdoop uitgebracht. De gemeente heeft veel geleerd van de brand bij Chemie-Pack op het gebied van afstemming en samenwerking met de veiligheidsregio's en de interne en externe communicatie. Ook andere gemeenten kunnen hun voordeel er mee doen.

7.1 Lessen van elders

7.1.1 Lessen van Moerdijk

De brand bij Chemie-Pack op 5-1-2011 was als een vuurdoop voor de Wvr die op 1-10-2010 van kracht werd. De gemeente Moerdijk heeft er in 2014 het boek "Vuurdoop" over uitgebracht omdat iedere gemeente er "wat van kan leren." De brand had ook gevolgen voor inwoners van Dordrecht, met name inwoners van Willemsdorp, waar de sirene afging. Inwoners van het eiland van Dordrecht werden via RTV Rijnmond en website geïnformeerd over de (voor het eiland van Dordrecht uiteindelijk geringe) gevolgen van de brand. Inwoners van Wielwijk, Sterrenburg III en Dordtse Kil zijn uitgenodigd voor een bewonersbijeenkomst op 13-01-2011 en later via brief geïnformeerd.¹⁰⁷

Qua communicatie bleek vooral dat de sociale media een grote invloed hebben op het medialandschap. Op de sociale media lieten mensen zich (soms) negatief uit (over de burgemeester van Moerdijk). "Ik kan me geen crisis bedenken vóór Moerdijk waar de sociale media zo'n grote rol hebben gespeeld.¹⁰⁸ Wij hebben een harde les geleerd en werden in

¹⁰⁷ De gemeente Dordrecht heeft op 28 januari aan de bewoners van deze wijken een brief gestuurd gebaseerd op het gezamenlijk persbericht van 25 januari van de Veiligheidsregio Midden- en west Brabant en VRZHZ.

¹⁰⁸ In 2010 heeft het COT, Instituut voor veiligheids- en crisismangement het onderzoek Twitter in Crisiscommunicatie uitgebracht, Een onderzoek naar de mogelijkheden van het gebruik van Twitter tijdens crises.

Nederland hét voorbeeld dat laat zien hoe belangrijk het is dat gemeenten kunnen omgaan met sociale media. Als je een dergelijke situatie eerder hebt meegemaakt, of in elke geval geoefend hebt, dan weet je waar de prioriteiten liggen.¹⁰⁹

Rob van Gool (Webmaster) uit Vuurdoop, p 140

"Vroeger informeerde je de pers die er vervolgens een bericht over schreef. Dat doen we niet meer. Nu zetten wij al het nieuws en informatie over de voortgang direct online, zodat iedereen het kan lezen. Je informeert iedereen via die kanalen. De media kunnen erbij, maar ook inwoners en bedrijven. De gewone media zijn niet de enige boodschappers meer van het nieuws in crisissituatie. Zij zorgen nog wel voor duiding en geven betekenis, maar iedereen maakt nieuws, foto's, filmpjes en zet die online. Iedereen is nu journalist geworden."

De gemeentesecretaris van de gemeente Moerdijk geeft het advies aan burgemeesters, die bij dit soort crisissituaties een belangrijke rol hebben als bestuurder, communicator, boegbeeld en burgervader om veel te oefenen en goede afspraken te maken met adviseurs over de communicatie.¹¹⁰

Het veiligheidsbewustzijn is in zijn volle breedte gegroeid, bij de gemeente en veiligheidsregio, maar ook bij bedrijven. De regels en toezicht zijn verder aangescherpt, er is meer aandacht voor en toezicht op de BRZO-bedrijven en de samenwerking tussen alle betrokken partijen is verbeterd. Met z'n allen proberen we elkaar alert te houden en de zelfredzaamheid van de bedrijven te vergroten. Door te oefenen houden we het veiligheidsbewustzijn urgent.¹¹¹

7.1.2 Lessen van Wetteren

Eind 2014 is het verslag van het Onderzoeksorgaan voor ongevallen en Incidenten op het Spoor België uitgekomen over de oorzaak van treinongeval met transport van gevaarlijke stoffen in Wetteren België op 4 mei 2013.¹¹² De goederentrein voerde een grensoverschrijdende nachtdienst uit van Kijfhoek (Nederland) over Gent-Zeehaven (België) met als eindbestemming Terneuzen (Nederland). De trein bestond uit twee locomotieven en 18

¹⁰⁹ Gemeente Moerdijk, Vuurdoop, p 139.

¹¹⁰ Gemeente Moerdijk, Vuurdoop p 61.

¹¹¹ Gemeente Moerdijk, Vuurdoop p 62-63.

¹¹² In Canada vond in 2013 een ongeval op grotere schaal plaats, maar gekozen is voor het voorbeeld Wetteren omdat deze trein ook langs Dordrecht is gekomen:

Op 5 juli 2013 slaat een goederentrein op hol en ontspoord in Nantes (Quebec) (Lac Mégantic-Canada). De trein is samengesteld uit 5 locomotieven, 1 platte wagen en 72 tankwagens. De lading: van de 72 tankwagens zijn 63 tankwagens geladen met bijna 6 mio liter ruwe petroleum. Slachtoffers: 47 mensen verliezen het leven, 2000 mensen worden geëvacueerd en talrijke huizen gaan in de vlammen op. Het onderzoek wijst op de kwetsbaarheid van de tankwagens.

wagons in een getrokken beweging. Vanwege werkzaamheden bij Schellebelle wordt de trein via tegenspoor geleid. Als de goederentrein weer terug naar normaalspoor wisselt, ontsporen de 7 eerste wagons van de trein. Zeker drie tankwagons worden tijdens de ontsporing doorboord en hun giftige en ontvlambare inhoud komt in de gracht naast het spoor terecht. Deze verspreiding zorgt voor slachtoffers onder omwonenden.

De brandweer is snel ter plaatse, omwonenden worden geëvacueerd en een veiligheidsperimeter wordt ingesteld op basis van de gegevens waarover de brandweer op dat moment beschikte. Er werd beslist om de brand gecontroleerd te laten uitwoeden en de ketelwagons te koelen met water teneinde explosies te voorkomen. Het overvloedig gebruik van blus- en koelwater doet de gracht vollopen met een mengsel van water en toxische producten.

Zeer snel dreigt de gracht te overstromen en wordt de beslissing genomen de inhoud van de gracht over te pompen naar het pompgemaal. Volgens de elementen in ons bezit, schakelt de dompelpomp van het pompgemaal automatisch in zodra het vloeistofniveau een bepaalde hoogte bereikt en pompt aldus de verontreinigde vloeistof via het gescheiden regenwater afvoersysteem richting Schelde. De rioleringen worden gevuld met toxische gassen die via de rioolputten naar boven komen. De aanvankelijk ingestelde perimeter bleek onvoldoende voor het geval dat eventuele dampen van toxische stoffen vrijkwamen in de riolen van de stad. Hierdoor werd beslist om de perimeter uit te breiden.

Eén persoon werd dood aangetroffen in zijn woning: het gerechtelijk onderzoek omtrent de exacte doodsoorzaak is nog lopende.

Samenvatting van het Veiligheidsonderzoeksverslag, p 8

De oorzaak van de ontsporing is geweest te hard rijden bij werkzaamheden aan het spoor.¹¹³ Het veiligheidsprincipe van het spoorwegsysteem heeft gefaald.¹¹⁴ In Nederland zijn er andere veiligheidssystemen.¹¹⁵

Belangrijkste les daarnaast is dat het belangrijk is om te zorgen voor opvangmogelijkheden van mogelijk toxisch bluswater.

7.1.3 Lessen van Staat van de rampenbestrijding

De VRZHZ staat binnen Nederland goed bekend als het gaat om crisiscommunicatie. Dat is gebleken uit de Staat van de rampenbestrijding 2013.¹¹⁶ De Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid

¹¹³ De goederentrein met chemicaliën die in het afgelopen weekeinde ten zuidoosten van Gent ontspoorde en ontplofte, reed 84 kilometer per uur op een stuk waar die niet harder dan 40 mocht. In Nederland wordt bij dit vervoer 60 km aangehouden. Het gaat om een Nederlandse machinist. Aangenomen wordt voorsnog dat de trein is ontspoord toen de machinist plotseling remde om zijn snelheid te verminderen.

¹¹⁴ Onderzoeksorgaan voor Ongevallen en Incidenten op het Spoor, Samenvatting van het Veiligheidsonderzoeksverslag Ontsporing van een goederentrein Wetteren 4 mei 2013, p 3, december 2014.

¹¹⁵ Bij de treinbotsing in Tilburg in maart 2015 is sprake van eenzelfde ervaring: het negeren van een rood sein werd niet tegengehouden door een geautomatiseerd systeem.

heeft ten opzichte van de vorige meting op onderdelen vooruitgang geboekt. Op een aantal punten is nog verbetering gewenst, zo blijkt uit : de Staat van de rampenbestrijding 2013¹¹⁷

- Het **beleidsplan** bevat geen (verwijzing naar de) uitwerking van bovenregionale risico's.
- De regio heeft niet jaarlijks een **systemoefening** georganiseerd. De regio heeft wel de intentie uitgesproken om jaarlijks een systemoefening te organiseren, aldus de Staat van de rampenbestrijding.

Na deze signalering is een systemoefening gehouden en een oefening met aangrenzende veiligheidsregio's.

7.1.4 Incidentregelreflex

De WRR, heeft in 2011 advies uitgebracht over de verdeling van verantwoordelijkheid voor fysieke veiligheid: Evenwichtskunst. Daar gaan ze in op de risico-regelreflex. Het gaat feitelijk om het politiek-bestuurlijk gedrag na het optreden van incidenten, zodat incident(regel)reflex dan ook een betere benaming is. Deze reflex is een gevoelde realiteit, maar er is tegelijkertijd gebrek aan solide bewijs. Het schort aan grondig empirisch onderzoek naar de politiek-bestuurlijke follow-up van incidenten. Tot nu toe gaat het vooral om enkele voorbeelden (met een anekdotisch karakter). Daarbij komt dat in het incidentreflex-denken de nadruk ligt op het bewijzen van slecht of ten minste falend bestuur.

De WRR stelt daarom voor het perspectief te kantelen naar het stimuleren van goed bestuur. Met deze kanteling van perspectief wordt de aandacht verlegd van de aanleiding (incidenten) naar goed bestuurlijk gedrag bij incidenten, het doel van beleid (fysieke veiligheid) en de manier waarop de verantwoordelijkheden daarvoor verdeeld kunnen worden. Hiermee wordt ook het zwaartepunt verlegd van het achteraf reageren op daadwerkelijke aantastingen naar het vooraf nadenken over potentiële bedreigingen van de fysieke veiligheid. Het gevolg van deze kanteling is dat risico's en onzekerheid centraal komen te staan in het nadenken over (overheids)verantwoordelijkheid voor fysieke veiligheid.

¹¹⁶De afgelopen periode is geïnvesteerd in de inrichting van de bevolkingszorgprocessen en in het bijzonder het proces crisiscommunicatie. Hieraan hebben de lessen uit het incident in Moerdijk bijgedragen. De focus is onder meer gelegd op de aansturing van de crisiscommunicatie-organisatie en de aansluiting tussen de gemeentelijke en regionale verantwoordelijkheden. Staat van de rampenbestrijding 2013, p 266 <http://www.ivenj.nl/actueel/inspectierapporten/rapport-staat-van-de-rampenbestrijding-2013.aspx?cp=131&cs=64448>.

¹¹⁷ Zie Staat van de rampenbestrijding 2013, p 266. <http://www.ivenj.nl/actueel/inspectierapporten/rapport-staat-van-de-rampenbestrijding-2013.aspx?cp=131&cs=64448>

In dat kader is begin 2015 door het Ministerie van BZK de Handreiking Bestuurlijk balanceren met risico's en verantwoordelijkheden uitgebracht, als onderdeel van de tool box voor proportionele bestuurlijke omgang met risico's en verantwoordelijkheden. Het is voor bestuurders steeds ingewikkelder om met risico's en incidenten om te gaan. Zo ervaren bestuurders dat de samenleving enerzijds steeds minder normering vanuit de overheid wenst terwijl zij anderzijds steeds meer garanties op veiligheid verwacht. De handreiking geeft twee inzichten (en drie daarop gebaseerde handelingsperspectieven) die bestuurders kunnen toepassen bij het omgaan met vrijwillige en onvrijwillige risico's en met incidenten.

Het eerste inzicht is dat redelijke bestuurlijke besluitvorming over risicobeleid en de omgang met incidenten wordt gehinderd door de risico-regelreflex. Deze reflex om te snel te besluiten tot extra veiligheidsmaatregelen wordt aangejaagd door verschillende krachten. Bestuurders die zich daarvan bewust zijn, kunnen beter met de reflex omgaan. Het tweede inzicht is dat meeste burgers risicorealisten zijn mits zij adequaat en volledig worden geïnformeerd over risico's. Zij kunnen in meerderheid risico's goed in perspectief zien en verwachten dat bestuurders rationeel handelen op basis van het algemeen maatschappelijk belang, ook na incidenten.

De handreiking Bestuurlijk balanceren gaat ook over de manier waarop bestuurders risico's met elkaar kunnen vergelijken, hetgeen verder uitgewerkt is in het rapport Risico's in perspectief, Risicovergelijking van het Ministerie BZK uit november 2014.

7.1.5 Workshop VRZHZ over risico- en crisiscommunicatie

Tijdens een workshop¹¹⁸ met communicatie-ambtenaren over risico- en crisiscommunicatie kwamen drie wensen naar voren:

- Vanuit gemeenten is het verzoek tot meer initiatief/hulp/regie van de Veiligheidsregio.
- Het werken met speerpunten of thematische aanpak kan de risicocommunicatie versterken en verbeteren.
- Het is niet bekend wat inwoners op dit gebied van gemeente/regio verwachten. Daarom zou men nog eens kunnen kijken naar de uitkomsten van het belevingsonderzoek¹¹⁹ dat de VRZHZ eind 2010 heeft gehouden.

¹¹⁸ Interne workshop VRZHZ 30-10-2014.

¹¹⁹ Regio Zuid-Holland Zuid, veiligheid en beleving, 1-meting publieksonderzoek risicobeleving.

7.1.6 Onderzoek Rode Kruis

Het Nederlandse Rode Kruis heeft een algemene taak in de opvang van slachtoffers bij rampen en calamiteiten. De VRZHZ heeft deze beschreven in het draaiboek externe partners, gemeenten, versie 141111 (Nederlandse Rode Kruis). In het licht van deze taak heeft het Nederlandse Rode Kruis begin 2015 een onderzoek uitgebracht over in welke mate Nederlanders voorbereid zijn op een eventuele overstroming of een andere ramp. Het Rode Kruis stimuleert dat Nederlanders zich beter voorbereiden op een ramp zoals via de aanschaf en jaarlijkse check van een noodpakket.¹²⁰

¹²⁰ Zie website van het Rode Kruis en het onderzoek onder ruim 1.100 Nederlanders van 11 februari 2015.

Bijlagen

- 1. Gebruikte bronnen**
- 2. Overzicht fysieke veiligheid in Gemeenteraad 2010-2014**
- 3. Lijst met afkortingen**
- 4. Verslag bewonerspanel**
- 5. Vragenlijst bewonerspanel**
- 6. Overzicht communicatiemiddelen**
- 7. Reactie gemeenteraad op concept regionaal risicoprofiel 2011**
- 8. Factsheet Verbonden partijen, VRZHZ en Organogram VRZHZ**
- 9. Aanvullende informatie risicoprofiel**

Bijlage 1 Gebruikte bronnen

Gemeente Dordrecht

- Geactualiseerd Milieubeleidsplan Dordrecht, Op weg naar een duurzame stad, 2012
- IVP3 2011-2014, Met het oog op veiligheid, 2011
- Jaarplan Integrale Veiligheid 2014, 2013 (idem eerdere jaren)
- Stedelijk Waterplan Dordrecht 2009-2015, 2009
- Structuurvisie Dordrecht 2040, 2013
- Concept IVP4 2015-2018, nog vast te stellen

VRZHZ

- Regionaal risicoprofiel 2011
- 1^e actualisatie regionaal risicoprofiel 2012
- Beleidsplan 2012-2015
- Regionaal Crisisplan 3.0, 1 oktober 2013
- Oefenjaarverslag 2013 (idem eerder jaren)
- Handboek crisiscommunicatie gemeenten en veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, 16 mei 2012
- Multidisciplinaire Evaluatiesystematiek, versie 0.7, 2012
- Draaiboek Communicatie, gemeenten, versie 141111 (onderdeel van Handboek Crisiscommunicatie)
- Draaiboek Informatie, gemeenten, versie 141111
- Draaiboek Omgevingszorg, gemeenten, versie 141111
- Draaiboek Ondersteuning, gemeenten, versie 141111
- Draaiboek Publieke zorg, gemeenten, versie 141111
- Draaiboek externe partners, gemeenten, versie 141111 (Nederlandse Rode Kruis)

Rampbestrijdingsplannen

- RBP DuPont de Nemours Nederland B.V. versie 1.1, 5 september 2012
- RBP Haan Oil Storage B.V. versie 1.1, 12 december 2012
- RBP Standic B.V. versie 1.1, 7 december 2011
- RBP Transterminal Dordrecht B.V. versie 1.1, 7 december 2011

Overig

- Min BZK, redactie Wouter Jong, Ira Helsloot, COT, De acceptatie voorbij, Risico- en crisiscommunicatie met een mondige samenleving, Den Haag, 2005
- WRR, Evenwichtskunst: over de verdeling van verantwoordelijkheid voor fysieke veiligheid, Den Haag, 2011
- Intomart Gfk Veiligheid en beleving, 1-meting publieksonderzoek risicobeleving Regio Zuid-Holland Zuid, 2011
- drs. Schalk J.M.A. (OCD), Milieu in de Drechtsteden, 2012
- Rob, Belichaming van de kundige overheid: over openbaar bestuur, incidentreflexen en risicoaanvaarding, Den Haag, 2012
- Ministerie van BZK, Nieuwe perspectieven bij het omgaan met risico's en verantwoordelijkheden, Den Haag, 2012
- mr. J.H. Gout en Rob van der Eijk (Inspectie Veiligheid en Justitie), Risicokaart is niet op orde, in Magazine nationale veiligheid en crisisbeheersing 2012, nr 1
- nieuwsbrief risicokaart 8 december 2014: informatie over ontwikkelingen in en rond de risicokaart
- Infopunt veiligheid, Kennispublicatie Taak en invloed gemeenteraad op (fysieke) veiligheid, 2014
- Inspectie Veiligheid en Justitie, Staat van de rampenbestrijding 2013
- Onderzoeksraad voor de Veiligheid, Brand bij Chemie-Pack te Moerdijk
- Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) Risico- en crisisbarometer 2014
- Rli, Risico's gewaardeerd: Naar een transparant en adaptief risicobeleid, Rli-2014/599, 2014
- PM, Public Mission, Special Verantwoord risico nemen, SDU, december 2014
- Crisislab. Risico's en gevaren in de Drechtsteden. Hoe kijken inwoners er tegen aan?, 2014
- Ministerie van BZK, Burgers over Risico's en incidenten. Kennisdocument. Den Haag, 2014

Websites

- www.dordrecht.nl
- www.dordtveilig.nl
- www.vrzhz.nl
- www.brandweer.nl
- www.spoorzonezhz.nl
- www.regionaalrisicoprofiel.nl
- www.risicokaart.nl
- www.ozhz.geoide.nl
- www.watdoeje.nl
- www.rijnmond.nl
- www.crisis.nl
- www.onderzoekcentrumdrechtsteden.nl
- www.onderzoeksraad.nl
- www.ivenj.nl

- www.rii.nl

Geïnterviewden:

Beleid:

-Beleidsmedewerker openbare orde en veiligheid, gemeente Dordrecht

Communicatie:

-Communicatieadviseur OOV Kabinet

-Senior adviseur communicatie, Team Dordrecht

-Adviseur communicatie, Team Dordrecht

-Communicatieadviseur VRZHZ

Bijlage 2 Overzicht fysieke veiligheid in Gemeenteraad 2010-2014

Overzicht fysieke veiligheid in de Gemeenteraad 2010-2014

datum	waar	onderwerp en toelichting
13-04-2010	Commissie Bestuur en Middelen	Raadsinformatiebrief externe veiligheid: voorlopige resultaten Rijksproject basisnet/onderzoek spoortunnel Ter kennisgeving
20-04-2010	Gemeenteraad	Raadsinformatiebrief externe veiligheid: voorlopige resultaten Rijksproject basisnet/onderzoek spoortunnel Ter kennisgeving
14-9-2010	Gemeenteraad	Ter kennisgeving: brief Milieudienst ZHZ, Informatie over terugkoppeling Provinciale Structuurvisie/ Beleidsplan externe veiligheid groepsrisico
8-2-2011	Gemeenteraad	Brief met het verzoek om antwoord op vragen n.a.v. slechte berichtgeving omtrent de brand in Moerdijk ¹
15-03-2011	Commissie Bestuur en Middelen	Bespreekt de concept reactie op regionaal risicoprofiel en gaat ermee akkoord om het te agenderen voor de Gemeenteraad
22-03-2011	Gemeenteraad	Stelt reactie op het concept regionaal risicoprofiel vast
15-6-2011	Commissie Bestuur en Middelen	Themavergadering Veiligheid en overlast n.a.v. integraal Veiligheids Plan 3 (discussie over sociale veiligheid)
28-6-2011	Gemeenteraad	Vaststellen Integraal Veiligheidsplan 3 (moties over sociale veiligheid)
23-8-2011	Gemeenteraad	Beantwoording brief door burgemeester op klacht n.a.v. brief met verzoek om antwoord op vragen n.a.v. slechte berichtgeving omtrent de brand in Moerdijk
24-8-2011	Nieuws voor Gemeenteraad	Brief van VRZHZ
25-10-2011	Gemeenteraad	Raadsinformatiebrief risicorelevante inrichtingen Ter kennisgeving
10-1-2012	Gemeenteraad	Beleidsplan VRZHZ 2012-2015 Ter kennisgeving aangenomen
20-3-2012	Gemeenteraad	Raadsinformatiebrief over Jaarplan Integrale veiligheid 2012 Ter kennisgeving aangenomen
10-4-2012	Fysieke Leefomgeving (RO)	Vaststellen van 9 thema's (waaronder waterveiligheid) waarop de structuurvisie wordt geactualiseerd
17-04-2012	Gemeenteraad	Vaststellen van 9 thema's (waaronder waterveiligheid) waarop de structuurvisie wordt geactualiseerd
6-6-2012	Expertmeeting Milieu en duurzaamheid	N.a.v. startnotitie Milieubeleidsplan
11-9-2012	Collegearroussel	Vraag inzake goederentreinen gevaarlijke stoffen
25-9-2012	Agendacommissie	Beantwoording vraag inzake goederentreinen gevaarlijke stoffen
12-12-2012	Thema avond	Fysieke veiligheid
18-12-2012	Gemeenteraad	Vaststellen Milieubeleidsplan
3-4-2013	Commissie Bestuur en Middelen	Evaluatieve bijeenkomst over Veiligheid (uitsluitend sociale veiligheidsaspecten)
16-4-2013	Gemeenteraad	Raadsinformatiebrief over Jaarplan Integrale veiligheid 2013 Ter kennisgeving aangenomen
12-6-2013	Gemeenteraad	Raadsinformatiebrief over actualisatie Structuurvisie
9-7-2013	Collegearroussel	Vragen n.a.v. vervoer gevaarlijke stoffen
12-11-2013	Gemeenteraad	Aangenomen motie bij begrotingsbehandeling om als raad regelmatig geïnformeerd te worden over ontwikkelingen spoorveiligheid en inwoners te informeren
4-12-2013	Commissie Fysieke Leefomgeving (RO)	Vaststellen Structuurvisie
17-12-2013	Gemeenteraad	Vaststellen Structuurvisie
4-2-2014	Gemeenteraad	Beantwoording vragen ex artikel 40 reglement van orde over veiligheid spoor
11-3-2014	Gemeenteraad	Raadsinformatiebrief over Jaarplan integrale veiligheid 2014 Ter kennisgeving aangenomen
9-9-2014	Commissie Bestuur en Middelen	Raadsinformatiebrief van de burgemeester over meetresultaten brand Shell Moerdijk Raadsinformatiebrief stand van zaken spoorveiligheid
16-9-2014	Gemeenteraad	Raadsinformatiebrief stand van zaken spoorveiligheid Raadsinformatiebrief van de burgemeester over meetresultaten brand Shell Moerdijk
9-12-2014	Nog te agenderen Gemeenteraad	Raadsinformatiebrief inzake wijziging gemeentelijke crisisorganisatie

¹ Op meerdere momenten zijn brieven en reacties over deze zaak ter kennis gebracht aan de gemeenteraad. We hebben ons daarom beperkt tot twee ervan: dd 8-2-2011 en 23-8-2011.

Overzicht aanbieding concept risicoprofiel

datum	wie	onderwerp en toelichting
4-11-2010	VR ZHZ	Het concept regionaal risicoprofiel wordt (op cd) aangeboden samen met Advies CAB en Advies AGV aan Colleges van B&W van de gemeente
4-1-2011	College B&W	Het College besluit de raad voor te stellen om haar zienswijze op het concept regionaal risicoprofiel Zuid-Holland Zuid kenbaar te maken conform de bijgevoegde concept reactie
15-3-2011	Commissie Bestuur en Middelen	Bespreekt de concept reactie en gaat ermee akkoord om het te agenderen voor de Gemeenteraad
22-3-2011	Gemeenteraad	Stelt reactie op het concept regionaal risicoprofiel vast
23-3-2011	AB VR ZHZH	Stelt het regionaal risicoprofiel, inbegrepen de behandeling van zienswijzen vast
24-3-2011	Gemeenteraad	Getekende brief gaat naar de VR ZHZ

Toelichting: op 5-1-2011 vindt brand plaats bij Chemie Pack, Moerdijk

Overzicht dossiernummers RaadsInformatieSysteem (RIS)

dossiernummer	onderwerp	omschrijving(onderwerp)
34	Brandweer	Brandweer (nu onderdeel van Veiligheidsregio)
52	Regio Zuid-Holland Zuid	Jaarrekeningen, Veiligheidsregio, Moerdijk
60	Milieu	milieujaarverslag, milieuprogramma, (Milieubeleidsplan)
118	Externe veiligheid	Fysieke veiligheid (spoorveiligheid)
119	Integrale veiligheid	Brandveiligheid samenleving (VRZHZ, Politie, IVP, Handhaving)
145	Fysieke veiligheid	Rampenbestrijding, explosieven, Tweede Wereldoorlog, bommen (risicorelevante inrichtingen)
150	Klimaat en duurzaamheid	Klimaat en duurzaamheid (Energie)
174	Omgevingsdienst ZHZ	OZHZ

Bijlage 3 Lijst met afkortingen

Algemene afkortingen

AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
Bvr	Besluit veiligheidsregio's
COPI	Commando Plaats Incident
COT	Instituut voor veiligheids- en crisismangement (voorheen Crisis onderzoeksteam)
GBT	Gemeentelijk Beleidsteam
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GMC	Gemeenschappelijke Meld Centrale
GRIP	Gecoördineerd Regionale Incidentbestrijdings Procedure
I&M	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
IFV	Instituut Fysieke veiligheid
IVenJ	Inspectie Veiligheid en Justitie
OvV	Onderzoeksraad voor Veiligheid
RAV	Regionale Ambulancevoorziening
RBP	Rampbestrijdingsplan
RBR	Regionaal Beheersplan Rampenbestrijding
RBT	Regionaal beleidsteam
Rli	Raad voor de leefomgeving en infrastructuur
ROL	Regionaal operationeel leider
ROT	Regionaal operationeel team
VenJ	Ministerie van Veiligheid en Justitie
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
WRR	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid
Wrzo	Wet rampen en zware ongevallen
Wvr	Wet veiligheidsregio's

Afkortingen binnen regio Zuid-Holland Zuid

AGV	Adviesgroep Gemeentesecretarissen Veiligheid
CAB	Commissie Advies Brandweeraangelegenheden
B&W	College van Burgemeester en Wethouders
DG&J	Dienst Gezondheid & Jeugd
GR	Gemeenschappelijke Regeling (Drechtsteden)
OCD	Onderzoekcentrum Drechtsteden
OTO	Opleiden, trainen, oefenen
OZHZ	Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
RIB	Raads Informatie Brief
RCP	Regionaal Crisisplan
VRZHZ	Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid
IVP	Integraal Veiligheidsprogramma

Rekenkameronderzoek Veiligheid

ONDERZOEK ONDER HET BEWONERSPANEL DORDRECHT

Inhoud

1. Conclusies
2. Figuren en tabellen

In hoeverre zijn de bewoners op de hoogte van de voorlichting van de gemeente Dordrecht? Wat weten ze van de veiligheidsrisico's? En wat menen de bewoners te moeten doen in geval van een ramp? De meningen van bewoners over risicocommunicatie en hun verwachtingen daarover leest u in deze factsheet.

Om deze vragen te beantwoorden hebben wij, Onderzoekcentrum Drechtsteden, in december 2014 een enquête gehouden onder het Bewonerspanel Dordrecht. Aan de enquête namen 940 bewoners deel. Een respons van 57%.

Bewonerspanel Dordrecht

Het Bewonerspanel is een digitaal panel dat bestaat uit inwoners uit de gemeente Dordrecht van 12 jaar en ouder. Zij geven graag hun mening via korte internetenquêtes. Dit is wat anders dan een representatieve steekproef onder de totale bevolking. Het Bewonerspanel Dordrecht is uitermate geschikt om verschillende soorten meningen te inventariseren en om een eerste indruk te krijgen van de mate waarin die meningen onder de bevolking voorkomen.

1 Conclusies

Ruime meerderheid weet wat te doen bij een ramp

Een ruime meerderheid (83%) van de bewoners geeft aan dat zij weten wat ze moeten doen als de sirene gaat. Bewoners zetten radio/tv aan (93%) en sluiten ramen en deuren (85%). Binnen de antwoordcategorie 'anders' (door 3% aangekruist) geven bewoners vooral aan Twitter te volgen. Er is bij vier op de tien bewoners wel eens iets gebeurd, waardoor ze op dat moment behoefte hadden aan informatie. Op de vraag wat bewoners verwachten aan informatievoorziening vanuit de gemeente bij een ramp melden de meeste mensen advies te willen over hoe te handelen. Bewoners willen weten wat ze het beste kunnen doen als er zich een ramp voltrekt. Daarnaast willen ze inzicht in aard en omvang van de ramp. Ook verwachten ze dat de informatie snel en duidelijk én eerlijk en volledig is.

Transport van gevaarlijke stoffen per spoor meest genoemde risicobron

Iets meer dan de helft (54%) van de ondervraagde inwoners acht de kans dat er een ramp in zijn of haar omgeving plaatsvindt niet klein. Met de stelling 'de gevolgen van een ramp zijn voor mijn omgeving klein' is 69% het (zeer) oneens. Het vertrouwen in de hulpdiensten en de snelle reactie van die diensten, is groot. Het risico om getroffen te worden door een ongeluk bij een spoorlijn met transport van gevaarlijke stoffen wordt het grootst geacht. Dit zien we ook terug in de antwoorden op de vraag: wat is volgens u de grootste risicobron in uw gemeente? Transport (van gevaarlijke stoffen) per spoor is het antwoord dat het meest genoemd is. Een rivier met hoogwater komt na de spoorlijn met gevaarlijke stoffen als risicobron het meest voor. Maar het risico om hier zelf door getroffen te worden, wordt beduidend lager ingeschat dan een ongeluk bij een spoorlijn (36% versus 60%). Van de bewoners die buitendijks wonen acht 58% het waarschijnlijk om zelf getroffen te worden door een overstroming van een rivier. Dit is een significant verschil met de binnendijkse bewoners (31%).

Meer dan helft zegt het voorbije jaar geen info over risico's ontvangen te hebben

Wanneer we kijken naar de bekendheid van risicoinformatie, zien we dat een kwart aangeeft niet te weten of zij afgelopen jaar informatie over risico's ontvangen hebben. Bovendien zegt meer dan de helft (52%) geen informatie ontvangen te hebben. Voor zover informatie is ontvangen, is dit meestal afkomstig van de gemeente. Andere antwoorden, zoals 'andere

organisatie (zoals de veiligheidsregio)' en bedrijven worden beduidend minder vaak genoemd. RTV Rijnmond en de website van Dordrecht scoren vervolgens het hoogst als bron waar bewoners in eerste informatie zouden zoeken. Slechts 3% van de respondenten vindt de informatie van de gemeente over risico's goed en 17% vindt deze voldoende. Ruim de helft (56%) staat hier neutraal tegenover.

Behoeftes aan 'duidelijkheid' over risico's

Waarover willen bewoners geïnformeerd worden? De bewoners willen in de eerste plaats geïnformeerd worden over de maatregelen die ze zelf kunnen nemen om de effecten van een ongeluk zo klein mogelijk te maken en over wat de gemeente doet om risico's zo klein mogelijk te maken. Meest genoemde verbeteringen aan de informatie zijn dan ook 'duidelijkheid bieden over risico's', bijv. welke risico's zijn er, hoe groot zijn deze. Daarnaast is er ook een behoefte aan meer (specifieke) informatie.

De rijksoverheid wordt gezien als de voornaamste verantwoordelijke voor zowel het maken van beleid omtrent risico's als voor de handhaving en controle hierop. Op beide onderdelen scoort de gemeente als 'tweede' verantwoordelijke. Tot slot, wat zou er dan kunnen verbeteren aan vermindering van risico's in de gemeente Dordrecht? Betere controle en geen of minder vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor zijn de meest genoemde verbeterpunten.

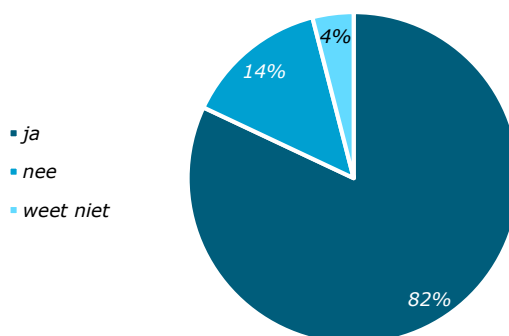
Risico's en gevaren in de Drechtsteden

Een van de uitkomsten van het onderzoek Crisislab (februari 2014) 'Risico's en gevaren in de Drechtsteden: Hoe kijken de inwoners er tegenaan?' is dat in de opinie van de burgers uit de Drechtsteden de aard van het risico vooral bepaalt wie verantwoordelijk is voor de verschillende aspecten van risicobeheersing. In grote meerderheid denken zij dat de verantwoordelijkheid voor beheersing van risico's van spoorongevallen met gevaarlijke stoffen bij de rijksoverheid en de spoorvervoerder ligt en vinden ook dat zij daar zou moeten liggen. In het OCD Bewonerspanel onderzoek gaven Dordtse burgers (ook) aan dat de rijksoverheid volgens hen het meest verantwoordelijk is voor het maken van beleid om risico's te verminderen en eveneens voor de handhaving en controle hierop.

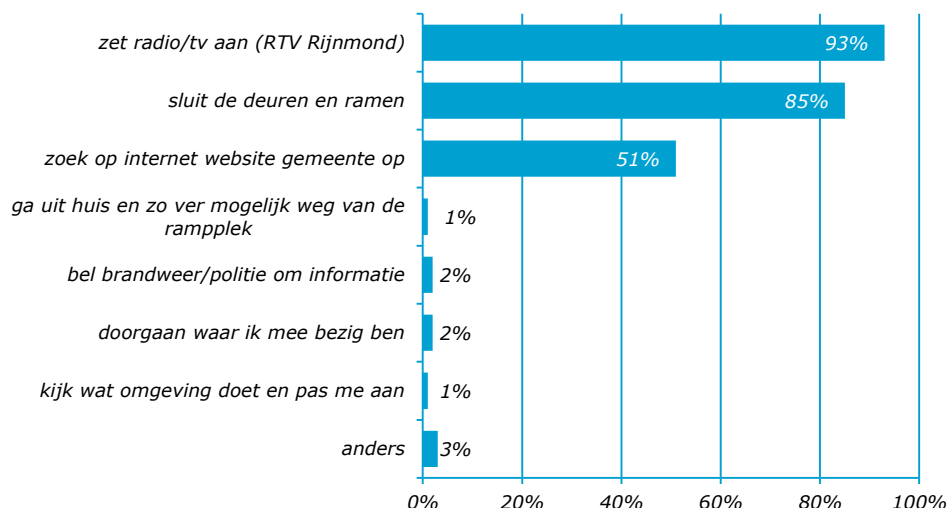
Uit het Crisislab onderzoek blijkt eveneens dat Drechtsteden bewoners vooral informatie van de gemeentelijke overheid verwachten. "Het belangrijkste aspect wat de deelnemende betrokkenen [aan een focusgroep] bewoners van de overheid verwachten is betere communicatie. Tot dusverre vinden ze dat ze te weinig op de hoogte gehouden worden van de aard en de grootte van risico's die hen aangaan". Dit komt overeen met de uitkomsten uit OCD Bewonerspanel onderzoek, waar duidelijkheid over risico's en meer (specifieke informatie) de meest genoemde gewenste verbeteringen aan de communicatie zijn.

2 Figuren en tabellen

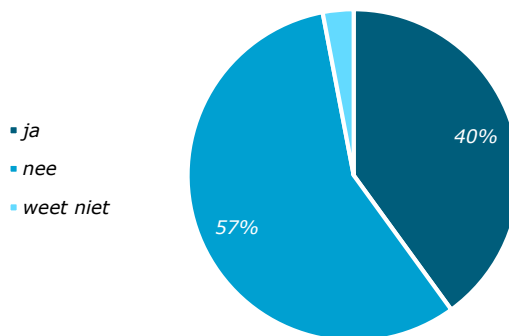
Figuur 1 Weet u wat moet u moeten doen als de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat?

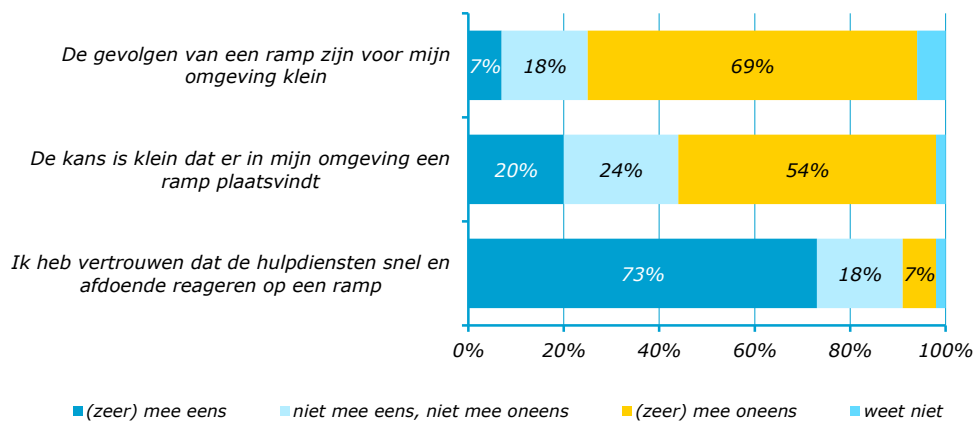
Figuur 2 Zo ja, wat doet u dan?

Figuur 3 Is er wel eens iets gebeurd, zoals een rampsituatie bij u in de buurt, waardoor u op dat moment behoefte had aan informatie?

Figuur 4 Stellingen...

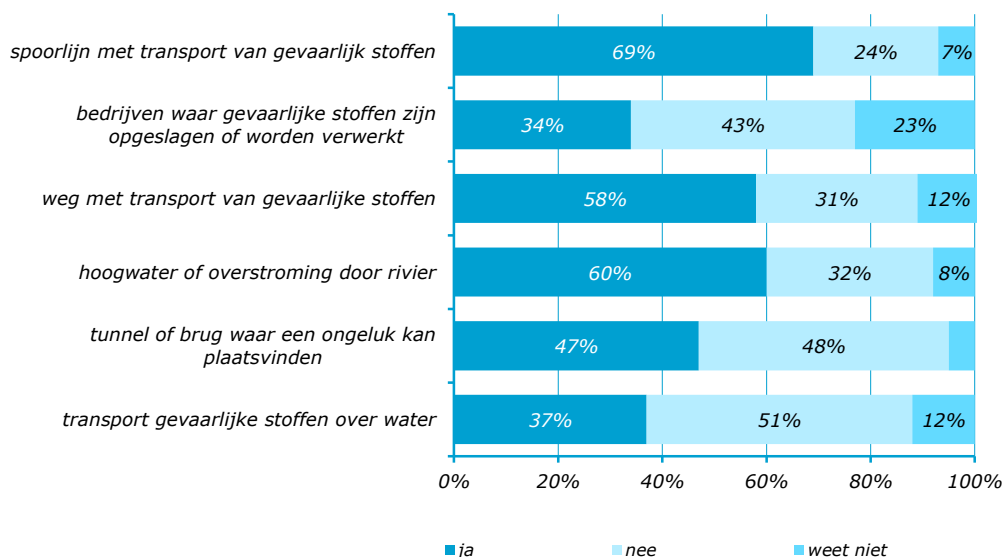

Tabel 1 Wat verwacht u aan informatievoorziening vanuit de gemeente bij een ramp?

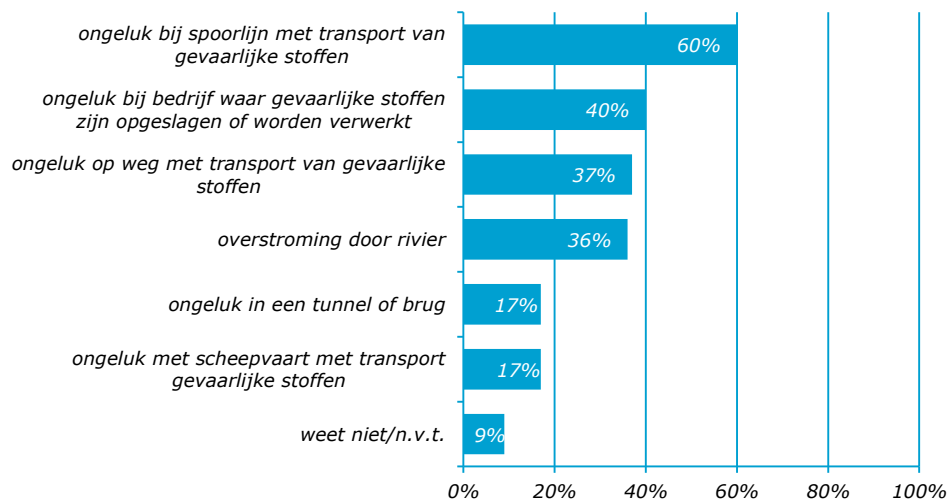
	meest genoemde verwachtingen
1.	advies over hoe te handelen
2.	inzicht in wat er aan de hand is (soort ramp)
3.	berichtgeving via radio, televisie, website, sociale media en geluidswagens
4.	snelle en duidelijke informatievoorziening
5.	eerlijke en volledige berichtgeving

Toelichting: top 5 van gegeven antwoorden

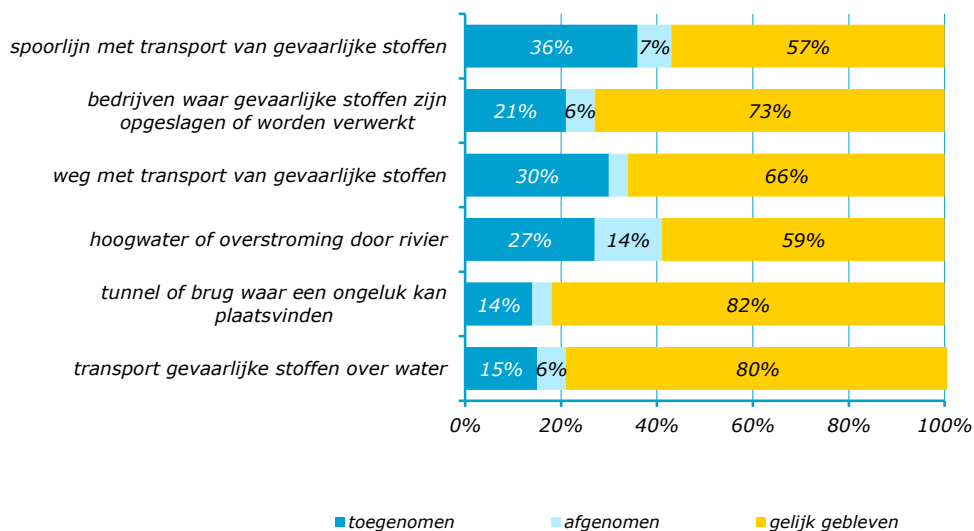
Figuur 5 Welke risicobronnen komen in uw omgeving (binnen een straal van 500 meter) voor?

Figuur 6 Welk risico acht u het meest waarschijnlijk om zelf door te worden getroffen?

Figuur 7 Zijn de gevaren van de risico's naar uw idee toe- of afgenomen of gelijk gebleven?

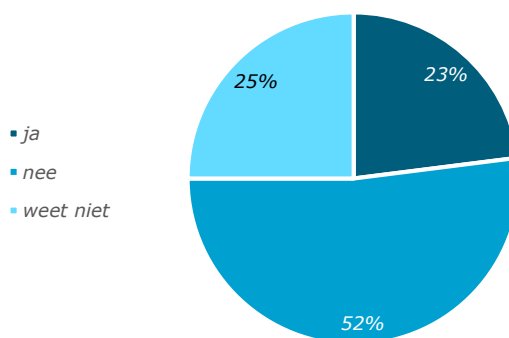

Tabel 2 Wat is volgens u de grootste risicobron in uw gemeente?

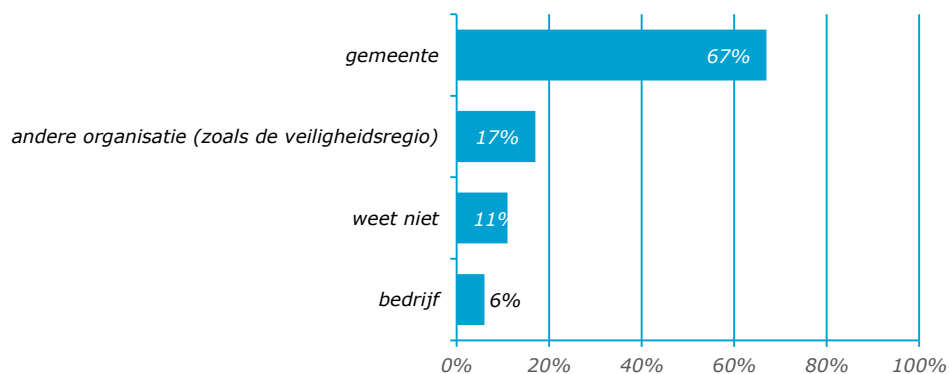
meest genoemde risicobronnen in gemeente	
1.	transport (van gevaarlijke stoffen) per spoor
2.	overstroming
3.	DuPont
4.	chemische bedrijven (met gevaarlijke stoffen)
5.	Moerdijk

Toelichting top 5 van gegeven antwoorden

Figuur 8 Heeft u in het afgelopen jaar informatie ontvangen over risico's in uw omgeving?

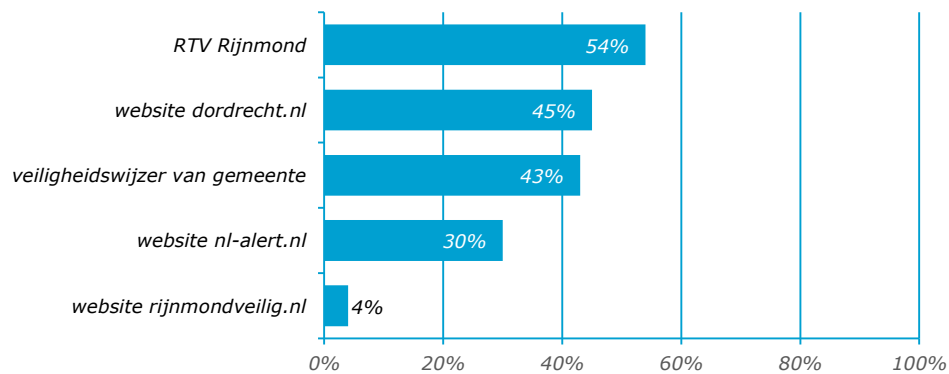

Figuur 9 Van wie heeft u in het afgelopen jaar informatie ontvangen over risico's in uw omgeving?

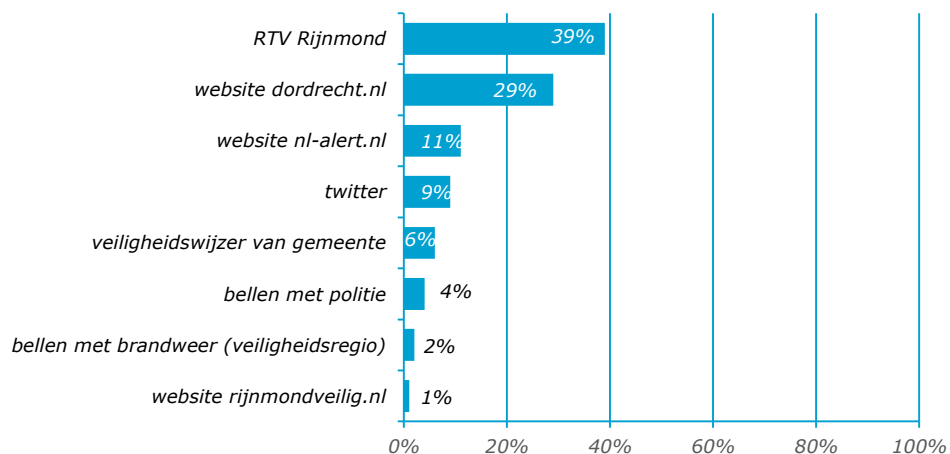

Toelichting: Het gaat hier om bewoners die aangaven (zie figuur 8) in het afgelopen jaar informatie over risico's ontvangen te hebben

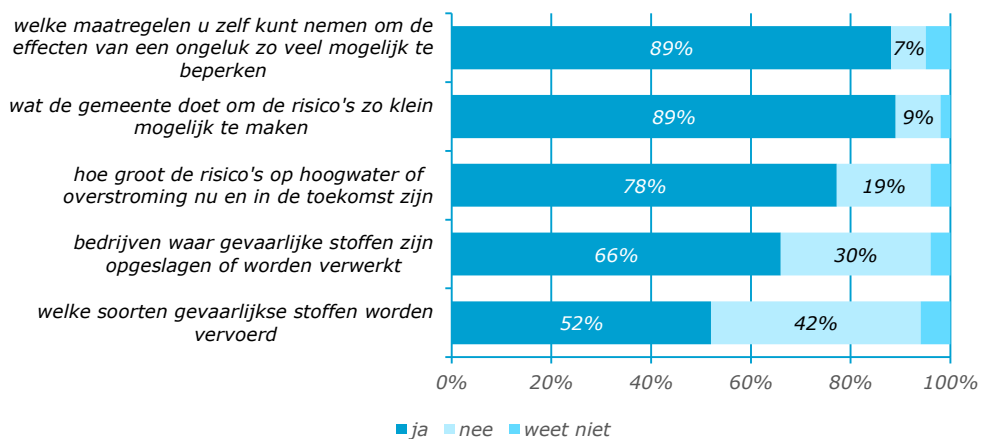
Figuur 10 De gemeente geeft op verschillende manieren informatie over veiligheidsrisico's. Mogelijk hebt u hierover eerder gelezen. Welke bronnen van informatie kent u?

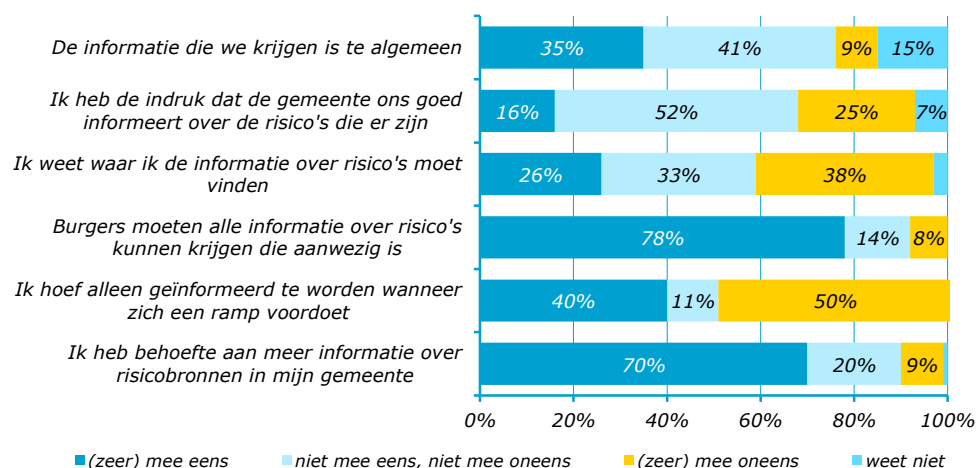
Figuur 11 Via welke bron zou u als eerste informatie zoeken?

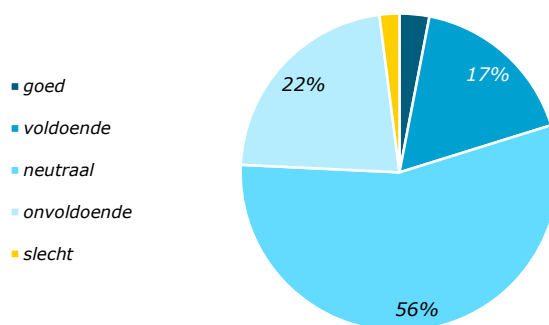
Figuur 12 Heeft u er behoefte aan geïnformeerd te worden over?

Figuur 13 In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

Figuur 14 Wat vindt u van de informatie van de gemeente over de risico's?

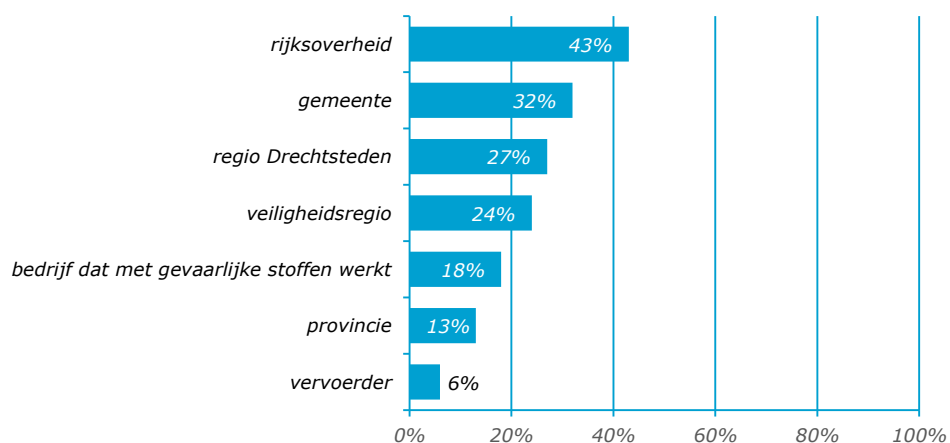

Tabel 3 Wat kan er verbeteren aan communicatie over risico's of een ramp in de gemeente Dordrecht?

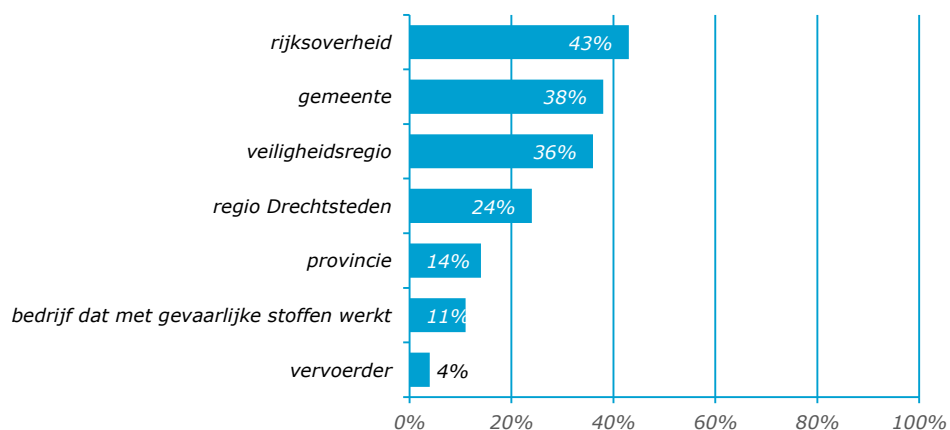
meest genoemde verbeteringen aan communicatie	
1.	duidelijkheid bieden over risico's
2.	meer (specifieke) informatie
3.	periodieke berichtgeving
4.	folders/flyers

Toelichting: top 4 van gegeven antwoorden

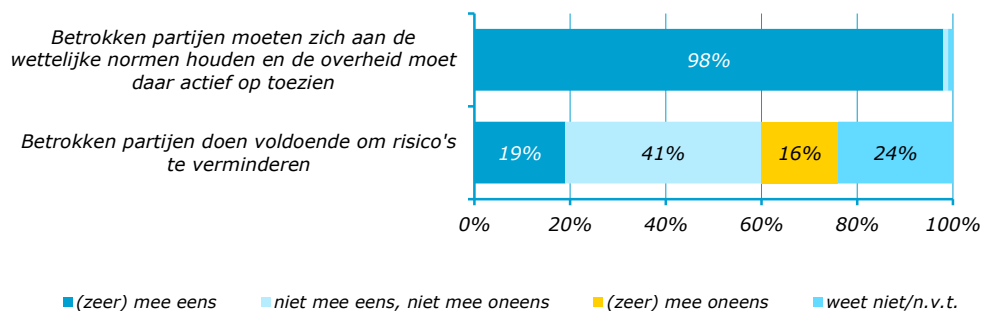
Figuur 15 Wie is volgens u het meest verantwoordelijk voor het maken van beleid om risico's (zoals hoogwater of transport van gevaarlijke stoffen) te verminderen?

Figuur 16 Wie is volgens u het meest verantwoordelijk voor handhaving en controle op risico's, zoals hoogwater of transport van gevaarlijke stoffen?

Figuur 17 In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?

Tabel 4 Wat zou er volgens u kunnen verbeteren aan vermindering van risico's in de gemeente Dordrecht?

	meest genoemde verbeteringen aan vermindering risico's
1.	betere controle
2.	geen of minder vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor
3.	andere spoorroutes gebruiken
4.	handhaving regels

Toelichting: top 4 van gegeven antwoorden

drs. M.C.A. Bakx
drs. J.M.A. Schalk

februari 2015

Postbus 619
3300 AP Dordrecht
(078) 770 39 05

ocd@drechtsteden.nl
www.onderzoekcentrumdrechtsteden.nl

Bijlage 5 Vragenlijst Bewonerspanel

Vragenlijst communicatie over risico's en bij een ramp

november 2014

Respondentnummer

1.

Onderzoekcentrum Drechtsteden

Vragenlijst wordt geprogrammeerd en is alleen digitaal in te vullen

Introductie:

Weet u wat u moet doen bij een ramp? Ervaart u risico's in uw omgeving bijvoorbeeld door overstroming of bedrijf dat met gevaarlijke stoffen werkt? Volgt u de informatie hierover van de gemeente? En aan wat voor informatie zou u behoefte hebben? Deze vier vragen komen aan bod in deze vragenlijst naar communicatie, een onderzoek dat we uitvoeren op verzoek van de rekenkamercommissie van de Gemeenteraad Dordrecht. In het onderzoek ligt de nadruk op risico's, waar inwoners van de gemeente Dordrecht mee te maken kunnen krijgen.

Voordat u aan de vragenlijst begint:

- Klik bij elke vraag in het hokje van uw antwoord.
- Wanneer er bij een vraag meer antwoorden mogelijk zijn, staat dit aangegeven bij de vraag.
- Helaas kan het wel eens voorkomen dat wanneer het erg druk is op de server, de verbinding met de vragenlijst verbroken wordt. Wij verzoeken u vriendelijk om het dan later nog eens te proberen. U kunt net zo vaak inloggen als u wilt en komt dan altijd terug bij de vraag waar u gebleven bent.

Als u bij het invullen van de vragenlijst nog vragen hebt, kunt u contact opnemen met het Onderzoekcentrum Drechtsteden (ocd@drechtsteden.nl of 078-770 3905).

A. Wat te doen bij een ramp?

Nr. Weet u wat u moet doen als u de sirene op een ongebruikelijk tijdstip gaat?

(De sirene gaat iedere eerste maandag van de maand om 12.00 af vanwege de test)

- ja
 nee.
 weet niet

Nr. Zo ja, wat doet u dan?

(Meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ik ga door met waar ik mee bezig ben
 ik kijk wat mijn omgeving doet (bijvoorbeeld burens) en pas me daarop aan
 ik sluit de deuren en ramen
 ik bel brandweer/politie om informatie
 ik ga uit huis en zo ver mogelijk weg van de rampplek
 ik zet radio/tv aan (Radio/TV Rijnmond)
 ik kijk op internet en zoek de website van de gemeente op _____
 anders, namelijk: _____

Nr. Is er wel eens iets gebeurd, zoals een rampsituatie bij u in de buurt, waardoor u op dat moment behoefte had aan informatie?

- ja
 nee.
 weet niet

Nr. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

	zeer eens	mee eens	niet mee eens, niet mee oneens	mee oneens	zeer mee oneens	weet niet /n.v.t.
a. ik heb vertrouwen dat de hulpdiensten snel en afdoende reageren op een ramp	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. de kans is klein dat er in mijn omgeving een ramp plaatsvindt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c. de gevolgen van een ramp zijn voor mijn omgeving klein	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nr. Wat verwacht u aan informatievoorziening vanuit de gemeente bij een ramp?

B. Risico's in uw omgeving

Nr. Welke risicobronnen komen in uw omgeving (binnen een straal van 500 meter) voor?

	ja	nee	weet niet
a. transport gevaarlijke stoffen over water	☐	☐	☐
b. spoorlijn met transport van gevaarlijke stoffen	☐	☐	☐
c. weg met transport van gevaarlijke stoffen	☐	☐	☐
d. tunnel of brug waar een ongeluk kan plaatsvinden	☐	☐	☐
e. bedrijven waar gevaarlijke stoffen zijn opgeslagen of worden verwerkt	☐	☐	☐
f. hoogwater of overstroming door rivier	☐	☐	☐

Nr. Welk risico acht u het meest waarschijnlijk om zelf door te worden getroffen?

(Meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ongeluk met scheepvaart met transport gevaarlijke stoffen
- ongeluk bij spoorlijn met transport van gevaarlijke stoffen
- ongeluk op weg met transport van gevaarlijke stoffen
- ongeluk in een tunnel of brug
- ongeluk bij bedrijf waar gevaarlijke stoffen zijn opgeslagen of worden verwerkt
- overstroming door rivier
- weet niet/n.v.t.

Nr. Zijn de gevaren van de risico's naar uw idee toe- of afgenomen of gelijkgebleven?

	toe- genomen	gelijk gebleven	af- genomen
a. transport gevaarlijke stoffen over water	☐	☐	☐
b. spoorlijn met transport van gevaarlijke stoffen	☐	☐	☐
c. weg met transport van gevaarlijke stoffen	☐	☐	☐
d. tunnel of brug waar een ongeluk kan plaatsvinden	☐	☐	☐
e. bedrijven waar gevaarlijke stoffen zijn opgeslagen of worden verwerkt	☐	☐	☐
f. hoogwater of overstroming door rivier	☐	☐	☐

Nr. Wat is volgens u de grootste risicobron in uw gemeente?

Toelichting: het kan bijvoorbeeld gaan om een mogelijke overstroming, bedrijf dat met gevaarlijke stoffen werkt, transport van gevaarlijke stoffen of een gevaarlijks situatie.

Bijlage 6 Overzicht communicatiemiddelen

Middel	Eigenschappen		Achtergrondinfo/ procedure
	Voordelen	Nadelen	
Persbericht	Snel te versturen		Bijlage
Persstatement	Kort, snel te geven		Bijlage
Persconferentie		Vereist voorbereiding en goede informatiepositie deelnemers.	Bijlage
Interview		Vereist voorbereiding en goede informatiepositie deelnemers.	Bijlage
Geluidswagens	Specifiek gebied	Hoorbaarheid Niet bij gevaarlijke stoffen!	Bijlage
Twitter	Snel, groot bereik, doelgroep burgers en pers	Max 140 tekens	Bijlage
SMS-alert (gaat op in burgernet)	Groot bereik	Alleen deelnemers Max 160 tekens	Bijlage
Burgernet SMS E-mail Sprak	Ntb (volgt sms-alert op)	Ntb	Ntb
NL-alert	Ntb	Ntb	Ntb
Sirenestelsel (inzet door de Brandweer)	Snel, groot bereik	Weinig specifiek, kan verwarring oproepen	Bijlage
Websites			
-www.gemeente.nl	Bekend bij lokale bewoners	Hosting vaak niet crisis-bestendig	
-www.vrzhz.nl	Qua structuur voorbereid op crisis 'white page' beschikbaar	Hosting wellicht niet crisis-bestendig	Bijlage
-www.crisis.nl	Robuust Grote bekendheid	Bestuurlijk besluit noodzakelijk Inzetten kost tijd	Bijlage
Publiekstelefoonnr.			
-lokaal	Relatief snel in te zetten Vanaf alg. gemeentenummer door te schakelen	Niet in alle gemeenten beschikbaar	Bijlage
-SCD (centrale faciliteit Drechtsteden-gemeenten)	Relatief snel in te zetten	Niet voor alle gemeenten beschikbaar	Zie bijlage publiekstelnr lokaal

-0800-1351	Opschaalbaar Koppeling met verwanteninfo mogelijk Extern bemand	Bestuurlijk besluit noodzakelijk Inzetten kost tijd Inzetten kost geld	Bijlage				
Tickertape via calamiteitenzender RTV Rijnmond	Snel in te zetten	Bestuurlijk besluit noodzakelijk (kan achteraf) 112-tekst ook vullen	Bijlage				
Officiële mededeling via calamiteitenzender RTV Rijnmond	Snel in te zetten	Bestuurlijk besluit noodzakelijk (kan achteraf) Beperkt radiobereik in oosten regio	Bijlage				
112-tekst (Rijnmond teletekst pagina 130)	Snel in te zetten	Bestuurlijk besluit noodzakelijk (kan achteraf)	Bijlage				
Bewonersbijeenkomst	Specifieke doelgroep Uitnodigen kan op persoonsniveau Interactie met bewoners	Vereist voorbereiding en goede informatiepositie deelnemers.	Bijlage				
Bewonersbrief	Specifieke doelgroep Verzenden kan op persoonsniveau	Niet snel	Bijlage				
SMS-dienst van het NCC	Incident-gekoppeld	Bestuurlijk besluit noodzakelijk Kosten	Bijlage				
Overige middelen	<p>Er zijn altijd middelen in te zetten die niet in dit overzicht opgenomen zijn. Denk aan middelen op het gebied van 'nieuwe media' (facebook, hyves, coveritlive e.d.) maar ook aan niet-digitale specifieke middelen als flyers, tekstkarren, informatieborden, en de middelen die crisispartners beschikbaar hebben.</p> <p>Schematisch:</p> <table border="1"> <tr> <td>Digitale middelen Youtube Facebook Hyves CoveritLive</td> <td>Fysieke communicatiemiddelen - Spandoeken - Verkeersborden met teksten/aanwijzingen Lokaal via wegbeheerder boven rijkswegen, via politie en RWS - Tekstkarren - Flyers/folders</td> </tr> <tr> <td>Middelen van derden - websites en andere web-based middelen van crisispartners</td> <td>Middelen van derden - crisispartners hebben vaak vanuit hun eigen verantwoordelijkheid communicatiemiddelen inzetbaar.</td> </tr> </table>			Digitale middelen Youtube Facebook Hyves CoveritLive	Fysieke communicatiemiddelen - Spandoeken - Verkeersborden met teksten/aanwijzingen Lokaal via wegbeheerder boven rijkswegen, via politie en RWS - Tekstkarren - Flyers/folders	Middelen van derden - websites en andere web-based middelen van crisispartners	Middelen van derden - crisispartners hebben vaak vanuit hun eigen verantwoordelijkheid communicatiemiddelen inzetbaar.
Digitale middelen Youtube Facebook Hyves CoveritLive	Fysieke communicatiemiddelen - Spandoeken - Verkeersborden met teksten/aanwijzingen Lokaal via wegbeheerder boven rijkswegen, via politie en RWS - Tekstkarren - Flyers/folders						
Middelen van derden - websites en andere web-based middelen van crisispartners	Middelen van derden - crisispartners hebben vaak vanuit hun eigen verantwoordelijkheid communicatiemiddelen inzetbaar.						

Bron: handboek Crisiscommunicatie, 16-5-2012, p 12 en 13

Nr. 509311

De RAAD van de gemeente Dordrecht;

gezien het voorstel van het college van Burgemeester en Wethouders van
4 januari 2011, Nr. PD/501093;

B E S L U I T :

bijgevoegde antwoordbrief vast te stellen als reactie op het concept regionaal
risicoprofiel Zuid-Holland Zuid.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 22 maart 2011.

De waarnemend griffier,

MJ.W.T. Hendrickx

De voorzitter,

A.A.M. Brok

Postbus 8 3300 AA Dordrecht

Aan

Het dagelijks bestuur van de Veiligheidsregio Zuid
Holland Zuid
p/a Hoofdafdeling Risico- en Crisisbeheersing
t.a.v. E.M. van Biene Vlasblom
Postbus 350
3300 AJ Dordrecht

Behandeld door E.W.A. van der Ploeg
Onderwerp Regionaal risicoprofiel Zuid-Holland Zuid
Bijlage(n)

Bezoekadres
Spuiboulevard 300
3311 GR Dordrecht

Telefoon (078) 639 89 14
Fax (078) 639 80 80
E-mail ewa.vander.ploeg@dordrecht.nl

Datum 24 maart 2011
Ons kenmerk 509311
Uw kenmerk

Geacht bestuur,

In reactie op uw verzoek d.d. 4 november 2010 aan het College van burgemeester en wethouders, doen wij u hierbij de zienswijze van de gemeenteraad van de gemeente Dordrecht op het concept risicoprofiel Zuid-Holland Zuid toekomen.

Het risicoprofiel beschrijft een groot aantal mogelijke ramptypen en incidenten die zich binnen de veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid kunnen voordoen. Van een aantal risico's binnen de gemeente Dordrecht wordt ons inziens echter geen of slechts beknopt melding gemaakt. Wij willen u verzoeken om een beschrijving en analyse van navolgende risico's op te nemen in het definitieve risicoprofiel van de regio Zuid-Holland Zuid.

Radioactieve materialen

In het concept risicoprofiel wordt zeer beperkt aandacht besteed aan het vervoer, opslag en verwerking van radioactieve materialen. Er worden over de weg en het spoor radioactieve materialen vervoerd over het grondgebied van de gemeente Dordrecht. Verder bevinden zich binnen Dordrecht bedrijven die radioactieve materialen toepassen en opslaan. Naar onze mening maken de risico's omtrent vervoer en verwerking van radioactieve materialen een beschrijving en analyse van deze risico's in het risicoprofiel wenselijk c.q. noodzakelijk.

Overstroming buitendijks gebied

Het risicoprofiel bevat geen beschrijving en analyse van mogelijke gevolgen van overstromingen van buitendijkse gebieden. Buitendijkse gebieden zullen eerder overstromen dan het door de dijkringen beschermde achterland. Binnen de gemeente Dordrecht is sprake van bewoning van buitendijkse gebieden. Verder hebben een aantal bedrijven zich buitendijks gevestigd. Voorbeelden hiervan zijn de oude binnenstad en de Staart. Hulpdiensten en gemeente zullen bij een evacuatie en overstroming van deze gebieden zwaar worden belast om de gevolgen van het incident te beperken. Verder heeft een dergelijk scenario grote maatschappelijke en financiële gevolgen.

Incidenten treintunnel HSL, waterrecreatie en riviervaart

Een beschrijving en analyse van een incident in de tunnel onder de Dordtse Kil van de hogesnelheidslijn en incidenten gerelateerd aan waterrecreatie en riviervaart ontbreken vooralsnog. Opname van dergelijke incidenten in het risicoprofiel achten wij wenselijk in verband met de maatschappelijke impact, de aanwezigheid van zeer druk bevaren rivieren en de uitgebreide waterrijke recreatiegebieden binnen de gemeentegrenzen van Dordrecht.

Bij voorbaat dank voor opname van bovenstaande risico's in het definitieve risicoprofiel Zuid-Holland Zuid. Wij zien de definitieve versie met belangstelling tegemoet.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

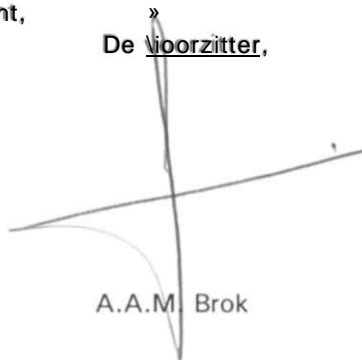
Hoogachtend,

**De gemeenteraad van Dordrecht,
De griffier,**

M.J.W.T. Hendrickx

De Voorzitter,

A.A.M. Brok

Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid - Factsheet Verbonden partijen

Gemeenschappelijke Regeling	Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (VRZHZ)
Datum van oprichting.	24 juni 2009
Vestigingsplaats.	Dordrecht
Deelnemende partijen.	De gemeenten Korendijk, Strijen, Cromstrijen, Oud-Beijerland, Binnenmaas, Dordrecht, Zwijndrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Alblasterdam, Papendrecht, Sliedrecht, Molenwaard, Giessenlanden, Hardinxveld-Giessendam, Zederik, Gorinchem en Leerdam.
Namen vertegenwoordigers in dagelijks en algemeen bestuur. Hoe ziet bestuurlijk belang eruit?	<p>Dagelijks bestuur: A.A.M. Brok, burgemeester van Dordrecht, voorzitter; K. Tigelaar, burgemeester van Oud-Beijerland; J. Heijkoop, burgemeester van Hendrik-Ido-Ambacht; A.C. Barske, burgemeester van Gorinchem en D. Schrijer, burgemeester van Zwijndrecht.</p> <p>Het algemeen bestuur bestaat uit de burgemeesters van de 17 deelnemende gemeenten. Zij zijn verantwoording verschuldigd aan zijn/haar college en raad en verstrekt zo nodig alle inlichtingen die worden gevraagd.</p>
Ambtelijk contactpersoon en diens vervanger.	De heer C.H.W.M. Post, algemeen directeur Veiligheidsregio, secretaris of de heer A.M. Slofstra, directeur brandweer Zuid-Holland Zuid
Belangrijke vergaderdata 2014 / 015.	<p>Dagelijks bestuur 2014: 5 november, 18 december. 2015: 19 maart, 4 juni ,9 september, 5 november en 17 december.</p> <p>Algemeen bestuur 2014: 27 november. 2015: 5 februari, 9 april, 25 juni, 17 september en 25 november.</p>
Aanleverdata ontwerp-begroting en jaarrekening.	De VRZHZ legt de ontwerp-begroting en de Jaarrekening uiterlijk 9 april ter goedkeuring voor aan de gemeenten. Ook worden het Regionaal Risicoprofiel en het Beleidsplan (beiden meerjarig) in het kader van het indienen van zienswijzen aan de gemeenteraden voorgelegd. De VRZHZ gaat daarover met hen in gesprek.
Doelstelling VRZHZ Hoe ziet publiek belang eruit?	<p>De VRZHZ voert de haar toebedeelde taken uit Wet Veiligheidsregio's uit. Dat impliceert adequaat georganiseerde crisisbeheersing, rampenbestrijding, brandweertzorg en geneeskundige hulpverlening. Daarnaast is de VRZHZ een deskundig en betrouwbaar veiligheidsadviseur.</p> <p>Het publiek belang is een bijdrage te leveren aan een fysiek veilige omgeving om te wonen, werken en recreëren.</p>
Veranderingen in 2015 in bestuurlijk en publiek belang dat de gemeente in de VRZHZ heeft.	<p>De VRZHZ werkt – mede vanwege de bestuurlijke taakstelling - aan een veiliger samenleving, door in de veiligheidsketen de aandacht van repressie meer te verschuiven naar preventie en preparatie. In dit kader wordt dit en komende jaren intensief ingezet op o.a. 'brandveilig leven' en 'zorgcontinuïteit'.</p> <p>De VRZHZ werkt samen met de veiligheidsregio's Zeeland, Midden- en West-Brabant en Rotterdam Rijnmond, om schaalvoordelen te behalen, kennis en expertise te delen en in te zetten op bijvoorbeeld gezamenlijk inkopen.</p>

Financiën

Wat dragen gemeenten financieel bij aan VRZHZ?	Gemeenten	Bijdrage aan VRZHZ per inwoner	Brandweer-zorg per inwoner	Plustaak per inwoner
	Alblasserdam	10,20	36,91	0,78
	Dordrecht	10,20	55,81	12,83
	H.I. Ambacht	10,20	31,70	0,69
	Papendrecht	10,20	27,59	0,80
	Sliedrecht	10,20	32,95	0,76
	Zwijndrecht	10,20	40,61	0,89
	Giessenlanden	10,20	52,46	1,98
	Gorinchem	10,20	40,33	5,94
	Hardinxveld-G'dam	10,20	59,72	2,13
	Leerdam	10,20	54,40	0,41
	Molenwaard	10,20	52,99	0,12
	Zederik	10,20	61,09	1,63
	Binnenmaas	10,20	57,07	3,12
	Cromstrijen	10,20	41,76	1,87
	Korendijk	10,20	74,51	7,23
	Oud-Beijerland	10,20	33,06	0,90
	Strijen	10,20	40,19	0,65
	Gemiddeld	10,20	46,76	2,70
Eigen vermogen 2013	Per 31-12-2013: € 4.790.565 Per 31-12-2014 : € 3.972.606 (prognose)			
Vreemd vermogen 2013	Per 31-12-2013: € 56.813.903 Per 31-12-2014 : € 55.370.517 (prognose)			
Financieel resultaat 2013	€ 2.900.000. Daarvan is € 800.000 teruggestort naar de gemeenten.			
Accountantscontrole	Wordt verzorgd door Deloitte.			
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2015 in het financiële belang dat de gemeenten in de VRZHZ hebben.	De nog te realiseren taakstellingen en de overdracht van de huisvesting (kazernes).			
Welke mogelijke veranderingen in de financiële bijdragen van de gemeenten of wijzigingen in de systematiek van bijdragen zijn er de komende twee jaar te verwachten?	In het kader van de regionalisering van de brandweer is de afgelopen jaren gewerkt met het zogenaamde boxenmodel. Dit model zal met ingang van 2017 plaats maken voor een ander kosten-verdeelmodel. Hierover zal tijdens de bestuursretraite in maart 2015 worden gesproken. Verder werkt de VRZHZ aan invulling van de taakstelling van 10-15% van maximaal € 3,9 miljoen in 2020.			
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Het wegvallen van de BTW-compensatie heeft substantiële nadelige financiële gevolgen voor de VRZHZ. Uiteindelijk moet ca. € 5 miljoen worden opgevangen.			
Prestaties en perspectief				
Beschrijving activiteiten en prestaties in 2013 en 2014 (gedeeltelijk)	Brandweer Totaal aantal incidenten, inclusief brandbestrijding in 2012: 4338 en in 2013 totaal 4142.			

Soort incidenten 2013:

Dienstverlening 699 (metingen, liftopsluitingen, dieren, e.d.)
Brand 1204 (woningen, scheepvaart, buitenbranden, e.d.)
Leefmilieu 391 (stormschaade, wateroverlast, e.d.)
Ongevallen 264 (wegvervoer, water, buiten, spoor, e.d.)
Daarnaast voert de brandweer tal van adviestaken uit.

GHOR

De Officier van Dienst-Geneskundig werd in 2013 zes maal ingezet. In 2013 en 2014 stond verder een aantal belangrijke convenanten op de bestuurlijke agenda; met de huisartsen, de beide regionale ziekenhuizen en met Yulius GGZ.

Eind 2013/begin 2014 is in het kader van zorgcontinuïteit en brandveilig leven een film geproduceerd voor met name de instellingen. De film, met als titel: "Hoe heeft het zo mis kunnen gaan?" voorziet in een grote behoefte en is een prima instrument gebleken om met de zorginstellingen in gesprek te komen.

Recent is de GHOR opnieuw gecertificeerd voor het kwaliteitssysteem Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector. De kwaliteit staat steeds centraal in de werkzaamheden. De auditor hierover: Vanuit de eigen kracht is de GHOR de 'Witte Motor' binnen de veiligheidsregio.

Risico- en Crisisbeheersing

Inzetten afgelopen anderhalf jaar:

Regionaal Operationeel Team, rond de jaarwisseling, bij extreme weersomstandigheden en bij verwachte hoge waterstanden in de regio. *GRIP 1-incidenten* in verband met drenkelingen, enkele grote branden in Sliedrecht, Zwijndrecht, Hardinxveld-Giessendam en in Strijen (Milieuservice en Meubelzaak).

GRIP 2-incident betrof 3 juni de brand bij Shell in Moerdijk.

Opleiden, Trainen en Oefenen

In 2013 en 2014 vonden verschillende multidisciplinaire opleidingen, trainingen en oefeningen plaats, zoals de bovenregionale (systeem-) oefening "Samen Sterker". Samen met Defensie en de regio's Hollands Midden, Rotterdam-Rijnmond en Haaglanden werden alle onderdelen van de crisisstructuur geoefend, ditmaal in de Hoeksche Waard.

- In alle gemeenten werden Gemeentelijke Beleidsteams/workshops georganiseerd
- Verder werden ROT-oefeningen, COPI-trainingen en LCMS-trainingen voor nieuwe en bestaande functionarissen in de crisisorganisatie georganiseerd.
- Tweemaal werd de Nationale Test Inzake Verbindingen in Rampenbestrijding (NATVIR) gehouden.

Planvorming

De VRZHZ beschikt over een geactualiseerd Regionaal Crisisplan (RCP). In 2013 werd het RCP geactualiseerd als gevolg van aanpassingen in wet- en regelgeving, landelijke ontwikkelingen en evaluaties van incidenten en oefeningen. Momenteel wordt ook het Regionaal Risicoprofiel geactualiseerd.

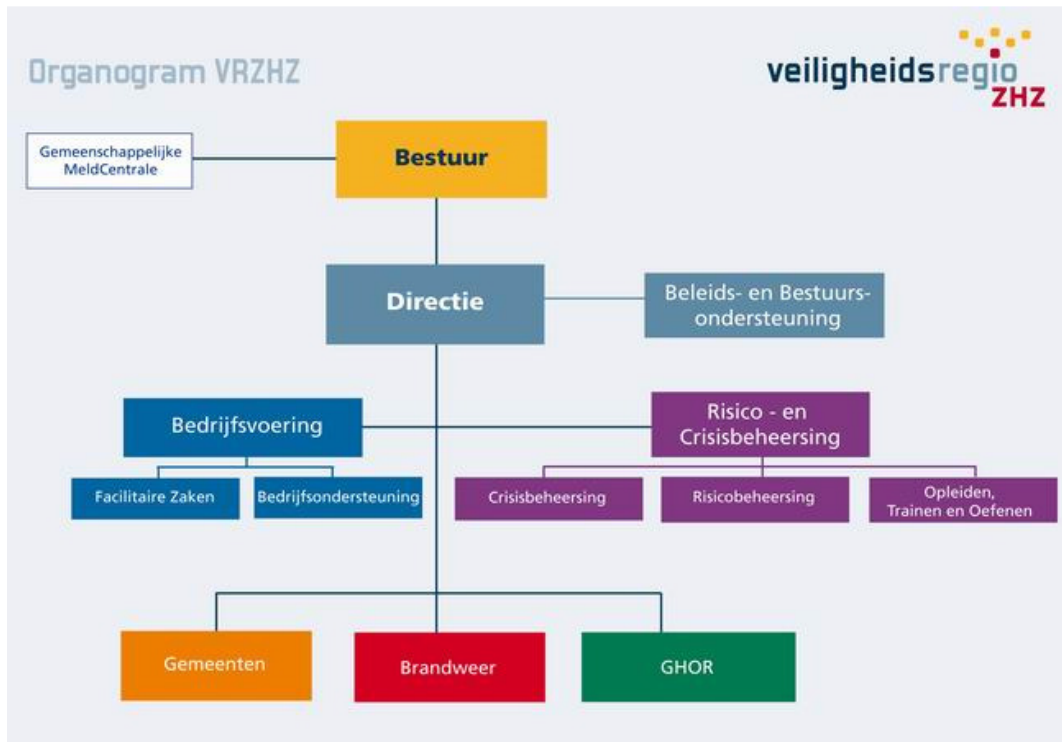
Naast het RCP kent de VRZHZ acht Rampbestrijdingsplannen (RBP's) voor specifieke inrichtingen. Deze dienen elke drie jaar geactualiseerd te worden. Alle RBP's van de VRZHZ zijn actueel. De VRZHZ beschikt over RBP's van: Ashland Industries BV, Dupont de Nemours

	<p>(Nederland) B.V., Fokker Aerostructures, Haan Oil Storage B.V. Terminal Dordrecht, Rangeeremplacement Kijfhoek, Standic B.V., Transterminal Dordrecht en Univar Zwijndrecht N.V.</p> <p>Ook ontwikkelt de VRZHZ Incidentbestrijdingsplannen voor specifieke incidenttypen. De afgelopen jaren zijn nieuwe IBP's ontwikkeld en bestaande IBP's geactualiseerd. De VRZHZ beschikt nu over IBP's inzake: Buisleidingen, Extreme weersomstandigheden, Hoogwater en overstromingen, Incidenten op de Weg, Incidenten op het Spoor, Incidenten op het Water en Stroomuitval.</p> <p>Bedrijfsvoering De afdeling Bedrijfsvoering zorgt voor de debiteuren- en crediteurenadministratie. Belangrijk project van dit moment is de regionalisering van de brandweerkazernes van gemeenten naar de Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid. Dit vraagt ook een onderhouds- en beheersapparaat. Daarnaast zorgt deze afdeling voor ondermeer het aanbestedingsbeleid, centrale inkoop, verzekeringen, ICT en facilitaire zaken.</p> <p>Beleids- en Bestuursondersteuning Bureau Beleids- en Bestuursondersteuning zorgt voor alle bestuurlijke zaken, bereidt de vergaderingen van het Management voor en draagt verder zorg voor HRM/Personeelszaken en Concerncommunicatie.</p>
Wat zijn belangrijke beleidsvoornemens en ontwikkelingen voor 2015?	<p>De organisatie is continu in ontwikkeling, maar vergt na de regionalisering van de brandweer nadere stappen. Daarbij komen zaken aan de orde als concretisering van regiefunctie, vernieuwde brandweezorg, prestatiegericht werken, projectmatig werken, kwaliteitsbewaking, HRM-visie, Communicatie en de financiële huishouding.</p> <p>Momenteel wordt gewerkt aan het nieuwe Regionaal Risicoprofiel en een nieuw Beleidsplan voor de VRZHZ. Bij het op- en vaststellen van deze beleidsdocumenten, die in 2015 moeten worden vastgesteld, zullen ook de gemeenten worden betrokken (zienswijzen kenbaar maken).</p>
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of evt. knelpunten voor de gemeenten de komende twee jaar?	De financiën van de VRZHZ zijn op orde. Maar dat, mede in het licht van de financiële ontwikkelingen en taakstellingen, zo te houden vraagt de nodige inspanningen.
Evaluatie (In hoeverre draagt de VRZHZ nog bij aan het oorspronkelijke doel?)	De Veiligheidsregio voert in belangrijke mate de taken uit, bedoeld in de Wet (en Besluit) veiligheidsregio's. Daar wordt de VRZHZ ondermeer door de Inspectie Veiligheid en Justitie op getoetst. Ook de gemeenteraden toetsen met de Jaarrekening of de VRZHZ haar taken, zoals in het Beleidsplan aangegeven, naar behoren uitvoert.

NB. Factsheets zijn handig, maar ook statisch. Daarom staan wij altijd klaar om bij u langs te komen en in gesprek te gaan om vragen te beantwoorden of zaken te verduidelijken. Afspraken kunnen worden gemaakt via ons bestuurssecretariaat. Tel. 088 – 636 5304.

Bijlage 8, tweede deel Organogram VRZHZ

In totaal zijn ongeveer 350 mensen werkzaam binnen de VR ZHZ. Bij de gedelegeerde taken vanuit de gemeenten kan onderscheid gemaakt worden tussen nadruk op uitvoerende taken of nadruk op beleidstaken. Dit onderzoek gaat in op de beleidstaken en communicatie. Daarvoor is de afdeling Risico- en crisisbeheersing het meest van belang, samen met het Bureau gemeenten. Bij Brandweer en GHOR en Gemeenschappelijke Meld Centrale ligt de nadruk naast beleidstaken (preventie) meer op uitvoering.

Bijlage 9 Aanvullende informatie risicoprofiel

Het regionaal risicoprofiel is bedoeld om de gemeenten en het bestuur van de veiligheidsregio antwoord te geven op de volgende vragen.

Wat kan ons overkomen?

Alles begint met inzicht in de aanwezige risicovolle situaties. Welke risicovolle bedrijfsactiviteiten worden binnen de regio uitgevoerd? Welke infrastructuur loopt over het grondgebied? Welke soorten natuurrampen kunnen ons overkomen? Welke kwetsbare gebouwen en nutsvoorzieningen kunnen getroffen worden? Hiervoor wordt als eerste stap van het risicoprofiel voor elk crisistype een risico-inventarisatie uitgevoerd, met behulp van de provinciale risicokaart. Omdat risico's zich niet aan regiogrenzen houden, wordt deze inventarisatie bovenregionaal afgestemd.

Hoe erg is dat?

Vervolgstep is om te beoordelen hoe ernstig de risico's zijn. Daarvoor worden op basis van de risico-inventarisatie incidentscenario's uitgewerkt die zich zouden kunnen voordoen in de regio. De ernst van deze scenario's wordt geanalyseerd op twee componenten: de waarschijnlijkheid (kans) dat zich een ramp of crisis voordoet en de impact (effect) die het kan hebben op de vitale belangen van de samenleving. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van dezelfde methode als in de Nationale Risicobeoordeling.

Wat doen we er al aan?

Op basis van de risicoanalyse besluit het bestuur van de veiligheidsregio voor welke risico's extra inspanningen nodig zijn. Daarvoor moet het bestuur eerst weten welke prestaties de veiligheidsregio nu al levert op het vlak van risico- en crisisbeheersing. Als reeds het maximale is gedaan om een risico te voorkomen, te beperken en te kunnen bestrijden, dan blijven alleen risicoacceptatie en risicocommunicatie nog over.

Wat kunnen we nog meer doen?

Voor de risico's waaraan het veiligheidsbestuur en de gemeenten extra aandacht willen besteden, zal tot slot een analyse moeten worden uitgevoerd van de handelingsperspectieven. Welke specifieke maatregelen zijn mogelijk om het risico beter te beheersen? Welke extra voorbereidingen zouden kunnen worden getroffen? Een integrale analyse van de meerwaarde van elk van de maatregelen (kosten-baten) zal uiteindelijk moeten leiden tot een set van specifieke beleidsmaatregelen die de veiligheidsregio samen met haar partners wil treffen. Deze strategische beleidskeuzes worden vastgelegd in het beleidsplan van de veiligheidsregio.

Risicokaart

De Risicokaart geeft burgers en professionals inzicht in aanwezige risico's. De provincies beheren de Risicokaart. Gemeenten, provincies en het rijk leveren de gegevens voor de Risicokaart. Via een invoersysteem wordt de landelijke database gevuld. De data kan worden geraadpleegd met een kaartenviewer, maar kan ook gedownload worden. De Risicokaart is hiermee een belangrijke basis

voor het risicoprofiel. De Risicokaart helpt de overheid bij de plicht om burgers actief te informeren over rampen en crisis die hen kunnen treffen, de getroffen maatregelen en het handelingsperspectief. De Risicokaart is daarnaast ook een belangrijke informatiebron voor beleid: ruimtelijke ordening, milieu, veiligheid, e.d.

Gemeente Dordrecht

Spuiboulevard 300

Postbus 8

3300 AA Dordrecht

www.dordrecht.nl

